

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Gorce-Pieniny”

Kraków, 2021

Raport opracowany w ramach projektu „Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju” realizowanego przez Federację LGD Małopolska.

Odwiedź portal KSOW – www.ksow.pl

Zostań Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania.

1. Badania wykazały, iż wartością dodaną wdrażania LSR są konkretne, mierzalne efekty w dziedzinie rozwoju gospodarczego, kultywowania tradycji i kultury lokalnej i aspektów społecznych. Efekty zrealizowanych przedsięwzięć są widoczne dla postronnego obserwatora i zostały zauważone przez ankietowanych mieszkańców, są doceniane przez radę programową LGD i samorządy lokalne, będące członkami LGD. Organizacje pozarządowe – funkcjonujące w różnych formach prawnych na obszarze LGD – przyczyniają się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, angażują się w życie społeczne, są inicjatorami oddolnego podejmowania przedsięwzięć lokalnych. Beneficjenci działań LGD są na ogół świadomi istniejącego potencjału gospodarczego i społecznego obszaru, podejmują z powodzeniem próby jego wykorzystania w rozwoju gospodarczym i społecznym (co widoczne jest w realizowanych projektach).
2. Ocena postępu rzeczowo-finansowego w procesie wdrażania lokalnej strategii rozwoju pozwala sprawdzić na ile osiągnięte efekty korespondują z założeniami strategii, w tym z określonymi w trakcie tworzenia LSR wskaźnikami, jakie lokalna grupa działania spodziewa się osiągnąć. Ewaluacja jest więc możliwa na podstawie danych dotyczących wskaźników wartości produktu, przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć na etapie tworzenia LSR. Zakładane wskaźniki są zatem narzędziem służącym ewaluacji postępów w realizacji strategii. Dlatego też umiejętne dobranie wskaźników zwiększa możliwość dobrej orientacji w realizowaniu celów szczegółowych.
3. Analizując dane dotyczące postępu rzeczowego w realizacji LSR stwierdzono, iż wskaźniki realizacji dla celu szczegółowego 1.1. Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego Gorców i Pienin do rozwoju przedsiębiorczości i turystyki na sześć grup planowanych przedsięwzięć osiągnięto założone wskaźniki dla pięciu z nich, a w niektórych przypadkach nawet przekroczono, np. w grupie przedsięwzięć pn. infrastruktura turystyczna i rekreacyjna zakładano powstanie czterech nowych lub zmodernizowanych obiektów turystycznych, rekreacyjnych lub/i kulturowych, a zrealizowano dwanaście. Innym przykładem jest przedsięwzięcie polegające na zastosowaniu spójnych działań marketingowych na rzecz regionu, gdzie zaplanowano trzy takie działania, a zrealizowano osiem. W tym celu szczegółowym nie został jeszcze (do 31.05.2021) zrealizowany projekt współpracy. Analiza realizacji celu szczegółowego 1.2. Integracja i wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD na osiem planowanych przedsięwzięć, do 31.05.2021 zrealizowano siedem osiągając założone wskaźniki, a w niektórych przypadkach również je przekraczając, np. zakładano utworzenie piętnastu nowych przedsiębiorstw, a utworzono dwadzieścia, w przedsięwzięciu polegającym na

rozwoju działalności gospodarczej, planowano rozwój czterech firm, a zawarto umowy na rozwój pięciu firm.

4. Dane dotyczące wpływu działalności LGD na kapitał społeczny obszaru „Gorce-Pieniny” świadczą o jej znaczącej roli w tym zakresie. Przeprowadzone badania ewaluacyjne wskazują na pozytywne zmiany w kwestii kapitału społecznego, stopnia zaangażowania lokalnej społeczności w podejmowanie przedsięwzięć związanych z podnoszeniem jakości życia, udziału w przedsięwzięciach organizowanych przez LGD, występowanie z inicjatywami społecznymi i gospodarczymi mającymi przynieść pozytywne efekty dla ogółu społeczeństwa. Potwierdziły to zarówno wyniki badań mające na celu ocenę działań rzeczowych w ramach LSR, ale także badania IDI przeprowadzone w biurze LGD, badania FIG z przedstawicielami zarządu i rady programowej, oraz badania ankietowe mieszkańców i beneficjentów LGD. Część ankietowanych mieszkańców zauważa pozytywne zmiany m.in. w podejmowaniu takich inicjatyw, które służą grupom defaworyzowanym, np. osobom do 30 roku życia lub kobietom. Wskazali oni także na pozytywne zmiany w zakresie większego wpływu mieszkańców na podejmowane decyzje odnośnie zmian wprowadzanych na terenie ich gmin i na relacje międzyludzkie. Jednak spora grupa badanych mieszkańców obszaru LGD nie potrafi dokonać oceny zmian w tym zakresie. zwrócono na to uwagę przy analizie wyników badań ankietowych). Sytuacja ta skłania do określenia obszaru aktywizacji społecznej jako ważnego elementu w budowie przyszłej LSR. Można także spojrzeć na kapitał społeczny przez pryzmat beneficjentów i realizowanych przez nich projektów. W tym przypadku można zauważyć, iż efekty ich działań służą nie tylko im samym, lecz pośrednio rozwojowi obszaru, na którym działają i w rezultacie przyczyniają się do podnoszenia jakości życia społeczności lokalnej.
5. Analizując dane dotyczące liczby i zakresu naborów wniosków aplikacyjnych, stwierdziliśmy, iż największym zainteresowaniem cieszyły się nabory wniosków na podejmowanie działalności gospodarczej oraz na rozwój już istniejących przedsiębiorstw. Wyznaczone w LSR wskaźniki dla zakontraktowanych przedsięwzięć zostały osiągnięte, a nawet w niektórych przypadkach przekroczyły planowane wartości. Analizując dane statystyczne dotyczące liczby przedsiębiorstw działających na analizowanym obszarze w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, to można stwierdzić, iż wskaźnik ten miał tendencję wzrostową. Fakt ten świadczy nie tylko o efektach wspierania finansowego rozwoju firm, ale także o zaangażowaniu kapitału intelektualnego i kapitału społecznego obszaru LGD „Gorce-Pieniny”. Nie jest łatwo stwierdzić na ile realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości, ponieważ trudno jednoznacznie wskazać zakres udziału LGD w tych zmianach. Niewątpliwie jednak działania LGD miały swój udział w zwiększeniu nasycenia obszaru przedsiębiorczością, świadczy o tym liczba zrealizowanych projektów związanych z przedsiębiorczością. W kolejnej LSR należy także wziąć pod uwagę przedsiębiorczość

(tworzenie i rozwój przedsiębiorstw), ma ona bowiem wpływ na rynek pracy, aktywizację zawodową ludności, wyzwalamie inicjatyw indywidualnych i społecznych, budowanie dobrych relacji osobistych i biznesowych, podejmowanie przedsięwzięć innowacyjnych, a w rezultacie na rozwój lokalny.

6. Turystyka to jedna z najważniejszych działalności gospodarczych na obszarze LGD „Gorce-Pieniny”. Z turystyką ściśle powiązane jest dziedzictwo kulturowe tego obszaru. Do najważniejszych zabytków tego obszaru należą liczne budowle sakralne, ruiny zamków w Czorszynie i Krościenku nad Dunajcem, architektura drewniana Szczawnicy reprezentująca styl szwajcarsko-tyrolski, zespół dworski w Tylmanowej, zespół młyński w Ochotnicy Dolnej. Ważnym elementem obszaru przyciągającym turystów-kuracjuszy jest uzdrowisko Szczawnica. Mimo, iż infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna oceniana jest jako „dość dobrze rozwinięta”, to jej dalszy rozwój (głównie rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej) jest wciąż pożądany zarówno przez zwiększającą się liczbę turystów, jak i lokalną społeczność, dla której turystyka jest źródłem dochodów.
7. Analizując dane statystyczne dotyczące obszaru działania LGD „Gorce-Pieniny” wskaźniki za ostatnie pięć lat są pozytywne, z wyjątkiem salda migracji. Co prawda w dwu gminach obszaru (Krościenko nad Dunajcem i Szczawnica) saldo migracji jest dodatnie, ale w dwu pozostałych gminach ujemne. Wzrosła liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON, a także liczba osób prowadzących działalność gospodarczą. Wzrosła też liczba zatrudnionych, zmniejszyła się liczba beneficjentów pomocy społecznej i zmniejszyło się bezrobocie, ale nadal jego poziom jest dość wysoki. Można więc ocenić, iż działalność LGD w tym zakresie miała bezsprzecznie swój pozytywny wpływ z uwagi na przedsięwzięcia dedykowane grupom defaworyzowanym.
8. Innowacyjność projektów, dla których składane były wnioski aplikacyjne o wsparcie finansowe w LGD „Gorce-Pieniny”, określana była w oparciu o ustalone wcześniej kryteria określające cechy innowacyjności. Przykładami zrealizowanych projektów noszących znamiona innowacyjności mogą być w ramach rozwijania działalności gospodarczej projekt „domek do wynajęcia z funkcją aromaterapii”, projekt „spływ kajakowy Dunajcem...” – wypożyczalnia kajaków wraz ze szkółką wiosłowania i raftingu, czy też projekt.
9. Analizowana LGD „Gorce-Pieniny” zaplanowała wraz z innymi LGD realizację projektu współpracy pn. Dziedzictwo kulturowe i naturalne ostoją Gorców i Pienin, lecz nie został on jeszcze zrealizowany z uwagi na dwukrotną rezygnację partnerów projektu. Projekt ten jest jednak nadal w planie i zdaniem pracowników biura LGD będzie zrealizowany. Mimo tych niepowodzeń, LGD „Gorce-Pieniny” prowadziła w analizowanym okresie działania w ramach współpracy z innymi podmiotami/ instytucjami pięć projektów z poza

LEADREA, których tematyka związana była głównie z zachowaniem dziedzictwa kulturowego regionu.

10. Analiza działalności LGD „Gorce-Pieniny” wykazała, że sprawność organizacyjna biura LGD jest na wysokim poziomie. Działalność informacyjno-doradcza, organizacja i prowadzenie naborów wniosków aplikacyjnych, opierają się na kompetencjach pracowników biura, które oceniono wysoko. Świadczy o tym także skuteczność działania wyrażona wskaźnikami realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. Na dzień ewaluacji (31.05.2021) większość spośród zaplanowanych wskaźników rzeczowych została już zrealizowana, a nawet w kilku przypadkach przekroczona.
11. O sprawności działania biura LGD świadczy też liczba podmiotów, którym udzielono doradztwa – w analizowanym okresie były to 422 podmioty. Innym aspektem świadczącym o sprawności, a zarazem skuteczności działania biura LGD jest liczba też liczba przeprowadzonych naborów wniosków aplikacyjnych. Ogółem przeprowadzono 31 naborów, w ramach których złożono 123 wnioski aplikacyjne (zaakceptowano do wsparcia w ramach LGD 107 projektów). Do 31.05.2021 zawarto 71 umów na realizację zaakceptowanych projektów.
12. Oceny procesu wdrażania dokonano w oparciu o materiały pozyskane z LGD „Gorce-Pieniny”, badania IDI z pracownikami biura, badania FGI z przedstawicielami zarządu i rady oraz dwa badania ankietowe – z mieszkańcami gmin wchodzących w skład LGD „Gorce-Pieniny” i beneficjentów wsparcia ich projektów za pośrednictwem LGD.
13. Realizacja celów i przedsięwzięć LSR jest na bardzo dobrym poziomie. Dla przedsięwzięć celu ogólnego pn. *Tożsamość regionalna podstawą rozwoju przedsiębiorczości* poziom realizacji budżetu wynosi 96,1%. Dla przedsięwzięć celu szczegółowego pierwszego pn. *Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego Gorców i Pienin do rozwoju przedsiębiorczości i turystyki* poziom realizacji budżetu wynosi 85,8%, a dla przedsięwzięć celu szczegółowego drugiego pn. *Integracja i wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD* budżet został zrealizowany w 114,1%.

2. Spis treści.

Spis treści

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania	3
2. Spis treści.....	7
3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.	9
4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.	14
Metody i techniki badawcze.....	14
Uzasadnienie wykorzystania poszczególnych technik badawczych.....	15
Wielkości i struktura próby	16
Harmonogram realizacji badania	17
Podstawowe założenia realizacji Zlecenia.....	18
5. Opis wyników badań wraz z ich interpretacją.....	20
5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia	21
5.2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR	40
Realizacja celów strategicznych	48
Wskaźniki.....	48
5.3. Projekty współpracy	40
5.4. Działania poza RLKS	41
5.5. Działalność Biura LGD	49
5.6. Zmiany na obszarze objętym LSR w ocenie członków lokalnej społeczności	69
6. Odpowiedź na wszystkie pytania badawcze.	79
6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR	79
6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny	80
6.3. Przedsiębiorczość	81
6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe	82
6.5. Grupy dewaforyzowane	82
6.6. Innowacyjność	83
6.7. Projekty współpracy	84
6.8. Ocena funkcjonowania LGD	85
6.9. Ocena procesu wdrażania	86
6.10. Wartość dodana podejścia LEADER.....	86
7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.	88
8. Spis tabel i wykresów.	92
9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.	94

Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD „Gorce-Pieniny”	94
Ankieta dla beneficjentów LGD „Gorce-Pieniny”	98

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

W odpowiedzi na przesłane drogą mailową dnia 17 maja 2021 roku zapytanie ofertowe dotyczące realizacji badań ewaluacyjnych małopolskich lokalnych strategii rozwoju, Fundacja Socjometr Laboratorium Rozwiązań Społecznych, NIP 5130234526 z siedzibą w 32-087 Pękwowice, ul. Ojcowska 15/1 (gm. Zielonki) przedstawiła ofertę zgodną z wskazanymi w zapytaniu wytycznymi. W ramach zlecenia Fundacja Socjometr przeprowadziła badania, analizy oraz przygotowała raporty dla wszystkich 32 grup z terenu małopolski. Każdy LGD otrzymał zindywidualizowany raport powstały na bazie przesłanych przez LGD danych oraz przeprowadzone badania jakościowe i ilościowe przez ekspertów Fundacji Socjometr.

Fundacja Socjometr to niezależny podmiot specjalizujący się w badaniach społecznych, spełniający wymogi przedstawione w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Opis doświadczenia niezbędnego do wykonania badań ewaluacyjnych stanowił załącznik do oferty.

Ewaluacja Lokalnych Strategii Rozwoju jest badaniem specyficznym i wymaga wiedzy z zakresu funkcjonowania programu LEADER, a także podmiotów je wdrażających – Lokalnych Grup Działania. Są to organizacje, które realizują swoje zadania w myśl zasad określanych jako Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). Międzysektorowość, a także oddolny charakter realizacji strategii ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia założeń programowych powołania wspomnianych instytucji, dlatego ich ewaluacja musi uwzględniać nie tylko badania dotyczące realizowanych celów strategicznych, ale także zaangażowania społecznego i współpracy pomiędzy różnymi podmiotami działającymi na obszarze wdrażania strategii.

Ewaluacja ex-post wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju dla Lokalnej Grupy Działania została wykonana w okresie od początku czerwca do końca października 2021 i objęła okres od początku wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020 do 31.05.2021 roku, zgodnie z:

- Wytycznymi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,

które dostępne są na stronie Internetowej <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa/Program-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich-2014-2020/Rozwoj-Lokalny-Kierowany-przez-Spolecznosc-RLKS>,

- Wskazówkami zawartymi w Podręczniku Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju, który dostępny jest na stronie Internetowej <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa/Program-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich-2014-2020/Rozwoj-Lokalny-Kierowany-przez-Spolecznosc-RLKS>,
- Postanowieniami Lokalnej Strategii Rozwoju aktualnej na dzień 31.05.2021 r.

Data 31.05.2021 roku została ustalona jako dzień, w którym będzie analizowany stan wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Takie założenie było niezbędne do tego, aby rozpocząć prace analityczne i aby uniknąć sytuacji, w której LGD w okresie od początku czerwca do końca października dostarczałyby aktualnych danych na bieżąco tym samym uniemożliwiając analizę.

Badanie zostało zakończone opracowaniem raportów z badań dla poszczególnych LGD odrębnie oraz opracowaniem ponad 15 minutowego filmu promującego program LEADER i LGD w województwie małopolskim, a także prezentacji multimedialnej, która została zaprezentowana w formie publicznej na spotkaniu online w dniu 15.10.2021 roku.

Ze względu na specyfikę realizacji badania wynikającą ze wspólnego zlecenia przygotowanego przez Federację LGD Małopolska, Fundacja Socjometr przygotowała uniwersalny schemat badawczy dla każdej z Lokalnych Grup Działania. Taka procedura, czyli przeprowadzenie badania w każdym z LGD w oparciu o wystandardyzowane metody, techniki i narzędzia badawcze, zapewniła sprawne przeprowadzenie procesu, porównywalność wyników badań oraz tworzenie zestawień i wniosków dla całego województwa. Dzięki takiemu podejściu uzyskano niewątpliwe, dodatkowe korzyści ze zrealizowanego zlecenia. Była to okazja do zebrania unikalnych danych ważnych z punktu widzenia tak pojedynczego LGD, Federacji LGD Małopolska jak i Instytucji Zarządzającej, jak i wszystkich innych instytucji działających na obszarze województwa małopolskiego, które zajmują się szeroko rozumianym rozwojem lokalnym. Dodatkowo, przygotowany w oparciu o to założenie plan badawczy pozwolił na przeprowadzenie tak obszernego badania, jakim jest ewaluacja wszystkich lokalnych strategii rozwoju województwa małopolskiego, stosując triangulację

metod i technik badawczych w tak krótkim czasie z zachowaniem wysokich standardów realizacji badań społecznych.

Realizacja zlecenia wymagała przeprowadzenia szeregu badań z wykorzystaniem zróżnicowanych metod i technik badawczych. Część z nich ma charakter zapośredniczony (np. CAWI, kwestionariusz ankiety), co oznacza, że do ich realizacji badacz nie musi wchodzić w relacje typu face-to-face z osobą badaną. Wśród zaproponowanych technik są jednak również takie, które w założeniu wymagają kontaktu bezpośredniego (IDI, FGI).

Zasadniczym celem badania ewaluacyjnego była, zgodnie z zapytaniem ofertowym identyfikacja i ocena efektów realizacji LSR dla poszczególnych LGD działających na obszarze województwa małopolskiego.

Przedmiotem badania, którego wyniki zaprezentowane zostały w niniejszym raporcie, jest Lokalna Strategia Rozwoju przygotowana w okresie programowania UE 2014-2020. W zakresie ewaluacji uwzględniono zróżnicowane działania podjęte w celu jej skutecznego wdrażania, a także działania Lokalnej Grupy Działania wykraczające poza samą strategię, a wpisujące się w statutowe obszary działalności Stowarzyszenie.

Analiza wyników przeprowadzonych badań ewaluacyjnych została przeprowadzona z uwzględnieniem przyjętych przez Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne kryteriów oceny, do których zaliczyć należy:

Trafność – kryterium to pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów,

Spójność – kryterium to pozwala ocenić stopień spójności LSR z innymi dokumentami programowymi i strategiami obejmującymi obszar realizacji LSR,

Efektywność – kryterium to pozwala ocenić poziom „ekonomiczności” projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów. Nakłady rozumiane są tu jako zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas,

Skuteczność – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte,

Użyteczność – kryterium to pozwala ocenić stopień zaspokojenia potrzeb odbiorców działań w wyniku osiągnięcia rezultatów operacji,

Trwałość efektów – kryterium to pozwala ocenić czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu czy kraju¹.

Z wykorzystaniem powyższych kryteriów ewaluacji, w badaniach starano się odpowiedzieć na sformułowane na podstawie Wytycznych 5/3/2017 pytania badawcze, które zostały przypisane do następujących obszarów badawczych.

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
 - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
 - b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?

¹ Standardy ewaluacji, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, <http://pte.org.pl/o-ewaluacji/>

- c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- 6. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
- 7. Projekty współpracy
 - a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
 - b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
- 8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
- 9. Ocena procesu wdrażania
 - a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
 - b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
 - c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
 - d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
- 10. Wartość dodana podejścia LEADER
 - a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
 - b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
 - c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?

- d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań LGD, które zostały poddawane ocenie to:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla beneficjentów,
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych,
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju,
4. Funkcjonowanie organów LGD,
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej),
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego,
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR,
8. Realizacja projektów współpracy,
9. Realizacja projektów wykraczających poza RLKS.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.

Metody i techniki badawcze

Ewaluacja ex-post została przeprowadzona w oparciu o zróżnicowane metody i techniki badawcze. Fundacja Socjometr w przypadku każdego z zadań badawczych uwzględnił już stosowane przez LGD narzędzia badawcze, aby – jeśli to możliwe – zachować kontynuację trwającego na przestrzeni wdrażania LSR procesu badawczego. Wśród zastosowanych metod i technik badawczych należy wskazać:

- a) Desk research (analizę danych zastanych) - analiza dokumentacji wytworzonej przez biuro i organy LGD. Analiza ogólnodostępnych danych statystycznych (Bank Danych Lokalnych, Vademecum Samorządowca, Wskaźniki dochodów podatkowych gmin Ministerstwa Finansów, Główny Urząd Statystyczny). Analiza desk research poprzedziła całość badań empirycznych i oprócz istotnego wkładu do raportu, umożliwiła dobre przygotowanie się badaczy do zadań terenowych.

b) Przeprowadzenie badań jakościowych wśród przedstawicieli biura, Zarządu, Rady LGD:

a. wywiady eksperckie - wywiady indywidualne wśród pracowników biura,

b. zogniskowane wywiady grupowe (FGI) – przeprowadzone wśród przedstawicieli Zarządu i Rady LGD pozwoliły zebrać wiedzę dotyczącą tak bieżących jak i strategicznych działań LGD,

c. ankieta online skierowana do Przedstawicieli Zarządu oraz Rady – ankieta została wysłana do dwóch osób w każdym z LGD po przeprowadzeniu wywiadów w terenie. Ankieta umożliwiła respondentom uzupełnienie wypowiedzi z wywiadów.

c) Przeprowadzenie badań ilościowych:

a. Badanie ankietowe mieszkańców obszaru LGD – badanie ilościowe przeprowadzone za pośrednictwem badań online, techniką CAWI. Ankiety w formie elektronicznej zostały przesłane do każdego LGD w celu ich zamieszczenia na swoich stronach internetowych oraz (jeśli są) portalach społecznościowych. Badanie służyły do zebrania wiedzy np. na temat rozpoznawalności LGD, działalności LGD, kanałów komunikacyjnych stosowanych przez LGD, oceny realizacji celów strategicznych oraz pojedynczych operacji,

c. Badanie ankietowe wśród beneficjentów – badanie ilościowe przeprowadzone za pomocą formularza internetowego (CAWI). Ankieta została wypełniona przez beneficjentów i pozwoliła na analizę efektywności interwencji podjętych w ramach wdrażania LSR oraz przysłużyła się do badania poziomu jakości świadczonego doradztwa.

Proces badawczy oparty został o triangulację metod (ilościowe i jakościowe) oraz technik badawczych (ankieta CAWI, ankieta drukowana, wywiady indywidualne, wywiady grupowe, desk research). Zróżnicowane zostały również same źródła pozyskiwania danych, oprócz już wspomnianych danych wywołanych, eksperci Fundacji Socjometr przeanalizowali również dane zastane, wytworzone w ramach działań monitoringowych i sprawozdawczych w LGD. Analizie zostały poddane również dane ze statystyki publicznej.

[Uzasadnienie wykorzystania poszczególnych technik badawczych](#)

Wywiad pogłębiony IDI (ang. Individual In-depth Interview) – polega na uzyskaniu interesujących danych w trakcie indywidualnej i bezpośredniej rozmowy z respondentem, skoncentrowany na opiniach i poglądach respondenta (skupia się na osobistych

doświadczeniach), ma na celu poznanie postaw, wrażeń, motywów kierujących działaniami respondenta, znaczeń im przypisywanych. Zwykle trwa 1-2 godziny. Jest oparty o scenariusz rozmowy, jednak zwykle nie silnie ustrukturyzowany.

Zogniskowany wywiad grupowy FGI (ang. Focus Group Interview) – przeprowadzany jednocześnie z kilkoma osobami, często przy użyciu technik projekcyjnych i wspomagających. Zwykle trwa 1.5 – 2.5 godziny. Wywiad grupowy to sytuacja bliższa sytuacjom rzeczywistym – opinie kształtują się w kontakcie z innymi ludźmi, a nie w odosobnieniu. Taka sytuacja symuluje rzeczywistą sytuację życiową, w której ludzie reagując na bodziec – ujawniają swoje opinie, które często w kontaktach z innymi ulegają pewnym modyfikacjom.

Ankieta CAWI (ang. Computer Assisted Web Interview) – jest częścią metodologii opartej na ankiecie dostarczonej respondentowi za pomocą linka w panelu lub na stronie internetowej. Metoda CAWI jest uważana za jeden z najbardziej ekonomicznych sposobów zbierania danych ankietowych, ponieważ nie wymaga ankieterów, urządzeń, ani dodatkowych narzędzi. Z tych wszystkich powodów ankiety CAWI, zwane również kwestionariuszami internetowymi, są jedną z najbardziej powszechnych metod zbierania informacji. W badaniu CAWI cała uwaga jest skupiona na konstrukcji kwestionariusza, ponieważ wskaźnik odpowiedzi jest bezpośrednio związany z jakością samego kwestionariusza. Wykorzystanie tego typu narzędzia pozwala w krótkim czasie dotrzeć do dużej liczby osób).

Wielkości i struktura próby

Wielkość i struktura próby zostały zaprezentowane w tabeli poniżej. Warto podkreślić, że badania będą przeprowadzone osobno, w każdym LGD podlegającym ewaluacji zgodnie ze wskazaniem w zapytaniu ofertowym. Poniższa tabela przedstawia zatem matrycę wielkości i struktury w odniesieniu do pojedynczego LGD.

Badanie	Próba (n)	Uwagi
Badania ilościowe		
Badanie ankietowe online mieszkańców obszaru LGD	n>100 osób	Zebrano opinie mieszkańców za pomocą metody badań online od minimum 100 mieszkańców badanego obszaru działania LGD. W badaniach na bieżąco sprawdzane były podstawowe parametry demograficzne, aby zapewnić możliwie prawidłowy rozkład badanej próby w odniesieniu do populacji. Należy jednak pamiętać, że w badaniach tego typu, badacz ma niewielką kontrolę na to, kto wypełnia ankietę. LGD zostało poproszone o

		promowanie linku na swoich stronach i kanałach społecznościowych, aby zwiększyć szansę na uzyskanie odpowiednich parametrów.
Badanie ankietowe online wśród beneficjentów	n>20	Ankieta została przesłana do beneficjentów (osób, które pozyskały i rozliczyły otrzymane z LGD środki finansowe na realizację operacji) danego LGD. Minimalna liczba ankiet do zebrania wyniosła 20.
Badania jakościowe		
Badania IDI /FGI wśród pracowników biura	2 IDI	W LGD przeprowadzono wywiadu IDI z pracownikami biura.
Badania FGI wśród członków Zarządu LGD	1 FGI	Przeprowadzono jeden zogniskowany wywiad grupowy.
Badania FGI wśród członków Rady LGD	1 FGI	Przeprowadzono jeden zogniskowany wywiad grupowy.
Badanie ankietowe online wśród Prezesów Zarządu LGD	1 osoba	Wypełnienie ankiety online było opcjonalne, skierowane do osób, które chciały uzupełnić wiedzę przekazaną podczas wywiadu.
Badanie ankietowe online wśród Przewodniczących Rady LGD	1 osoba	Wypełnienie ankiety online było opcjonalne, skierowane do osób, które chciały uzupełnić wiedzę przekazaną podczas wywiadu.

Harmonogram realizacji badania

Harmonogram realizacji poszczególnych zadań w ramach prowadzonych badań ewaluacyjnych został przedstawiony na wykresie Gantta zamieszczonym poniżej.

ZADANIE	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik
1. Podpisanie umowy					
2. Przygotowanie procesu badawczego, jego zaplanowanie					
3. Przygotowanie wzoru procedury przeprowadzania ewaluacji ex-post do aktualizacji LSR w każdym z LGD					
4. Analiza sytuacji bieżącej w LGD, wprowadzenie odpowiednich metod i narzędzi zbierania danych niezbędnych do prawidłowego przeprowadzenia ewaluacji ex-post					
5. Przygotowanie baz danych, narzędzi oraz instrukcji kodowych dla wszystkich zadań badawczych					
6. Przeprowadzenie badań i analiz w zakresie opisanym w procedurze badawczej					
a. Desk research					
b. Ankieta dla Prezesów Zarządów i Przewodniczących Rad Programowych LGD					
c. Badania online wśród mieszkańców obszarów działania LGD					
e. Badania ankietowe beneficjentów					
f. IDI/FGI wśród pracowników					

g. FGI wśród przedstawicieli Zarządów i Rad Programowych

7. Opracowanie raportu końcowego z badań
8. Opracowanie filmu przedstawiającego dobre praktyki wdrażania programu LEADER na terenie małopolski
9. Opracowanie prezentacji multimedialnej podsumowującej realizację badań
10. Prezentacja przygotowanej prezentacji multimedialnej

Podstawowe założenia realizacji Zlecenia

Podsumowując podstawowe jej założenia techniczne, które stanowiły fundament prawidłowego przebiegu badań:

1. Badania prowadzone były w oparciu o uniwersalny schemat badawczy w każdej z Lokalnych Grup Działania przystępujących do realizacji zlecenia Federacji LGD Małopolska – zaproponowane przez Fundację Socjometr metody i techniki badawcze były stosowane w badaniach w każdej z Lokalnych Grup Działania.
2. Sprawna komunikacja i wymiana dokumentów – sprawna komunikacja z przedstawicielami Federacji LGD Małopolska oraz przedstawicielami poszczególnych LGD była wymagana między innymi w procesie dostarczania niezbędnych do rozpoczęcia etapu badawczego danych ze strony każdej z LGD. LGD otrzymały konkretne wskazówki i wytyczne dotyczące tego, jakie dane i jakie dokumenty są potrzebne do rozpoczęcia analiz. W celu usprawnienia procesu zbierania danych od wszystkich LGD, Fundacja Socjometr przygotowała pliki z tabelami do wypełnienia przez pracowników LGD. Oprócz opracowanych przez Fundację Socjometr tabel, LGD zostało poproszone o przesłanie sprawozdań rocznych z wdrażania LSR za lata 2015-2020, a także aktualną na dzień 31.05.2021 Lokalną Strategię Rozwoju. Aspekt komunikacji był również ważny na etapie wysyłania kolejnych narzędzi badawczych, tj. ankiet. W przypadku badań ankietowych, ważne było sprawne umieszczenie przez pracowników LGD na stronach internetowych narzędzia skierowanego do mieszkańców, a także przesłanie przez nich narzędzi do beneficjentów realizowanych projektów. Na etapie umawiania spotkań, również bardzo ważne było zaangażowanie pracowników LGD. Szczególnie ważne było tutaj efektywne zorganizowanie spotkań z osobami podlegającymi badaniu zgodnie ze schematem (dotyczy badań IDI oraz FGI), czyli umówienie respondentów na spotkanie w określonym miejscu i czasie.

5. Opis wyników badań wraz z ich interpretacją.

Lokalna Strategia Rozwoju obszaru objętego działaniem Stowarzyszenia LGD „Gorce-Pieniny” jest dokumentem wypracowanym oddolnie, przy aktywnym udziale lokalnej społeczności. Na wszystkich z wymienionych etapów stosowano różne metody partycypacji. Wśród nich były: konsultacje społeczne, badania ankietowe, fiszki projektowe oraz spotkania z ich autorami, wywiady grupowe, spotkania konsultacyjne, formularz zgłaszania uwag, mobilny punkt konsultacyjny, spotkania przy kawie, dostępność online pracownika biura LGD, portal społecznościowy Facebook. Ponadto, podczas wszystkich etapów procesu budowy strategii pełniono dyżur w biurze LGD, odpowiadano na korespondencję mailową oraz prowadzono konsultacje telefoniczne z wszystkimi zainteresowanymi osobami. Tak szerokie podejście do oddolnego procesu budowy LSR znalazł odbicie w ostatecznej akceptacji LSR i sprzyja jej wdrażaniu.

W budowaniu strategii uczestniczyli przedstawiciele trzech sektorów (gospodarczego, społecznego i publicznego). Wstępne opracowania wszystkich elementów strategii udostępniono do dalszych konsultacji za pośrednictwem strony internetowej, w zależności od sposobu konsultacji – wraz z formularzem uwag lub w formie formularza. Wszystkie pozyskane w ten sposób informacje zwrotne poddane zostały analizie. Te, które uznano za zasadne uwzględniono w poszczególnych elementach LSR.

Na podstawie konsultacji społecznych zauważono, że problemami obszaru LGD są: (a) niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców; (b) wysoki poziom bezrobocia, zwłaszcza wśród młodych ludzi; (c) brak oferty zagospodarowania czasu wolnego; (d) nie w pełni wykorzystane walory turystyczne obszaru. A zatem obszarami interwencji powinny być działania zmierzające do rozwoju przedsiębiorczości; tworzenie nowych miejsc pracy; rozwój infrastruktury turystycznej.

Określono następujące grupy docelowe: mieszkańcy obszaru, turyści, osoby młode, jednostki samorządu terytorialnego obszaru, a także grupy defaworyzowane (kobiety i/lub osoby do 30 roku życia). W związku z tym w LSR zaplanowano obszary interwencji w zakresie tworzenia miejsc pracy, tworzenie infrastruktury społecznej, kultywowania tradycji zachowania tożsamości regionalnej, aktywizacji zawodowej i społecznej.

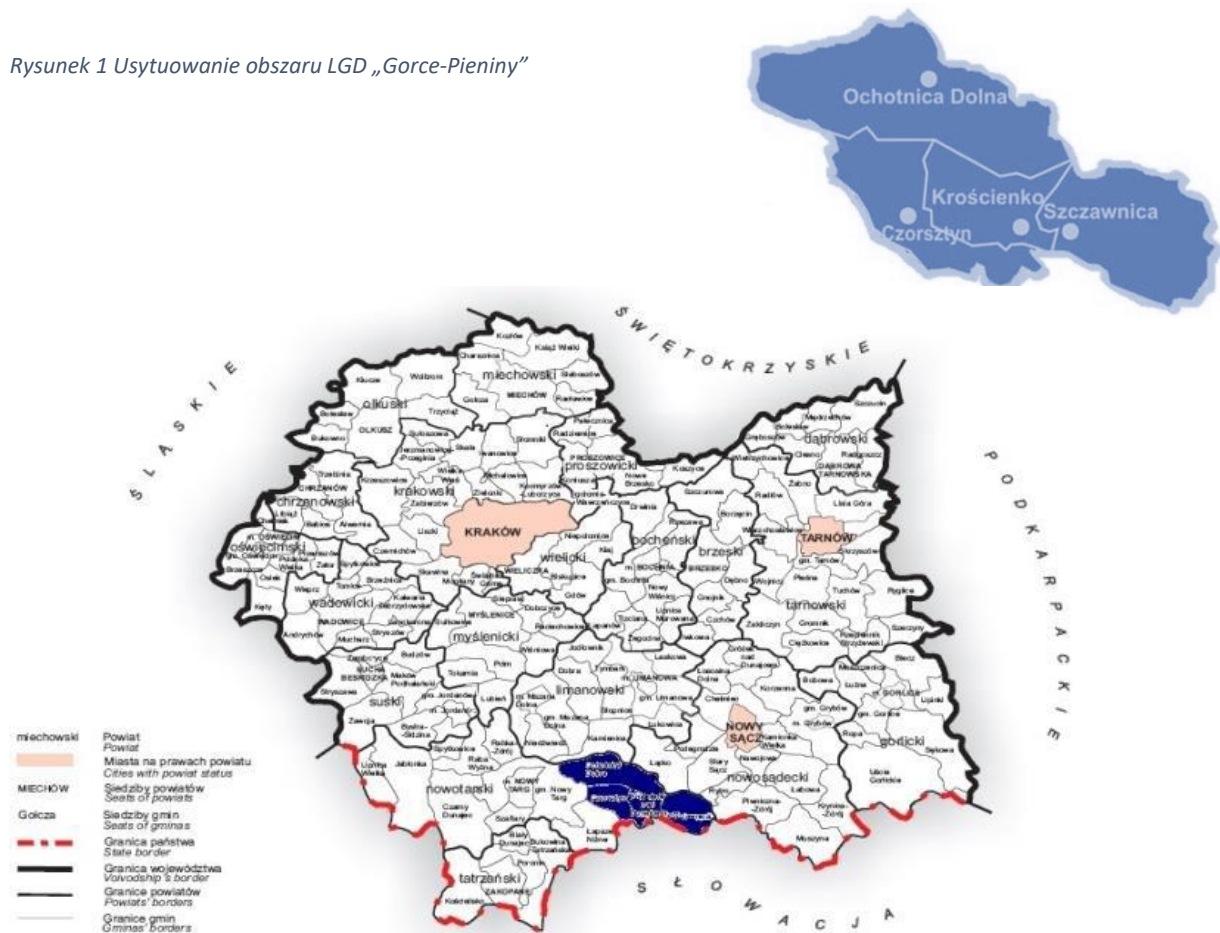
W ustaleniu ostatecznego kształtu dokumentu strategii wzięto pod uwagę dokonaną diagnozę sytuacji przygotowaną w oparciu o dane statystyczne, przeprowadzoną analizę SWOT, identyfikację problemów, istniejący potencjał gospodarczy, przyrodniczy, kulturowy i społeczny.

5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia

Prezentacja obszaru

W skład obszaru Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Gorce-Pieniny” wchodzi cztery gminy Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem, Ochotnica Dolna, Szczawnica. Obszar położony jest na południu Małopolski, w powiecie nowotarskim, przy granicy ze Słowacją.

Rysunek 1 Usytuowanie obszaru LGD „Gorce-Pieniny”

Źródło: LSR obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, 2021.

Charakterystykę obszaru w oparciu o dane zastane pozyskane z bazy danych lokalnych, a dotyczące okresu wdrażania LSR 2014-2020 prezentują zamieszczone niżej tabele i wykresy wraz z komentarzami.

Ludność

Liczba ludności obszaru LGD „Gorce-Pieniny” według danych GUS wynosi obecnie 30 061 mieszkańców. Największą pod względem liczby ludności gminą jest Ochotnica Dolna (8 503 mieszkańców), na drugim miejscu plasuje się gmina Czorsztyn i dalej Szczawnica i Krościenko nad Dunajcem. Analizując liczbę ludności w okresie 2015-2020 można zauważyć jej niewielką tendencję wzrostową, z wyjątkiem gminy Ochotnica Dolna oraz Szczawnica, gdzie począwszy od 2019 roku notuje się spadek liczby ludności.

Tabela 1 Liczba ludności ogółem w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”,

Ludność w gminach wchodzących w skład LGD						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Szczawnica (3)	7 402	7 322	7 286	7 265	7 204	7 145
Czorsztyn (2)	7 577	7 611	7 632	7 631	7 663	7 664
Krościenko nad Dunajcem (2)	6 755	6 772	6 812	6 809	6 802	6 749
Ochotnica Dolna (2)	8 470	8 487	8 518	8 564	8 513	8 503
RAZEM	30 204	30 192	30 248	30 269	30 182	30 061

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp: 08.07.2021)

Dochody gmin (wskaźnik G)

W określaniu potencjału finansowego gminy istotnym elementem są dochody. Ważnym wskaźnikiem będącym wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca (wskaźnik G). Wskaźnik G – zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego – oblicza się dzieląc sumę dochodów podatkowych gminy za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Na sumę dochodów podatkowych składają się kwoty z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych. Wskaźnik G stanowi podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat.

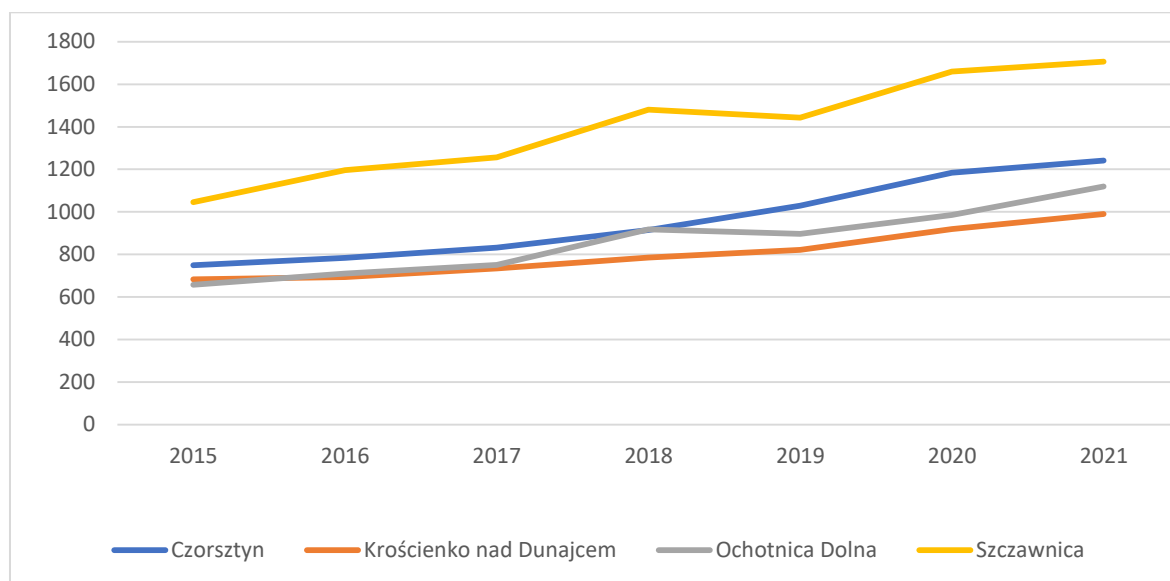
W analizowanych latach 2015-2021 wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD „Gorce-Pieniny” kształtowały się na poziomie od 657,73 zł w gminie Ochotnica Dolna w roku 2015 do 1 706,08 zł w gminie Stary Sącz w roku 2021. Generalnie wskaźniki G miały w tych gminach tendencję wzrostową. Największy wzrost wskaźnika G w porównaniu do roku 2015 nastąpił w badanych latach w gminie Szczawnica. Szczegóły zawiera tabela i wykres.

Tabela 2 Dochody gmin obszaru LGD „Gorce-Pieniny” (wskaźnik G podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej)

Gminy	Wskaźnik G						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czorsztyn	748,98	783,81	832,56	915,34	1 029,13	1 183,41	1 241,97
Krościenko nad Dunajcem	683,71	693,91	733,47	785,20	821,20	919,96	989,53
Ochotnica Dolna	657,73	710,29	750,71	917,96	896,83	985,37	1 119,40
Szczawnica	1 045,92	1 195,93	1 256,86	1 480,40	1 443,64	1 659,62	1 706,08

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp: 08.07.2021)

Tabela 3 Dochody gmin obszaru LGD „Gorce-Pieniny” (wskaźnik G podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp: 08.07.2021)

Wydatki gmin na 1 mieszkańca

Wydatki gmin wchodzących w skład LGD „Gorce-Pieniny” z roku na rok są coraz większe. Analizując lata 2015-2019 można zauważyć wzrost wydatków na 1 mieszkańca. Najwyższy wzrost wydatków w tym okresie w przeliczeniu na 1 mieszkańca nastąpił w gminie Czorsztyn z kwoty 3 337,78 zł w roku 2015 do kwoty 7 166,47 zł w roku 2019. Najniższy wzrost wydatków można zauważyć w gminie Szczawnica. Wydatki w gminach skierowane są przede wszystkim na oświatę i wychowanie.

Tabela 4 Wydatki gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015-2019 (stan na 31.12)

Gminy	Wydatki ogółem [w zł]				
	2015	2016	2017	2018	2019
Szczawnica (3)	5 435,19	3 866,28	3 837,31	4 656,25	4 803,30
Czorsztyn (2)	3 337,78	3 979,79	3 916,36	4 867,71	7 166,47
Krościenko nad Dunajcem (2)	2 991,55	3 872,76	4 036,57	4 458,90	5 125,05
Ochotnica Dolna (2)	4 046,75	4 038,56	5 321,04	5 103,89	6 303,38

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp: 08.07.2021)

Lokata w województwie pod względem dochodów własnych

Jeśli chodzi o miejsce analizowanych gmin obszaru LGD „Gorce-Pieniny” na tle gmin województwa małopolskiego, to pod względem dochodów własnych budżetu gminy na jednego mieszkańca najwyższą plasuje się gmina Szczawnica, zajmując 43 pozycję (na 182

gminy ogółem). Pod względem wielkości środków finansowych w dochodach gminy przeznaczonych na finansowanie projektów Unii Europejskiej na 1 mieszkańca najwyższą pozycję (5) zajmuje gmina Czorsztyn. Podobnie, w kwestii wydatków budżetu gminy na jednego mieszkańca gmina Czorsztyn jest na 6 pozycji. Natomiast, jeśli chodzi o liczbę podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców, najwyższą pozycję wśród gmin obszaru LGD Gorce Pieniny zajmuje Szczawnica (12).

Tabela 5 Gminy wchodzące w skład LGD „Gorce-Pieniny” na tle wszystkich małopolskich gmin

Gmina	Lokaty gmin w województwie w poszczególnych kategoriach w roku 2019			
	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie projektów UE na 1 mieszkańca	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności
Czorsztyn	68	5	6	40
Krościenko nad Dunajcem	125	147	89	35
Ochotnica	102	30	17	118
Szczawnica	43	54	116	12

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp: 08.07.2021)

Ludność w wieku przed- i po- i produkcyjnym

Stowarzyszenie LGD „Gorce-Pieniny” obejmuje obszar zamieszkały przez 30 061 (dane GUS za rok 2020). W analizowanym okresie liczba ludności ogółem wzrosła jedynie o około 0,05%. W liczbach bezwzględnych najwyższy przyrost ludności ogółem można zauważyć w gminie Ochotnica Dolna. Natomiast w gminie Krościenko nad Dunajcem odnotowano spadek liczby ludności. Również w gminie Ochotnica Dolna nastąpił najwyższy wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym, w pozostałych gminach liczba osób w wieku produkcyjnych uległa obniżeniu. Najwyższy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym zanotowano w gminie Czorsztyn. W żadnej z gmin nie zanotowano wzrostu ludności w wieku przedprodukcyjnym.

Tabela 6 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12)

Gmina	Ludność gmin w wieku:					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Szczawnica (3)	1 392	1 275	4 601	4 345	1 409	1 525
Czorsztyn (2)	1 595	1 555	4 810	4 737	1 172	1 372
Krościenko nad Dunajcem (2)	1 454	1 438	4 085	3 988	1 216	1 323
Ochotnica Dolna (2)	2 021	1 854	5 286	5 345	1 163	1 304

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp: 08.07.2021)

Lokalna Strategia Rozwoju wśród istotnych zagrożeń wskazywała także starzejące się społeczeństwo i trend ten w ostatnich latach jeszcze się pogłębiał. Dane zawarte w tabeli wskazują na wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym we wszystkich gminach obszaru LGD. Natomiast zaobserwować można spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym we wszystkich gminach. Podobna tendencja jest zauważalna w odniesieniu do liczby osób w wieku produkcyjnym również we wszystkich gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”.

Pracujący w gminach

Sytuacja na rynku pracy w analizowanych gminach była następująca. Najwyższy wzrost liczby zatrudnionych ogółem nastąpił w gminie Ochotnica Dolna – z 1 109 osób w 2015 do 1 369 w roku 2019, oraz w Czorsztynie – z 695 osób w 2015 do 862 w roku 2019, z tym, że znacząco wzrosła tu liczba zatrudnionych mężczyzn. W pozostałych dwu gminach wzrost zatrudnienia ogółem w porównaniu do 2015 roku plasował się na znacznie niższym poziomie.

Tabela 7 Pracujący ogółem i według płci w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”,

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2019	2015	2019	2015	2019
Szczawnica (3)	996	1 118	366	412	630	706
Czorsztyn (2)	695	862	390	537	305	325
Krościenko nad Dunajcem (2)	599	654	186	229	413	425
Ochoznica Dolna (2)	1 109	1 369	615	852	494	517
Razem	3 399	4 003	1 557	2 030	1 842	1 973

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp: 08.07.2021)

Przedsiębiorczość

Jak zauważono w dokumencie LSR, przedsiębiorczość na obszarze LGD jest zróżnicowana pod względem nasycenia w poszczególnych gminach, o czym świadczą wskaźniki zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców. Dla przykładu w okresie opracowywania LSR wskaźnik ten obliczony dla obszaru LGD „Gorce-Pieniny” wynosił 866 i był wyższy w porównaniu dla powiatu nowotarskiego, ale niższy w porównaniu do województwa małopolskiego i kraju. Zdecydowana większość podmiotów (97%) zarejestrowanych była w sektorze prywatnym. Natomiast liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 1 000 ludności na obszarze LGD w 2014 r. wynosiła 71 i wskaźnik ten był wyższy w porównaniu do średniej dla powiatu nowotarskiego, ale niższy niż średnia dla województwa małopolskiego i Polski. Podobnie liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2014 r. wyniosła 139 i była wyższa niż średnia dla powiatu nowotarskiego, ale niższa niż średnia dla województwa małopolskiego i Polski. Sytuacja ta zmieniała się in plus biorąc pod uwagę wskaźniki zaprezentowane w tabeli.

W roku 2014 najwięcej podmiotów działało w branży związanej z budownictwem (19,07% ogółu), z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (15,54% i wskaźnik ten był pięciokrotnie wyższy niż w Polsce oraz czterokrotnie wyższy niż w województwie małopolskim). Na kolejnych pozycjach były podmioty branży usługowej – handel hurtowy i detaliczny, transport i gospodarka magazynowa, przetwórstwo przemysłowe. Niski odsetek podmiotów zajmował się działalnością związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją (2,53%).

W opinii mieszkańców stanowiło to barierę w rozwijaniu indywidualnych pasji mieszkańców oraz zagospodarowaniu czasu wolnego lokalnej społeczności i turystów.

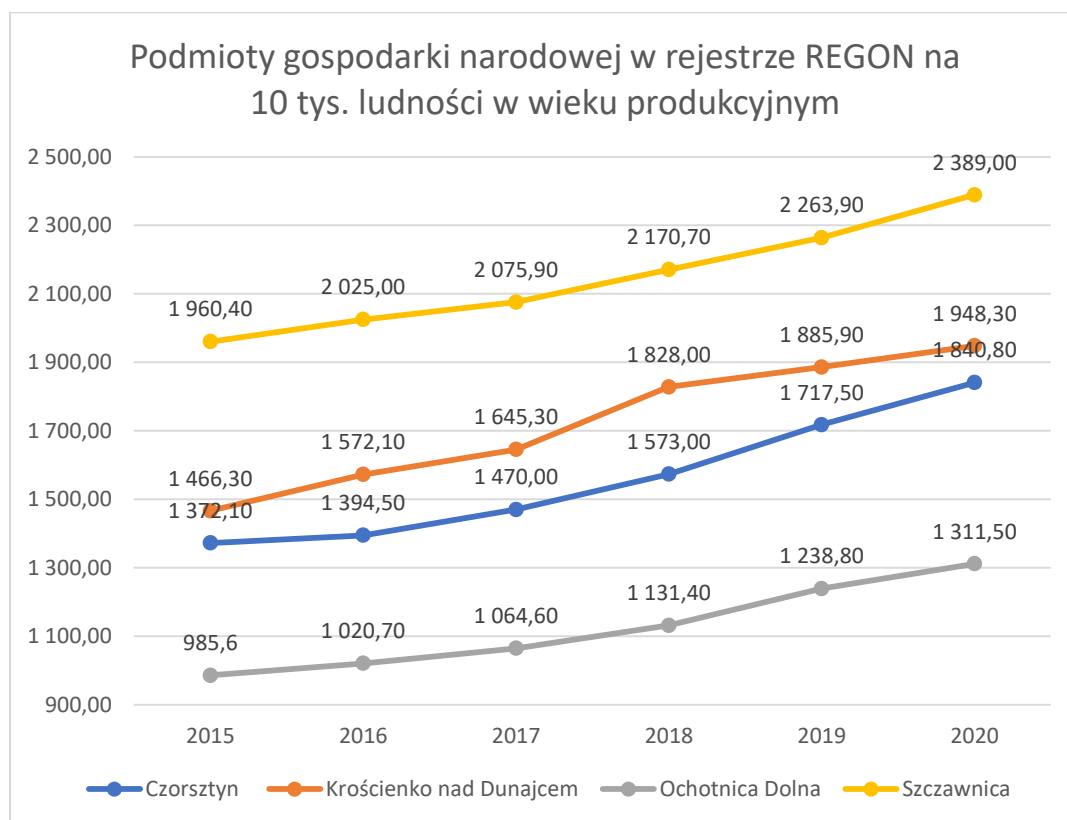
Specyficznym rodzajem przedsiębiorczości jest przedsiębiorczość społeczna, której celem jest obniżenie poziomu wykluczenia społecznego poprzez łączenie ekonomii i działań społecznych. Na obszarze LGD działa 7 przedsiębiorstw ekonomii społecznej.

Analizując zakresy przedsięwzięć zapisanych w LSR zauważono, iż nie było tam typowych działań dedykowanych rolnikom. W poprzednim okresie programowania były środki dla rolników na działania w ramach różnicowania produkcji w kierunku działalności nierolniczej, jednak te działania nie cieszyły się dużym zainteresowaniem na obszarze analizowanej LGD. Zdaniem przedstawicieli zarządu i rady programowej – w kolejnym okresie programowania nie powinno być z góry narzuconych w ramach LSR środków dedykowanych wyłącznie grupie rolników. Ta grupa mieszkańców obszaru LGD „Gorce-Pieniny” ze względu na specyfikę rolnictwa na tym obszarze i zasady przyznawania wsparcia finansowego (refinansowanie projektu), nie ma na tyle wolnych środków własnych, by sięgać po wsparcie za pośrednictwem LGD. W podobnej sytuacji znajdują się NGOs. Decyzję w tej sprawie powinno się zostawić zarządowi LGD, który zna sytuację w środowisku lokalnym. Rolnicy – jako grupa zawodowa – mają swoje agencje, gdzie mogą ubiegać się o wsparcie finansowe na bardziej dogodnych warunkach. Ale np. jakieś małe projekty typu pszczelarstwo, czy wyroby regionalne mogłyby być wspierane za pośrednictwem LGD.

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

W gminach obszaru LGD w latach 2015-2020 odnotowano wzrost zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym. Najwyższy ich wzrost w odniesieniu do roku 2015 można odnotować w gminach Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem i Szczawnica. W gminie Ochotnica Dolna także nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarczych, lecz nieco niższy niż w pozostałych gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”.

Wykres 1 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp: 08.07.2021)

Tabela 8 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)

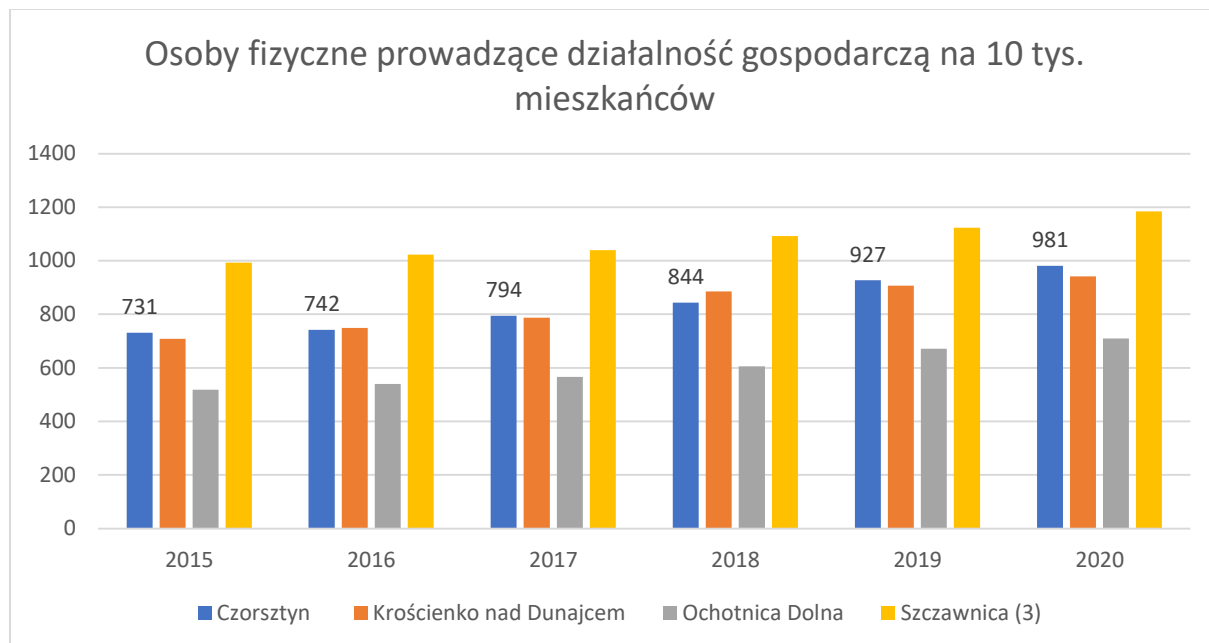
Gminy	Podmioty gospodarki narodowej [liczba/10 tys. ludności w wieku produkcyjnym]					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Czorsztyń	1 372,1	1 394,5	1 470,0	1 573,0	1 717,5	1 840,8
Krościenko nad Dunajcem	1 466,3	1 572,1	1 645,3	1 828,0	1 885,9	1 948,3
Ochotnica Dolna	985,6	1 020,7	1 064,6	1 131,4	1 238,8	1 311,5
Szczawnica	1 960,4	2 025,0	2 075,9	2 170,7	2 263,9	2 389,0

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp: 08.07.2021)

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności

Na obszarze LGD dało się także zaobserwować w latach 2015-2020 wzrastającą liczbę podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Największy wzrost liczby podmiotów odnotowano w gminie Czorsztyń.

Wykres 2 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp: 08.07.2021)

Tabela 9 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)

Gminy	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą [liczba/10 tys. mieszkańców]					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Czorsztyn	731	742	794	844	927	981
Krościenko nad Dunajcem	708	749	787	886	907	942
Ochotnica Dolna	519	540	566	606	671	710
Szczawnica (3)	993	1 023	1 040	1 092	1 123	1 184

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Aktywność zawodowa kobiet

Analizując tabelę zawierającą dane dotyczące liczby pracujących według płci, można stwierdzić, iż w obu porównywanych latach we wszystkich gminach leżących w obszarze działania LGD „Gorce-Pieniny” liczba pracujących zawodowo kobiet była niższa niż mężczyzn, z wyjątkiem Krościenka nad Dunajcem. Jak można przypuszczać wiąże się to z kulturą lokalną, gdzie kobieta tradycyjnie zajmuje się domem i rodziną.

Tabela 10 Pracujący ogółem i według płci w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”,

LGD	Gminy	Pracujący ogółem [w liczbach bezwzględnych]					
		2015			2019		
		kobiety	mężczyźni	ogółem	kobiety	mężczyźni	ogółem
„Gorce-Pieniny”	Czorsztyn	305	390	695	325	537	862
	Krościenko nad Dunajcem	413	186	599	425	229	654
	Ochotnica Dolna	494	615	1 109	517	852	1 369
	Szczawnica	630	366	996	706	412	1 118

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

W LSR podkreślano, że wskaźnik udziału bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców jest wysoki. Liczba bezrobotnych na terenie analizowanego obszaru w roku 2014 (rok przygotowania LSR) wynosiła 89 osób na 1000 osób w wieku produkcyjnym. Dla porównania w powiecie nowotarskim wskaźnik ten wynosił 83, a w województwie małopolskim 66. W każdej z gmin wśród bezrobotnych przeważały kobiety. Niemniej podkreślano, że trend w liczbie bezrobotnych jest malejący.

W LSR podkreślano, iż wskaźnik udziału bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym jest wysoki we wszystkich gminach. A w strukturze bezrobotnych przeważają mężczyźni. Wskazano także, iż najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (30,05%) oraz gimnazjalnym i podstawowym (29,56%), a najmniej liczną – osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (12,83%) oraz wyższym (9,72%). Podkreślono także, iż część bezrobotnych nie ma odpowiednich kwalifikacji, by znaleźć pracę – dotyczyło to głównie osób z krótkim stażem pracy, których kwalifikacje nie odpowiadają zapotrzebowaniu rynku pracy. Stąd w LSR znalazły się działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie aktywizacji zawodowej.

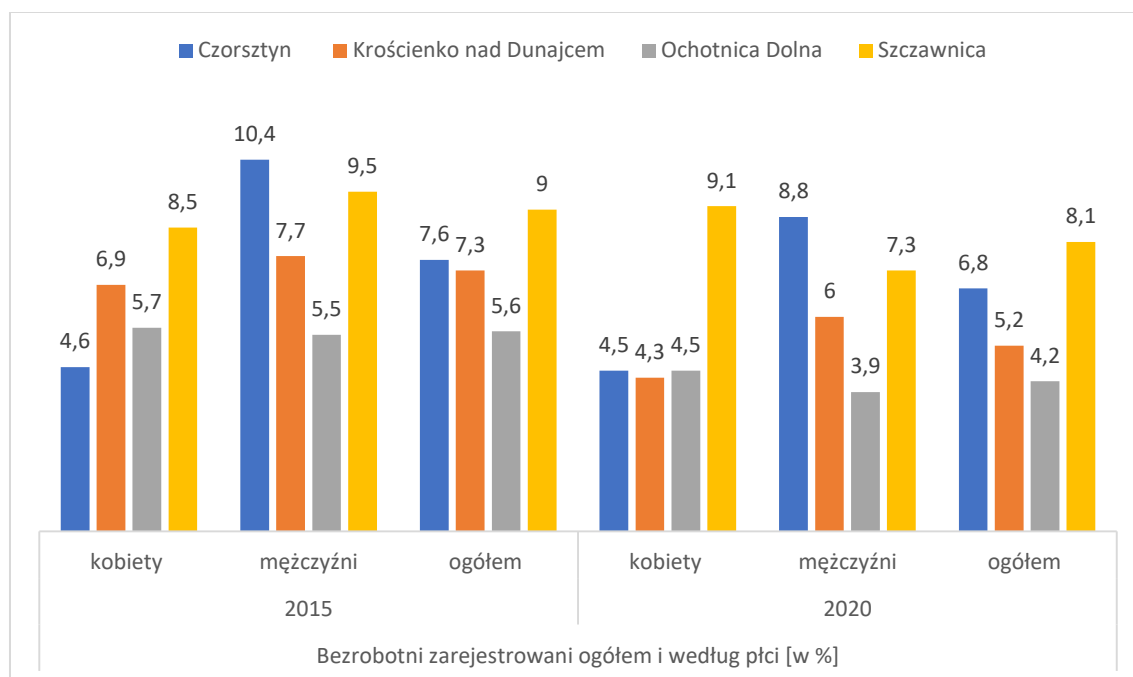
W analizowanym okresie udział bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze LGD w odniesieniu do liczby osób w wieku produkcyjnym wynosił od 5,6-9,0% do 4,2-7,0%. W roku 2015 w trzech gminach (Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem i Szczawnica) wśród bezrobotnych przeważali mężczyźni. W odniesieniu do roku bazowego (2015) wskaźnik bezrobotnych mężczyzn zmniejszył się w roku 2020 w przypadku Szczawnicy o 3 punkty procentowe, a w przypadku dwu gmin (Czorsztyn i Ochotnica Dolna) o około 1,6 punktu procentowego. Wśród kobiet najwyższe bezrobocie było w obu porównywanych latach w gminie Szczawnica, a wśród mężczyzn w gminie Czorsztyn.

Tabela 11 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12)

Gminy	Bezrobotni zarejestrowani ogółem i według płci [w %]					
	2015			2020		
	kobiety	mężczyźni	ogółem	kobiety	mężczyźni	ogółem
Czorsztyn	4,6	10,4	7,6	4,5	8,8	6,8
Krościenko nad Dunajcem	6,9	7,7	7,3	4,3	6,0	5,2
Ochotnica Dolna	5,7	5,5	5,6	4,5	3,9	4,2
Szczawnica	8,5	9,5	9,0	9,1	7,3	8,1

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wykres 3 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021

Odnośząc się do danych statystycznych dotyczących bezrobocia, należy zauważyć, iż dane te z pewnością nie obejmują całego problemu. Wiele bowiem osób nie rejestruje się jako bezrobotni – dotyczy to zarówno kobiet, które pełniąc obowiązki pań domu w gospodarstwie rolnym mogą być ubezpieczone w KRUS, a mężczyźni – czasem podejmują pracę w tzw. szarej strefie i także nie zgłaszają się urzędowi pracy. Obserwowane w niektórych

gminach spadki liczby bezrobotnych mogą być też spowodowane ogólną zmianą na rynku pracy i wzrostem zapotrzebowania na pracowników.

Saldo migracji

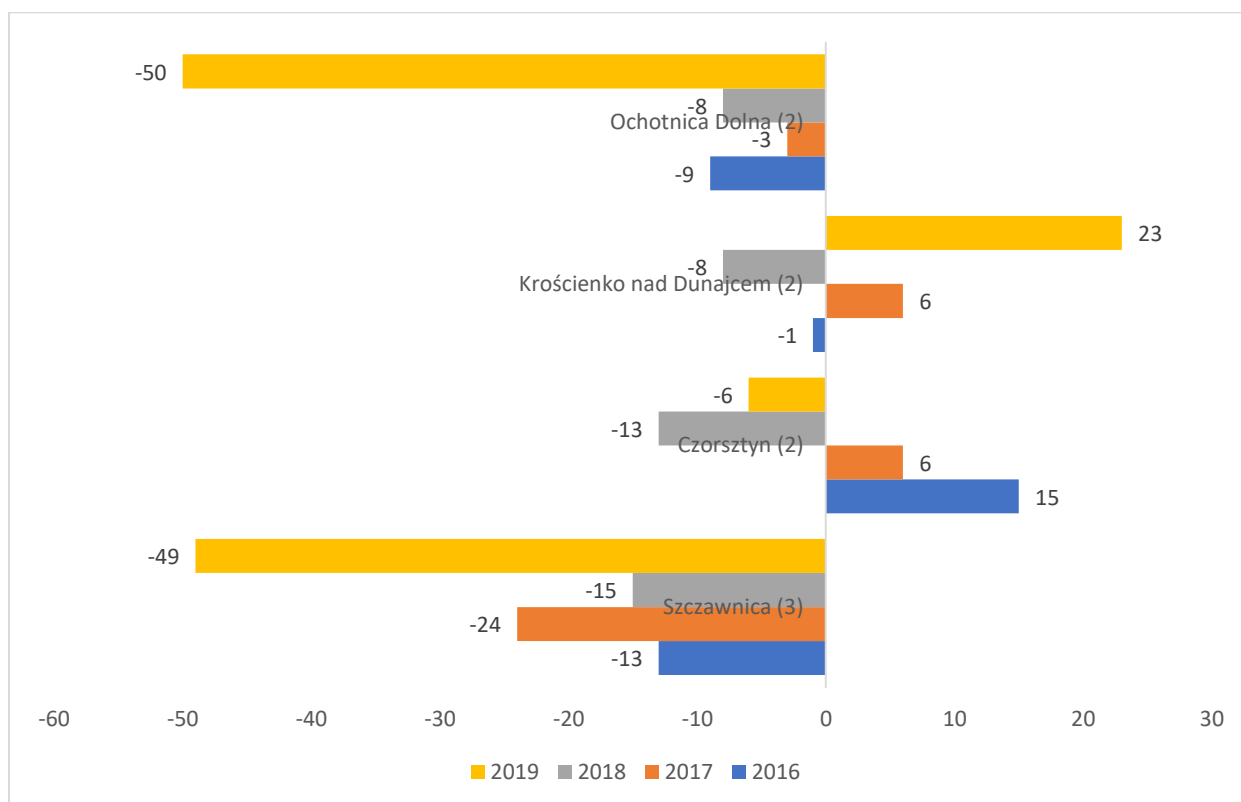
W roku 2019 saldo migracji w jednej gminie– Krościenko nad Dunajcem– miało wartość dodatnią. Natomiast w gminach Szczawnica, Czorsztyn i Ochotnica Dolna – wartość ujemną. We wszystkich gminach w latach 2016-2019 wartości te są zmienne, jednakże w gminie Ochotnica Dolna i Szczawnica cały czas utrzymuje się ujemne saldo migracji, które w 2019 roku osiągnęło wskaźnik odpowiednio -50 i -49. Potwierdza się więc wskazywana w LSR tendencja migracji ludności poza obszar LGD w celu znalezienia pracy i lepszych perspektyw życia. Wpływ na migracje – jak się wydaje – ma też większa mobilność społeczeństwa i mniejsze przywiązanie do miejsca urodzenia, czy osiedlenia.

Tabela 12 Migracja ludności – saldo migracji ogółem w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2016-2019 (stan na 31.12)

LGD	Gminy	Migracje ogółem			
		2016	2017	2018	2019
„Gorce-Pieniny”	Szczawnica (3)	-13	-24	-15	-49
	Czorsztyn (2)	15	6	-13	-6
	Krościenko nad Dunajcem (2)	-1	6	-8	23
	Ochotnica Dolna (2)	-9	-3	-8	-50

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wykres 4 Migracja ludności – saldo migracji ogółem w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2016-2019 (stan na 31.12)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Grupy defaworyzowane

W LSR zwrócono uwagę na grupy defaworyzowane, czyli osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, zawodowym i ekonomicznym. Wśród tych grup wskazano osoby bezrobotne, osoby nieznające możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy w wieku poniżej 30 lat (z uwagi na brak doświadczenia lub brak odpowiedniego do potrzeb rynku wykształcenia) oraz kobiety (z uwagi na trudności łączenia pracy zawodowej z obowiązkami wobec rodziny). Młodzież zaliczono do grupy defaworyzowanej z uwagi na utrudniony dostęp do pracy, jednak to właśnie w tej grupie pokłada się nadzieję, że będzie czynnikiem rozwoju regionu. Dlatego zaplanowano w LSR wsparcie tej grupy, by powstrzymać jej migrację do większych aglomeracji miejskich. Wskazano też, że wśród kobiet występuje najwyższy odsetek ukrytego bezrobocia z uwagi na to, iż nie rejestrują się one w urzędach pracy, mimo, że są gotowe do jej podjęcia. Przyczyn takich postaw jest wiele, ale – jak się przypuszcza – są też przyczyny wynikające z mentalności społecznej. Stąd też dla tej grupy dedykowane były w LSR przedsięwzięcia związane z podejmowaniem działalności gospodarczych.

Oceniając trafność określenia w LSR grup defaworyzowanych, uczestnicy **badania FGI** stwierdzili, że zauważono głównie osoby młode, a pominięto osoby w wieku 50-60+. To jest

grupa, która nie jest chętnie widziana przez pracodawców i zdaniem respondentów właśnie dla tej grupy powinno się zaplanować przedsięwzięcia w kolejnej LSR. Z przedstawionych wyżej analiz demograficznych wynika, że populacja podlega niekorzystnym zmianom w strukturze wieku i w związku z tym działania na rzecz grupy seniorów zdają się być wskazane w przyszłości.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

Analizując dane dotyczące pomocy społecznej w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny” można zauważyć generalnie tendencję spadkową liczby beneficjentów tej pomocy we wszystkich gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”. Biorąc pod uwagę wskaźnik mierzony liczbą beneficjentów pomocy społecznej na 10 tys. ludności, w gminie Czorsztyn jest on najniższy

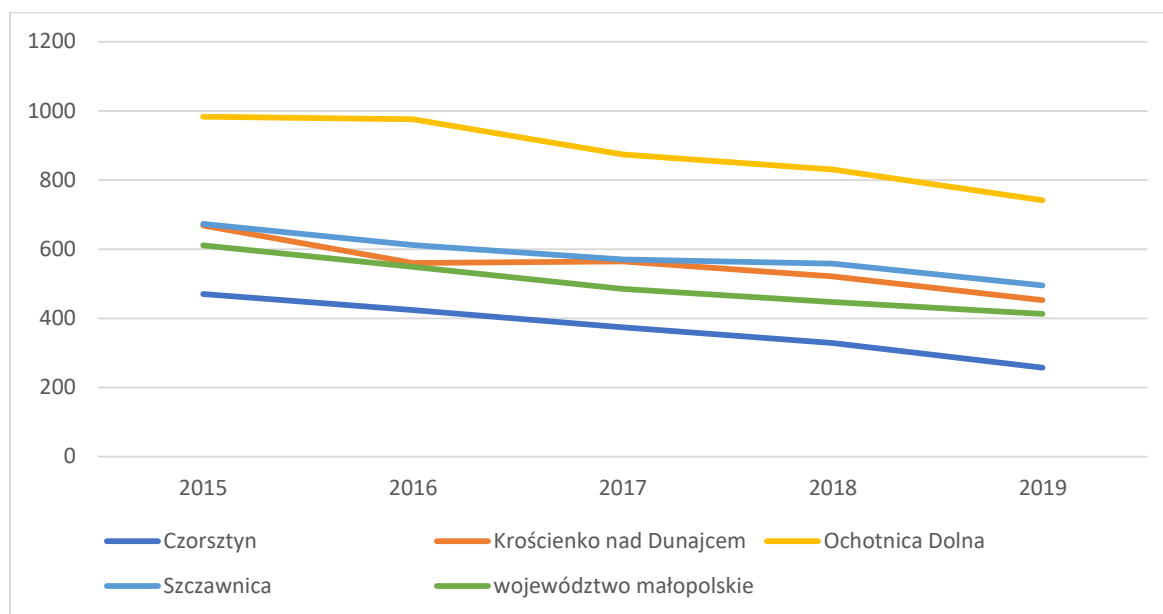
i niższy od średniej województwa małopolskiego. Natomiast w gminie Ochotnica Dolna wskaźnik ten jest najwyższy (prawie dwukrotnie wyższy niż w województwie małopolskim. Przyczyną spadku liczby beneficjentów pomocy społecznej jak można przypuszczać są zmiany na rynku pracy i zmniejszenie poziomu bezrobocia, potwierdzają to analizy GUS.

Tabela 13 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny” oraz w Małopolsce w latach 2015-2019 (stan na 31.12)

LGD	Gminy	Beneficjenci na 10 tys. ludności				
		2015	2016	2017	2018	2019
„Gorce-Pieniny”	Czorsztyn	470	424	374	329	257
	Krościenko nad Dunajcem	668	560	565	521	453
	Ochotnica Dolna	983	976	874	830	741
	Szczawnica	673	612	570	558	495
Województwo małopolskie		611	549	485	447	413

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2021.

Wykres 5 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny” oraz w Małopolsce w latach 2015-2019 (stan na 31.12)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2020.

Organizacje pozarządowe

W Lokalnej Strategii Rozwoju zauważono, iż na obszarze działania LGD „Gorce-Pieniny” widać z roku na rok wyraźny wzrost zaangażowania lokalnej społeczności w różnych formach działalności społecznej. Podkreślono, iż na obszarze LGD funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych. W roku 2014 było ich 79. W porównaniu z powiatem nowotarskim, województwem małopolskim i Polską wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców na obszarze analizowanej LGD wyniósł 26 (tyle samo co w powiecie), natomiast w porównaniu do województwa małopolskiego i kraju – był niższy. W LSR zauważono rozwój społeczeństwa obywatelskiego obszaru, o czym – zdaniem opracowujących LSR – świadczy m.in. wyższa niż w województwie i kraju frekwencja w wyborach samorządowych. Organizacje pozarządowe często są inicjatorami oddolnego podejmowania przedsięwzięć lokalnych zaangażowanych w życie społeczne, czy też w budowę społeczeństwa obywatelskiego poprzez aktywność i umiejętność samoorganizowania się, określania i osiągnięcia celów bez impulsu ze strony władz. Realizują one m.in. cele z zakresu kultury, sportu, oświaty, rozwoju regionu, przedsiębiorczości, etc. Poza organizacjami zarejestrowanymi w rejestrze działalności, działa szereg organizacji pozarządowych niezarejestrowanych, a wśród nich koła gospodyń wiejskich, czy inne grupy nieformalne integrujące społeczność lokalną i wpływające na jej rozwój społeczny

i zawodowy. Na obszarze analizowanej LGD działa także 7 przedsiębiorstw ekonomii społecznej łączących w swej działalności cele społeczne i gospodarcze.

Turystyka

Jak zauważono w LSR, kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru LGD „Gorce-Pieniny” ma turystyka. Obszar ma sprzyjające warunki do uprawiania turystyki aktywnej. Składają się nań liczne szlaki piesze, rowerowe, konne (przebiegające głównie wzdłuż Dunajca w gminie Krościenko i przez gminę Czorsztyn), wodne (szlak kajakowy na rzece Dunajec), stoki narciarskie. Szlaki turystyczne wytyczone są w obu istniejących na tym obszarze parkach narodowych (Gorczańskim i Pienińskim). Innym czynnikiem determinującym atrakcyjność turystyczną jest tożsamość regionalna i związane z nią tradycje. Na obszarze LGD wynikają one głównie ze wspólnej przeszłości historycznej. Ogromne znaczenie mają zwyczaje, obyczaje, posługiwanie się gwarą, dbałość o strój regionalny oraz tworzenie wspólnoty poprzez kultywowanie wspólnego śpiewu, muzykowania i tańca regionalnego, a także budownictwo regionalne, które tworzą wyjątkową kulturę ludową. Parametrem wpływającym na uprawianie turystyki jest m.in. dobrze rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna (baza noclegowa i gastronomiczna). W diagnozie obszaru LGD dostrzeżona została kwestia niepełnego wykorzystania walorów turystycznych obszaru LGD z uwagi na pewne braki w infrastrukturze turystycznej, stąd jednym z przedsięwzięć w LSR uczyniono rozwój infrastruktury turystycznej.

Turystyczne obiekty noclegowe

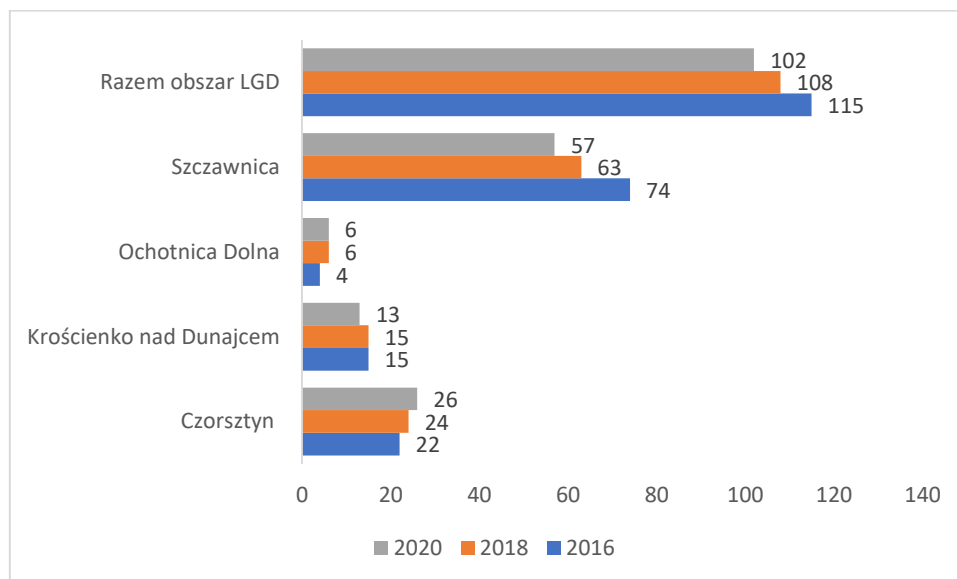
Według stanu na rok 2015, na terenie obszaru LGD było 47 turystycznych obiektów noclegowych i zauważano niewielkie tendencje zwykłe ich liczby (w 2020 roku – 49 obiektów noclegowych). Porównując te dane z danymi dla województwa małopolskiego, można stwierdzić, że liczba noclegowych obiektów turystycznych zmniejszyła się w 2020 w odniesieniu do 2016 o 137 (9,1%).

Tabela 14 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”

LGD	Gminy	Beneficjenci na 10 tys. ludności		
		2016	2018	2020
„Gorce-Pieniny”	Czorsztyn	22	24	26
	Krościenko nad Dunajcem	15	15	13
	Ochoznica Dolna	4	6	6
	Szczawnica	74	63	57
Razem obszar LGD		115	108	102
Województwo małopolskie		1 489	1 510	1 362

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2020.

Wykres 6 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, dostęp 08.07.2020.

Zaprezentowane wyżej dane GUS nie uwzględniają jednak licznych gospodarstw agroturystycznych zlokalizowanych na obszarze LGD „Gorce-Pieniny”, które oferują noclegi przez cały rok i turyści chętnie z nich korzystają.

W opinii przedstawicieli zarządu i rady programowej mijający okres programowania był korzystny dla LGD „Gorce-Pieniny”. Środki przeznaczone na finansowanie LSR zostały praktycznie wykorzystane w całości (a zapotrzebowanie było znacznie większe). To jest efekt dobrych relacji z beneficjentami – LGD „Gorce-Pieniny” to jedna z najmniejszych LGD w Małopolsce, a więc prawie wszyscy utrzymują bliskie relacje z sobą, są tu silne więzi społeczne, co sprzyja również działalności LGD, która może dotrzeć praktycznie do każdego. Plan łączenia LGD, by obejmowały swym działaniem obszar 80-100 tys. mieszkańców, nie jest korzystny dla beneficjentów, bo w praktyce oddala ich od biura LGD i od możliwości pomocy bezpośredniej. A przecież ideą tworzenia LGD było oddolne działanie – co przy zwiększeniu obszaru i liczby ludności nie będzie możliwe. LGD „Gorce-Pieniny” jest małą grupą pasjonatów oddolnego działania, usytuowaną w centrum obszaru i dlatego może działać lokalnie. Po planowanych zmianach sytuacja się zmieni i działalność będzie regionalna. Ale są też pozytywne strony takiego rozwiązania, a mianowicie potencjalnymi beneficjentami mogą stać się przedsiębiorcy mający dobrze przemyślane projekty inwestycyjne i wnioskujący o ich wsparcie, szczególnie w przypadku projektów rozwoju działalności gospodarczej.

5.2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR

Opis celów strategii

Jak już wspomniano na wstępie LSR zbudowana została metodą oddolną, przy wykorzystaniu wielu technik partycypacji i narzędzi gromadzenia opinii, zgłaszania potrzeb i propozycji, dyskusji i akceptacji dokonywanych wyborów. Zgromadzony i uporządkowany materiał został skonfrontowany z analizą SWOT obszaru, a efektem końcowym były sformułowane cele i przedsięwzięcia.

Lokalna strategia rozwoju LGD „Gorce-Pieniny” wytycza jeden cel ogólny – *Tożsamość regionalna podstawą rozwoju przedsiębiorczości i turystyki* oraz dwa cele szczegółowe: 1.1. *Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego Gorców i Pienin do rozwoju przedsiębiorczości i turystyki*; 1.2. *Integracja i wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD*. Cele te zostały rozpisane na 14 przedsięwzięć, 9 konkursów, 2 operacje własne i aktywizację.

Generalnie opracowana LSR dla obszaru LGD „Gorce-Pieniny” zawiera cele i przedsięwzięcia, które są odpowiedzią na zidentyfikowane podczas konsultacji społecznych problemy obszaru oraz odpowiadają oczekiwaniom lokalnej społeczności zgłaszanym podczas konsultacji. LSR zakłada, że realizacja tych celów i przedsięwzięć przyczyni się do rozwiązania problemów wynikających z diagnozy obszaru oraz pomoże zniwelować słabe strony obszaru, wykorzystując wskazane w analizie SWOT atuty oraz szanse.

Analizując zaprezentowane wyżej dane statystyczne i ich zmiany na przestrzeni mijającego okresu realizacji LSR, można stwierdzić, iż diagnoza zaprezentowana w LSR była trafna. Zaplanowane cele i przedsięwzięcia odpowiadały opracowanej diagnozie i potrzebom mieszkańców. Grupy docelowe zostały określone prawidłowo. Do stwierdzenia na ile realizacja LSR przyczyniła się do rozwiązania zdiagnozowanych problemów oraz niwelacji negatywnych zjawisk niezbędna jest głębsza analiza danych pozyskanych w wyniku badań.

Historia zmian LSR

W badaniach FGI, przedstawiciele zarządu i rady programowej wyrazili opinię, iż w okresie budowy LSR diagnoza obszaru została prawidłowo postawiona. LSR była opracowana przy współdziałaniu potencjalnych beneficjentów, stąd cele były poprawnie określone. Planując działania w perspektywie kilku lat wzięto pod uwagę, że sytuacja zarówno wewnętrzna jak i zewnętrzna ulega dynamicznym zmianom, stąd świadomość twórców LSR, iż trzeba będzie wprowadzać w niej zmiany. Problemy w okresie wdrażania LSR nie uległy dezaktualizacji – problemem na obszarze analizowanej LGD jest np. sezonowość rynku pracy, a to nie sprzyja zatrzymaniu migracji ludzi młodych. Reasumując, cele

priorytetowe zapisane w LSR były stałe, a podejmowane działania zmierzały do rozwiązywania istniejących problemów i w rezultacie do rozwoju lokalnego.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Gorce-Pieniny” w okresie realizacji strategii wprowadziła ogółem 18 zmian w LSR, 7 zmian procedur i 3 zmiany kryteriów oceny i wyboru operacji. Większość zmian wprowadzona była na skutek zmian przepisów prawnych. Inne zmiany wywołane były niewielką korektą projektu współpracy, efektami procesu monitorowania wdrażania LSR, czy też alokacją środków finansowych.

Wykres 7 Historia dokonywanych zmian w LSR dla obszaru LGD „Gorce-Pieniny”

Lp.	Data*	Zakres zmian
1.	08.06.2016	Zmiana LSR Zmiana procedur oceny i wyboru Zmiana kryteriów wyboru operacji
2.	14.10.2016	Zmiana procedur oceny i wyboru Zmiana kryteriów wyboru operacji
3.	3.03.2017	Zmiana kryteriów wyboru operacji
4.	11.05.2017	Zmiana procedur oceny i wyboru
5.	14.11.2017	Zmiana procedur oceny i wyboru Zmiana LSR
6.	5.02.2018	Zmiana LSR
7.	29.03.2018	Zmiana LSR
8.	22.10.2018	Zmiana LSR
9.	01.03.2019	Zmiana procedur oceny i wyboru (operacje inne)
10.	28.05.2019	Zmiana LSR (dodatkowe środki)
11.	04.09.2019	Zmiana LSR (zwiększenie kwoty na projekty współpracy do 5%)
12.	14.02.2020	Zmiana LSR (dodatkowe środki – drugi bonus)
13.	14.07.2020	Zmiana LSR (zwiększenie kwoty na projekty współpracy do 10%)
14.	27.07.2020	Zmiana procedur oceny i wyboru (operacje inne)
15.	27.04.2021	Zmiana LSR (przeliczenie na EURO)
16.	17.05.2021	Zmiana LSR (uzupełnienia do LSR z 27.04.2021)
17.	24.06.2021	Zmiana LSR (zwiększenie środków)
18.	24.06.2021	Zmiana procedur oceny i wyboru (operacje inne)

* Data wprowadzenia zmiany dotyczy daty podjęcia uchwały Walnego Zebrania Członków lub Zarządu w sprawie aktualizacji/zmian

Źródło danych dokumentacja LGD „Gorce-Pieniny”, 2021.

Wyszczególnione w tabeli zmiany w LSR wprowadzone zostały głównie z uwagi na zmieniające się zarządzenia organów nadzorujących operacji zapisanych w lokalnej strategii rozwoju, a więc nie były spowodowane żadnymi nieprawidłowościami związanymi z działalnością LGD „Gorce-Pieniny”. **Potwierdzają to także wywiady pogłębione IDI**

przeprowadzone z dwoma pracownikami biura LGD, w opinii których zmiany w LSR zostały wprowadzone głównie z powodu konieczności dostosowania się do wytycznych Urzędu Marszałkowskiego i zmieniających się uwarunkowań prawnych.

Nabory wniosków aplikacyjnych

W okresie wdrażania LSR przeprowadzono 2 naborów wniosków aplikacyjnych, w tym w ramach konkursów – 30 naborów, operacji własnych – 2 nabory. Szczegóły zawierające rodzaje przedsięwzięć oraz liczby poszczególnych rodzajów projektów prezentuje tabela.

W ramach konkursu zorganizowanych zostało 8 naborów na podejmowanie działalności gospodarczej, 10 naborów na rozwój działalności gospodarczej. Pozostałe nabory wniosków dotyczyły infrastruktury, zachowania dziedzictwa, promocji regionu i operacji własnych. Najwięcej naborów wniosków aplikacyjnych zorganizowano w roku 2020 (9 naborów), następnie w roku 2017 i 2019 – po 7 naborów wniosków.

Wszystkie nabory spotkały się z dużym zainteresowaniem ze strony beneficjentów. Zdecydowanie największą popularnością cieszyły się nabory wniosków aplikacyjnych na podejmowanie działalności gospodarczej, a w dalszej kolejności na jej rozwój. Ze sporym zainteresowaniem spotkały się też nabory wniosków o wsparcie projektów w ramach działania zachowanie dziedzictwa. Ogólna liczba złożonych wniosków wynosiła w analizowanym okresie 123, spośród których 107 zaopiniowano pozytywnie, a na ich realizację podpisano 71 umowy. Odwołania od decyzji złożono w 17 przypadkach, spośród których uwzględniono 3 odwołania.

Tabela 15 Nabory wniosków na przedsięwzięcia w ramach konkursów, operacji własnych

Lata	Rodzaj przedsięwzięć	Liczba naborów wniosków				Ogółem w latach
		Konkursy	Operacje własne	Projekty grantowe	Razem	
2016	Podjęcie działalności gospodarczej	2	0	0	2	5
	Rozwój przedsiębiorczości	3	0	0	3	
2017	Podjęcie działalności gospodarczej	2	0	0	2	7
	Rozwój przedsiębiorczości	3	0	0	3	
	Infrastruktura	2	0	0	2	
2018*	Zachowanie	1	0	0	1	3
	Infrastruktura	1	0	0	1	
	Operacja własna	0	1	0	1	
2019	Podjęcie działalności gospodarczej	2	0	0	2	7
	Rozwój przedsiębiorczości	2	0	0	2	
	Infrastruktura	1	0	0	1	
	Operacja własna	0	1	0	1	

	Promocja	1	0	0	1	
2020	Podjęcie działalności gospodarczej	2	0	0	2	9
	Rozwój przedsiębiorczości	2	0	0	2	
	Infrastruktura	1	0	0	1	
	Zachowanie dziedzictwa	2	0	0	2	
	Promocja	3	0	0	2	

* W roku 2018 zaplanowano dwa nabory wniosków aplikacyjnych, lecz nie zostały one przeprowadzone: (1) Podjęcie działalności gospodarczej - nie wyrażono zgody na uzgodnienie terminu naboru w związku z wysokim poziomem realizacji wskaźnika; (2) Rozwój działalności... - rezygnacja zarządu LGD z ogłoszenia naborów w związku z odmową SW na ogłoszenie naboru na premie; (1.2.1) w tym samym terminie;

Źródło danych: dokumentacja LGD „Gorce-Pieniny”

W tym okresie programowania było jednak zbyt dużo biurokracji, wymagane „sterty” dokumentów niejednokrotnie odstraszały i zniechęcały potencjalnych beneficjentów, np. obowiązek tworzenia planów biznesu o zbyt wysokim stopniu szczegółowości, czy odpowiedzi na niektóre pytania postawione we wnioskach aplikacyjnych, które nie mają wpływu na stronę merytoryczną wniosku o wsparcie przedsięwzięć.

Przeprowadzone badania IDI wykazały, iż procedury naborów wynikały z rozporządzeń ministerstwa rolnictwa i rozwoju wsi i zarządzeń urzędu marszałkowskiego. Nabory przeprowadzane były zgodnie z planem, w kolejności ich ogłaszania (plan był sukcesywnie uaktualniany z uwagi na pozyskane dodatkowe środki finansowe (dwa bonusy), czy odmowę przeprowadzenia naboru z uwagi na uzyskane zbyt wysokie wskaźniki realizacji). Zainteresowanie naborami mieszkańców właściwie nie zmieniało się w czasie – przez cały okres wdrażania LSR było duże. Były okresy, kiedy obserwowano wzmożone zainteresowanie składaniem wniosków aplikacyjnych, np. na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej składano zawsze dużo wniosków i część z nich znalazła się na liście rezerwowej. Były to ciekawe przedsięwzięcia w sektorze turystycznym (wypożyczalnia kajaków wraz z instruktązem i spływ Dunajcem, innowacyjna aplikacja dla programu lojalnościowego hoteli, usług rekreacyjnych – transportu rekreacyjnego).

Tabela 16 Nabory wniosków na przedsięwzięcia w ramach konkursów, operacji własnych i projektów grantowych organizowane w okresie wdrażania LSR na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” (stan na 31.05.2021)

Lata	Rodzaj przedsięwzięć	Liczba				
		Złożone wnioski	Wnioski wybrane	Podpisane umowy	Protesty złożone	Protesty uwzględnione
2016	Rozwój... (K) 1.1.2 Tworzenie lub rozwój atrakcyjnych produktów turystycznych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne obszaru LGD, w tym produktów innowacyjnych	3	1	1	0	0
2016	Rozwój... (K) 1.1.2 Tworzenie lub rozwój atrakcyjnych produktów turystycznych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne obszaru LGD, w tym produktów innowacyjnych (operacje innowacyjne)	1	1	1	0	0
2016	Podjęcie... (K) 1.1.6 Podejmowanie działalności gospodarczej w sektorze turystycznym przez osoby do 30. roku życia i/lub kobiety	7	3	1	4	0
2016	Podjęcie... (K) 1.2.1 Podejmowanie działalności gospodarczej	13	9	5	1	0
2016	Rozwój... (K) 1.2.3 Rozwój działalności gospodarczej	3	3	2	1	0
2017	Rozwój... (K) 1.1.2 Tworzenie lub rozwój atrakcyjnych produktów turystycznych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne obszaru LGD w tym produktów innowacyjnych	1	1	1	0	0
2017	Rozwój... (K) 1.1.2 Tworzenie lub rozwój atrakcyjnych produktów turystycznych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne obszaru LGD w tym produktów innowacyjnych (operacje innowacyjne)	1	1	1	0	0
2017	Podjęcie... (K) 1.1.6 Podejmowanie działalności gospodarczej w sektorze turystycznym przez osoby do 30. roku życia i/lub kobiety	5	5 1 na liście rezerwow.	4	1	0

2017	Podjęcie... (K) 1.2.1 Podejmowanie działalności gospodarczej	13	12 4 na liście rezerwow.	7	0	0
2017	Rozwój... (K) 1.2.3 Rozwój działalności gospodarczej	3	3	3 1 umowa rozwiązana przez beneficjenta	0	0
2017	Infrastruktura... (K) 1.1.1 Infrastruktura turystyczna, rekreacyjna i/lub kulturowa wykorzystująca zasoby obszaru LGD	4	4	3	0	0
2017	Infrastruktura... (K) 1.1.3 Wykorzystanie do rozwoju turystyki zasobów dziedzictwa kulturowego i/lub naturalnego obszaru LGD	6	5 1 na liście rezerwow.	4	1	0
2018	Operacja własna 1.2.2 Integracja branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru: zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, budownictwo, kultura, rozrywka i rekreacja	1	1	1	0	0
2018	Zachowanie... (K) 1.2.4 Zachowanie tożsamości regionalnej	8	8 2 na liście rezerwow.	8	2	2
2018	Infrastruktura... (K) 1.1.3 Wykorzystanie do rozwoju turystyki zasobów dziedzictwa kulturowego i/lub naturalnego obszaru LGD	1	1	1 umowa rozwiązana przez beneficjenta	0	0
2018	Rozwój... (K) 1.1.2 Tworzenie lub rozwój atrakcyjnych produktów turystycznych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne obszaru LGD, w tym produktów innowacyjnych	Rezygnacja Zarządu LGD z ogłoszenia naborów w związku z odmową SW na ogłoszenie naboru na premie. (1.2.1) w tym samym terminie				
2018	Podjęcie... (K) 1.2.1 Podejmowanie działalności gospodarczej	Nie wyrażono zgody na uzgodnienie terminu naboru w związku z wysokim poziomem realizacji wskaźnika				

2019	Rozwój... (K) 1.1.2 Tworzenie lub rozwój atrakcyjnych produktów turystycznych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne obszaru LGD, w tym produktów innowacyjnych	8	6 5 na liście rezerwow.	1	2	0
2019	Infrastruktura... (K) 1.1.3 Wykorzystanie do rozwoju turystyki zasobów dziedzictwa kulturowego i/lub naturalnego obszaru LGD	1	1	1	0	0
2019	Promocja... (K) 1.1.4 Spójne działania marketingowe na rzecz regionu	3	3	2	0	0
2019	Podjęcie... (K) 1.2.1 Podejmowanie działalności gospodarczej	5	5 2 na liście rezerwow.	4	1	1
2019	Infrastruktura... (K) 1.2.7 W zdrowym ciele zdrowy duch	3	3	2	0	0
2019	Operacja własna 1.2.8 Działania edukacyjno-integracyjne dla dzieci i młodzieży	1	1	1	0	0
2019	Podjęcie...(K) 1.2.1 Podejmowanie działalności gospodarczej	3	3 1 na liście rezerwow.	2	0	0
2019	Rozwój... (K) 1.2.3 Rozwój działalności gospodarczej	6	5 3 na liście rezerwow.	3	1	0
2019	Promocja... (K) 1.1.4 Spójne działania marketingowe na rzecz regionu	1	1	0	0	0
2020	Infrastruktura... (K) 1.2.7 W zdrowym ciele zdrowy duch	4	4	4	1	0
2020	Promocja... (K) 1.1.4 Spójne działania marketingowe na rzecz regionu	Anulowany w związku z COVID-19				
2020	Promocja... (K) 1.1.4 Spójne działania marketingowe na rzecz regionu	1	1	1	0	0
2020	Podjęcie... (K) 1.2.1 Podejmowanie działalności gospodarczej	Nie wyrażono zgody na uzgodnienie terminu naboru w związku z wysokim poziomem realizacji wskaźnika				
2020	Rozwój... (K) 1.2.3 Rozwój działalności gospodarczej	Nie wyrażono zgody na uzgodnienie terminu naboru w związku z wysokim poziomem realizacji wskaźnika				

2020	Zachowanie... (K) 1.2.4 Zachowanie tożsamości regionalnej	Nie wyrażono zgody na uzgodnienie terminu naboru w związku z wysokim poziomem realizacji wskaźnika				
2020	Podjęcie... (K) 1.2.1 Podejmowanie działalności gospodarczej	8	8 5 na liście rezerwow.	3	2	0
2020	Rozwój... (K) 1.2.3 Rozwój działalności gospodarczej	5	4	0	0	0
2020	Zachowanie... (K) 1.2.4 Zachowanie tożsamości regionalnej	4	4	4	0	0
		123	107	71	17	3

Źródło danych: dokumentacja LGD „Gorce-Pieniny”, 2021.

Pandemia CoViD-19 miała wpływ na harmonogram naborów (jeden nabór anulowano), umowy podpisano w 95% procentach, a rozliczono w 80%, były także wnioski beneficjentów o przedłużenie terminu realizacji projektów.

Realizacja celów strategicznych

Ocena postępu rzeczowo-finansowego w procesie wdrażania lokalnej strategii rozwoju pozwala sprawdzić na ile osiągnięte efekty korespondują z założeniami strategii, w tym z określonymi w trakcie tworzenia LSR wskaźnikami, jakie lokalna grupa działania spodziewa się osiągnąć. Ewaluacja jest więc możliwa na podstawie danych dotyczących wskaźników wartości produktu, przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć na etapie tworzenia LSR. Zakładane wskaźniki są zatem narzędziem służącym ewaluacji postępów w realizacji strategii. Stąd umiejętny dobór wskaźników zwiększa możliwość dobrej orientacji w realizowaniu celów szczegółowych.

Wskaźniki

Analizując dane zamieszczone w tabeli można zauważyć, iż założone wskaźniki rezultatu dla celu ogólnego „Tożsamość regionalna podstawą rozwoju przedsiębiorczości i turystyki” zostały w bardzo dużym stopniu osiągnięte. W przypadku celu szczegółowego związanego z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego i naturalnego Gorców i Pienin do rozwoju przedsiębiorczości i turystyki wskaźniki przedsięwzięć zbliżają się do zaplanowanych wielkości, a w niektórych przypadkach zostały nawet przekroczone. W przypadku celu szczegółowego związanego z integracją i wzmocnieniem kapitału społecznego obszaru LGD jest podobnie. Jedynie w przypadku przedsięwzięć polegających na organizacji wydarzeń sportowo-rekreacyjnych wskaźniki nie zostały jeszcze osiągnięte.

Przeprowadzone **badania IDI** wykazały, że w trakcie wdrażania LSR generalnie nie występowały trudności w osiągnięciu większości wskaźników. Tak więc, pandemia CoViD-19 także nie wpłynęła negatywnie na realizację wielkości założonych wskaźników. Jedynie w kilku przypadkach beneficjenci występowali z prośbą o przedłużenie terminów osiągnięcia wskaźników (przyczyną był najczęściej brak możliwości zatrudnienia pracownika w nowym miejscu pracy z uwagi na tzw. restrykcje związane z pandemią oraz problemy z zakupem sprzętu i wydłużające się terminy robót). Jeśli chodzi o zagrożenia realizacji wskaźników do końca wdrażania LSR, to zdaniem respondentów nie ma takiego zagrożenia (oczywiście jeśli nie będzie nowych restrykcji). Wśród najciekawszych operacji zrealizowanych w ramach zaplanowanych przedsięwzięć respondenci wskazywali m.in: przedsięwzięcia z zakresu podejmowania i rozwoju działalności – innowacyjny projekt „domek z funkcją aromaterapii”; wypożyczalnia kajaków wraz ze szkółką instruktazową – projekt ten określono jako „dobrze ulokowane własne hobby”; modernizacja pensjonatu; innowacyjna aplikacja dla programu

lojalnościowego hoteli, usług rekreacyjnych – transportu rekreacyjnego (zakup melexa); innowacyjna linia produkcyjna oraz wdrożenie nowego produktu turystycznego „Góralski przysmak”; place zabaw w ramach przedsięwzięcia pn. „w zdrowym ciele zdrowy duch”.

W opinii uczestników **badania FGI**, dużą wagę przywiązywano do promowania i realizacji działań w zakresie zagospodarowania czasu wolnego – mieszkańców i turystów. Ale te działania obejmowały projekty, na które oferowano 50 tys. zł. To nie są środki, za które można np. zbudować basen (tego typu inwestycja nie jest możliwa do realizacji nawet w ramach rozwoju działalności, dla której oferta była 200 tys. zł).

Konkludując, postęp w realizacji lokalnej strategii rozwoju dla obszaru LGD „Gorce-Pieniny” nie budzi zastrzeżeń. Warto podkreślić, iż znaczna część spośród zaplanowanych wskaźników została już zrealizowana. Poziom realizacji przedsięwzięć zbliża LGD „Gorce-Pieniny” do osiągnięcia zamierzonych w LSR celów

Tabela 17 Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” (stan na 31.05.2021)

Cel ogólny 1: TOŻSAMOŚĆ REGIONALNA PODSTAWĄ ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I TURYSTYKI															
Cel szczegółowy 1.1: Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego Gorców i Pienin do rozwoju przedsiębiorczości i turystyki															
Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja											
				2016		2017		2018		2019		2020		31.05.2021	
				U	P	U	P	U	P	U	P	U	P	U	P
1.1.1. Infrastruktura turystyczna i rekreacyjna	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub/i kulturowej	szt.	4	0	0	2	0	12	0	12	12	12	12	12	12
1.1.2. Tworzenie lub rozwój atrakcyjnych produktów turystycznych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne obszaru LGD, w tym innowacyjnych	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	3	0	0	1	0	2	2	3	3	3	3	3	3
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	szt.	2	0	0	1	0	2	2	2	2	2	3	2	2

1.1.3. Wykorzystanie do rozwoju turystyki zasobów dziedzictwa kulturowego i/lub naturalnego obszaru LGD	Liczba operacji wykorzystujących do rozwoju turystyki zasoby dziedzictwa kulturowego i/lub naturalnego obszaru LGD	szt.	5	0	0	2	0	4	1	5	4	5	4	5	5
1.1.4. Spójne działania marketingowe na rzecz regionu	Liczba zastosowanych metod	szt.	3	0	0	0	0	0	0	6	0	6	0	8	6
1.1.5. Dziedzictwo kulturowe i naturalne ostoja Gorców i Pienin	Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej	szt.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.1.6. Podejmowanie działalności gospodarczych w sektorze turystycznym przez osoby do 30. roku życia i/lub kobiety	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	5	0	0	1	0	5	1	5	5	5	5	5	5
Cel szczegółowy 1.2: Integracja i wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD															
1.2.1. Podejmowanie działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	15	0	0	4	1	12	6	17	16	18	16	20	18
1.2.2. Rozwój działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego	szt.	4	0	0	2	0	2	1	4	3	4	4	5	5

	przedsiębiorstwa															
1.2.3. Integracja branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru: zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, budownictwo, kultura, rozrywka i rekreacja	Liczba wydarzeń	szt.	5	0	0	0	0	5	0	5	5	5	5	5	5	5
1.2.4. Zachowanie tożsamości regionalnej	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	10	0	0	0	0	22	0	22	22	22	22	25	23	
1.2.5. Integracja mieszkańców i promocja obszaru	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami	szt.	10	7	0	10	0	12	11	14	13	15	14	16	15	
1.2.6. Wydarzenia sportowo-rekreacyjne	Liczba przygotowanych projektów współpracy	szt.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	szt.	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2.7. W zdrowym ciele zdrowy duch	Liczba godzin zagospodarowanych zajęciami	Godz.	450	0	0	0	0	0	0	180	0	180	180	545	180	
	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej	szt.	5	0	0	0	0	0	0	2	0	2	2	6	2	

1.2.8. Działania edukacyjno-integracyjne dla dzieci i młodzieży	Liczba wydarzeń	szt.	4	0	0	0	0	0	0	4	0	4	0	4	0
Doradztwo w biurze	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	200	69	0	117	0	201	151	306	267	408	347	421	347
Szkolenia dla pracowników biura LGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników biura LGD	szt.	30	12	0	33	0	36	0	46	36	53	46	60	46
Szkolenia dla organów LGD	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	szt.	352	77	0	100	0	176	0	256	209	298	256	299	256
Funkcjonowanie biura	Liczba miesięcy funkcjonowania biura	szt.	84	7	0	19	0	31	0	43	31	55	43	60	55

Źródło danych: dokumentacja LGD „Gorce-Pieniny”, 2021

Analizując realizację budżetu LGD „Gorce-Pieniny” zaplanowanego na okres wdrażania lokalnej strategii rozwoju można zauważyć, iż środki finansowe zostały podzielone między dwa cele szczegółowe w podobnej wielkości. Na realizację celu szczegółowego 1: *Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego Gorców i Pienin do rozwoju przedsiębiorczości i turystyki* zaplanowano 2 707 500,00 zł, natomiast na realizację celu szczegółowego 2: *Integracja i wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD* zaplanowano 2 874 500,00 zł.

Do końca maja 2021 roku przyznano na realizację przedsięwzięć 5 570 367,76 zł, a wypłacono 4 338 583,01 zł. Zdecydowanie najwięcej środków w budżecie LSR w celu szczegółowym pierwszym przewidziano na przedsięwzięcia z zakresu tworzenia lub rozwoju atrakcyjnych produktów turystycznych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne obszaru LGD, w tym innowacyjnych. Natomiast w celu szczegółowym 2, największe środki przewidziano na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej, na kolejnym miejscu znalazły się przedsięwzięcia związane z zachowaniem tożsamości regionalnej.

W badanym okresie, jak wynika z przeprowadzonych **badania IDI**, LGD Pieniny-Gorce przeznaczyła dodatkowe środki finansowe na rozwój przedsiębiorczości i zachowanie dziedzictwa kulturowego. Pandemia w nikłym stopniu wpłynęła na realizację budżetu – tylko w nielicznych przypadkach umowy zostały nieco później rozliczone. Z badań tych wynika, iż obecny budżet był wystarczający na realizację zaplanowanych przedsięwzięć, a w kolejnym okresie programowania powinny być realizowane nadal podobne przedsięwzięcia z budżetem nie mniejszym niż obecnie (6 mln zł).

Tabela 18 Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w latach 2016-2021 (stan na 31.05.2021)

Budżet w LSR	Postęp finansowy narastająco											
	2016		2017		2018		2019		2020		2021 (stan na 31.05.)	
	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona
Ogółem budżet (poziom realizacji 96,1%)												
6 695 000,00	94 850,89	0,00	1 854 991,79	60 000,00	3 789 693,67	995 447,00	5 037 367,87	4 062 363,50	5 919 016,54	4 633 430,43	6 431 547,49	5 104 355,55
Cel 1.1: Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego Gorców i Pienin do rozwoju przedsiębiorczości i turystyki (poziom realizacji 85,8%)												
2 707 500,00	0,00	0,00	944 959,00	0,00	1 927 123,93	445 618,00	2 276 688,62	1820177,62	2 321 688,02	1 956 688,62	2 321 688,61	2 101 724,60
Infrastruktura turystyczna i rekreacyjna												
551 959,00	0,00	0,00	399 948,00	0	634 525,93	0	533 215,02	533 215,02	533 215,02	533 215,02	533 215,02	533 251,02
Tworzenie lub rozwój atrakcyjnych produktów turystycznych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne obszaru LGD, w tym innowacyjnych												
1 000 000,00	0,00	0,00	311 315,00	0	710,815,00	311 315,00	847 326,00	710 815,00	847 326,00	847 326,00	847 326,00	847 326,00
Wykorzystanie do rozwoju turystyki zasobów dziedzictwa kulturowego i/lub naturalnego obszaru LGD												
503 041,00	0,00	0,00	173 696,00	0	281 783,00	74 303,00	496 147,60	276 147,60	496 147,60	276 147,60	496 147,60	276 147,60
Spójne działania marketingowe na rzecz regionu												
145 000,00	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	100 000,00	0,00	145 00,00	0,00	145 000,00	0,00
1.1.1. Dziedzictwo kulturowe i naturalne ostoją Gorców i Pienin												
207 500,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.1.2. Podejmowanie działalności gospodarczych w sektorze turystycznym przez osoby do 30. roku życia i/lub kobiety												
300 000,00	0,00	0,00	60 000,00	0,00	300 000,00	60 000,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00
Cel 1.2: Integracja i wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD (poziom realizacji 114,1%)												
2 847 500,00	3 075,75	0,00	654 065,75	60 000,00	1 431 682,91	549 829,00	2 159 586,71	1 735 351,71	2 834 978,87	2 075 649,87	3 248 679,15	2 236 858,41

1.2.1. Podejmowanie działalności gospodarczej												
1 020 000,00	0,00	0,00	300 000,00	60 000,00	720 000,00	360 000,00	960 000,00	720 000,00	1 076 601,24	956 601,24	1 259 598,24	1 079 598,24
1.2.2. Rozwój działalności gospodarczej												
1 100 000,00	0,00	0,00	339 459,00	0,00	591 514,50	171 829,00	580 789,50	580 789,50	980 610,00	580 789,00	980 610,00	580 789,60
1.2.3. Integracja branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru: zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, budownictwo, kultura, rozrywka i rekreacja												
50 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	50 000,00	18 000,00	47 500,00	47 500,00	47 500,00	47 500,00	47 500,00	47 500,00
1.2.4. Zachowanie tożsamości regionalnej												
300 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	50 000,00	0,00	398 894,00	348 894,00	380 709,00	380 709,00	598 894,00	398 894,00
1.2.5. Integracja mieszkańców i promocja obszaru												
47 500,00	3 075,75	0,00	14 606,75	0,00	20 168,41	0,00	22 403,21	20 168,21	27 676,91	20 168,91	27 676,91	27 676,21
1.2.6. Wydarzenia sportowo-rekreacyjne												
30 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.7. W zdrowym ciele zdrowy duch												
250 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100 000,00	0,00	271 881,72	71 881,72	284 400,00	84 400,00
1.2.8. Działania edukacyjno-integracyjne dla dzieci i młodzieży												
50 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	50 000,00	18 000,00	50 000,00	18 000,00	50 000,00	18 000,00
Inne działania (poziom realizacji 75,5%)												
1 140 000,00	91 775,14	0,00	255 967,04	0,00	430 886,83	0,00	601 092,54	506 834,17	762 349,65	601 092,54	861 179,73	765 772,54
Doradztwo w biurze												
83 713,76	7 791,93	0,00	21 398,47	0,00	35 909,77	0,00	49 804,96	42 787,05	63 773,22	49 804,96	71 847,56	63 773,22
Szkolenia dla pracowników biura LGD												
9 000,00	105,82	0,00	0,00	0,00	1123,60	0,00	2 439,15	1 720,36	3 174,25	2 439,15	3 174,25	2 962,61
Szkolenia dla organów LGD												
60 400,00	0,00	0,00	4 220,74	0,00	7 295,74	0,00	12 536,75	11 736,75	12 740,67	12 536,75	12 740,00	12 536,75
Funkcjonowanie biura LGD												
986 886,24	83 877,39	0,00	230 347,83	0,00	386 557,72	0,00	536 311,68	450 590,01	682 661,51	536 311,68	773 417,92	686 499,96

Źródło danych: dokumentacja LGD „Gorce-Pieniny”, 2021.

5.3. Projekty współpracy

Jak wynika z **badania IDI**, w okresie objętym analizą, Stowarzyszenie LGD „Gorce-Pieniny” nie realizowało projektów współpracy. Z planowanego jednego projektu wycofał się jeden z partnerów, w późniejszym okresie to samo zrobił drugi partner, a w końcu pozostali trzej partnerzy musieli wycofać wnioski o przyznanie pomocy, ponieważ musiały dostosować zapisy w LSR do nowej sytuacji. Prawdopodobnie będzie jednak możliwa realizacja projektu współpracy. Mimo tych niepowodzeń, Stowarzyszenie prowadziło w analizowanym okresie działania w ramach współpracy z innymi podmiotami/ instytucjami. Były to jednak działania realizowane poza LEADERem. Warto jednak wspomnieć ich zakres oraz partnerów realizacji, gdyż jest to przykład działalności kooperacyjnej LGD, dzięki której osoby biorące w nich udział (zarówno pracownicy jak i beneficjenci), zbierają doświadczenia ponadregionalne w zakresie szeroko rozumianego rozwoju lokalnego. Do tych projektów zaliczyć należy:

- (1) Współpracę z Małopolską Izbą Rolniczą, w ramach projektu “Artystycznie i apetycznie, czyli sztuka na gościnnym stole”. Były to warsztaty dotyczące aranżacji stołu, wykonywanie ozdób okolicznościowych oraz techniki carvingu i zdobienia pierników organizowanych w ramach projektu KSOW „Artystycznie i apetycznie, czyli sztuka na gościnnym stole”;
- (2) Współpracę z Małopolską Izbą Rolniczą w ramach projektu “Nowoczesne inspiracje w połączeniu z tradycją – warsztaty”. Były to zajęcia warsztatowe dla KGW z obszaru działania LGD „Gorce-Pieniny”. Celem projektu było zapoznanie uczestników z nowoczesnymi technikami dekorowania potraw tradycyjnych oraz samodzielne wykonywanie dekoracji podczas warsztatów. Efektem realizacji operacji było podniesienie wiedzy i umiejętności uczestników oraz nabycie umiejętności dekoracji potraw, które będą przydatne w działalności kół gospodyń wiejskich.
- (3) Przyjmowanie wizyt studyjnych na obszarze Stowarzyszenia LGD „Gorce-Pieniny”. W okresie od sierpnia do października 2019 na obszarze czterech gmin gościliśmy 20 grup z całej polski, prezentując działalność LGD „Gorce-Pieniny” oraz promując ziemię gorce-pienińską w ramach projektu Małopolskiego Stowarzyszenia Doradztwa Rolniczego pt. "Pozyskiwanie środków finansowych przez organizacje pozarządowe szansą ich rozwoju w kontekście budowy sieci współpracy z innymi podmiotami w środowisku lokalnym".
- (4) Wizyta studyjna – współpraca z trzema lokalnymi grupami działania: Zielone Mosty Narwi, Lokalna Grupa Działania Natura i Kultura oraz Lokalna Grupa Działania Ziemi Mińskiej, które w ramach realizacji swojego projektu współpracy poznawali dobre praktyki wdrażania PROW na lata 2014-2020 na obszarze LGD „Gorce-Pieniny”.

(5) Współpraca z Małopolską Izbą Rolniczą w ramach projektu “ Podtrzymywanie tradycji – warsztaty praktyczne dla kół gospodyń wiejskich”. Operacja zakładała organizację zajęć warsztatowych dla przedstawicieli kół gospodyń wiejskich w województwie małopolskim w powiatach: gorlickim, nowosądeckim, nowotarskim i tatrzańskim – łącznie dla grupy 60 osób. Celem operacji było podniesienie wiedzy, doskonalenie umiejętności oraz rozbudzenie potrzeby kultywowania tradycji poprzez poznawanie technik wykonywania ozdób okolicznościowych. Efektem realizacji operacji było przeszkolenie i przekazanie praktycznych umiejętności w samodzielnym przygotowywaniu tradycyjnych ozdób okolicznościowych (kartki świąteczne, stroiki bożonarodzeniowe, palmy wielkanocne i serwety dożynkowe), które będą przydatne w działalności KGW.

5.4. Działania poza RLKS

LGD „Gorce-Pieniny” w okresie wdrażania perspektywy finansowej 2014-2020 prowadziła 18 projektów finansowanych z wielu różnych programów spoza programu LEADER. Oprócz już wspomnianych wcześniej projektów, które swoim charakterem nawiązywały do projektów współpracy, były wśród nich także projekty realizowane samodzielnie, m in. finansowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, zadania zlecone przez jednostki samorządu terytorialnego, zadania publiczne województwa małopolskiego w dziedzinie kultury pn. Mecenat Małopolski, czy cykliczne przedsięwzięcie „Opera Zamek na Czorsztynie” finansowane przez Narodowe Centrum Kultury. Interesującym przykładem był projekt „Mobilna strefa animacji” finansowany przez Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – Subregion Podhalański, z programu grantowego Fundacji Miejsc i Ludzi Aktywnych. Wiele innych projektów realizowanych na obszarze Stowarzyszenia LGD „Gorce-Pieniny” poza LSR prezentuje tabela Poza zamieszczonymi w tabeli informacjami o zrealizowanych projektach, analizowana LGD jest w trakcie realizacji sześciu projektów finansowanych ze środków spoza programu LEADER.

Badania IDI przeprowadzone z pracownikami biura LGD „Gorce-Pieniny” wykazały, że w analizowanym okresie LGD prowadziła i prowadzi 24 projekty finansowane z innych niż program LEADER źródeł. Niektóre z tych projektów mają charakter cykliczny, np. Opera Zamek na Czorsztynie (do tej pory odbyły się trzy edycje). Interesującym projektem, zdaniem respondentów, był projekt Legorobotyka – warsztaty dla dzieci szkół podstawowych, który kontynuowany jest w szkołach oraz Strategia Budowania Marki Turystycznej Regionu Pienińsko-Gorczańskiego, którego celem było stworzenie strategii rozwoju i promocji marki turystycznej regionu pienińsko-gorczańskiego przy wykorzystaniu lokalnych zasobów kulturowych i przyrodniczych (obecnie wdrażana jest marka „Dunajec”). Efektem zrealizowanego projektu „Mobilna strefa animacji” jest świadczenie usług odpłatnych

(przedsięwzięcie w ramach ekonomii społecznej). Geneza tych projektów ma z reguły swój początek w burzy mózgów. Obecnie w trakcie realizacji jest pomysł stworzenia agencji marketingowej w biurze LGD. W przyszłości planowane są na pewno projekty „Opera Zamek na Czorsztynie”, oraz warsztaty rękodzieła artystycznego (prowadzone przez lokalnych twórców ludowych. Proces powstawania pomysłów wspierany jest zarówno indywidualnym jak i grupy pasjonatów obszaru LGD podejściem do działania zgodnie z hasłem „szukamy pracy – tworzymy pomysły”.

Wartość zrealizowanych do 31.05.2021 projektów wynosi 515 667,12 PLN. Ale nie kwota jest wartością, lecz zaangażowanie samej LGD, społeczności lokalnej, samorządów i przedsiębiorców lokalnych. Efekty dla obszaru LGD są wymierne, to wzrost aktywności mieszkańców, pogłębione więzi społeczne, zbudowane marki („Dunajec”, „Opera Zamek Czorsztyn”), zwiększona liczba turystów, wyższe dochody własne samorządów lokalnych i wyższa jakość życia mieszkańców.

Przedstawiciele zarządu i rady programowej uczestniczący w badaniu FGI wyrazili opinię, iż należałoby wprowadzić komercjalizację działań LGD. Analizowana LGD już pozyskała środki na założenie agencji reklamowej, zatrudnia nową pracownicę, która zajmuje się marketingiem i LGD już zmierza w tym kierunku.

Tabela 19 Projekty i działania realizowane w okresie wdrażania LSR 2014-2020 przez LGD „Gorce-Pieniny” poza programem LEADER (stan na 31.05.2021)

Lp.	Program/Fundusz	Data realizacji działania	Opis działań	Osiągnięte wskaźniki	Czy działania są kontynuowane po zakończeniu realizacji projektu/działania? W jaki sposób?	Budżet całego projektu/działania [PLN]
1.	„Serce tkane Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2016 Dziedzictwo kulturowe	01.01-31.12. 2016	Projekt zakłada przeprowadzenie zajęć z zapomnianego już rękodzieła ludowego z zakresu tkania ręcznego na krosnach	Liczba godzin zrealizowanych warsztatów – 120 godz. Liczba uczestników – 2 osób Liczba materiałów promocyjnych – 1 szt.	tak w 2017 r. i 2020 r.	20 000,00
2.	„Opera Zamek na Czorsztyń” Program Narodowego Centrum Kultury, Kultura Dostępna 2016	02.05–31.10. 2016	Wystawienie opery Karola Kurpińskiego „Zamek na Czorsztyń, czyli Bojomir i Wanda”		tak w 2019 r. i 2021 r.	35 000,00
3.	„Teatralny Babiniec” Zadanie publiczne Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury pn. „Mecenat Małopolski”	04.05-31.08. 2016	Zetknięcie się z teatrem i praktyką teatralną. Poszerzenie oferty kulturowej dla mieszkańców. Kultywowanie i promowanie gwary góralskie	Cykl warsztatów teatralnych – 10 spotkań Wyjazd integracyjny do teatru – 1 Występ KGW w Kluszkowcach – 4 spotkania Liczba uczestników – 18 osób Spektakl teatralny Amatorskiego Zespołu		11 289,00

				teatralnego – 1 wydarzenie		
4	„Daj sobie szansę!” Zadanie publiczne z obszaru „Pomoc społeczna” Gmina Krościenko nad Dunajcem	01.11.2016 – 30.04.2017	Aktywna integracja o charakterze zawodowym, polegająca na zorganizowaniu szkoleń zawodowych, doradztwa zawodowego, zajęć grupowych oraz płatnych staży dla uczestników projektu			49 130,00
5	„Ręko-czyny w Pieninach” Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2017 Dziedzictwo kulturowe	01-01-2017 – 31-12-2017	Projekt dotyczył kontynuacji przekazywania wiedzy i umiejętności tkania na krosnach oraz zachowania ciągłości tradycji rękodzielniczej na terenie Pienin.	Liczba godzin zrealizowanych warsztatów – 120 godz. Liczba uczestników – 3 osób Liczba materiałów promocyjnych – 2 szt.	tak w 2020 r.	20 000,00
6	„Daj sobie szansę!” Zadanie publiczne z obszaru „Pomoc społeczna” Gmina Krościenko nad Dunajcem	1.04.2017 – 30.11.2017	Aktywna integracja o charakterze zawodowym, polegająca na zorganizowaniu szkoleń zawodowych, doradztwa zawodowego, zajęć grupowych oraz płatnych staży dla uczestników projektu	Doradztwo zawodowe – 10 uczestników Warsztaty grupowe – 11 uczestników Szkolenia zawodowe – 7 osób Staż zawodowe – 5 osób Zatrudnienie – 4 osoby na umowę o pracę		54 820,26
7	„POMOC SPOŁECZNA” Zadanie publiczne z obszaru „Pomoc	20.04.2018 –	Aktywna integracja o charakterze zawodowym, polegająca na zorganizowaniu szkoleń zawodowych, doradztwa	Doradztwo zawodowe – 8 uczestników Warsztaty grupowe – 8 uczestników		49 430,00

	społeczna" Gmina Krościenko nad Dunajcem	30.09.2018	zawodowego, zajęć grupowych oraz płatnych staży dla uczestników projektu	Szkolenia zawodowe – 7 osób Staż zawodowe – 5 osób		
8	„Lego robotyka” Konkurs grantowy „Moje miejsce na Ziemi” organizowanego przez Fundację „ORLEN - DAR SERCA”	15.11.2018-31.05.2019	Warsztaty dla dzieci ze szkół podstawowych z obszaru gmin: Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem, Ochotnica Dolna oraz Szczawnica	Liczba uczestników warsztatów – 163 Liczba zorganizowanych spotkań – 16	Tak – kontynuujemy warsztaty w szkołach podstawowych	6 170,50
9	„Mobilna strefa animacji” Projektu „Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – Subregion Podhalański” Programu Grantowego Fundacji Miejsc i Ludzi Aktywnych.	15.11.2018-31.03.2019	Projekt polega na zakupie urządzeń rekreacyjnych, które będą wykorzystywane na potrzeby imprez plenerowych, a także wypożyczany innym podmiotom, organizacjom, jak też osobom fizycznym.	-wzmocnienie potencjału technicznego Stowarzyszenia poprzez zakup sprzętu wykorzystywanego do świadczenia usług odpłatnych. - przygotowanie i testowanie nowej usługi świadczonej odpłatnie	Tak – świadczymy usługi odpłatnie	12 389,80
10	„Lego robotyka” zadanie publiczne Województwa Małopolskiego w obszarze: nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie w 2019 r. pn. Małopolska WIE – wiedza, innowacje,	5.06.2019-30.10.2019	Warsztaty dla dzieci ze szkół podstawowych z obszaru gmin: Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem, Ochotnica Dolna oraz Szczawnica	Liczba uczestników warsztatów – 107 Liczba zorganizowanych spotkań – 12	Tak – kontynuujemy warsztaty w szkołach podstawowych	3 842,00

	edukacja – wsparcie inicjatyw edukacyjnych					
11	Opera „Zamek na Czorsztynie, czyli Bojomir i Wanda” Program Narodowego Centrum Kultury, Kultura Dostępna 2016	04.05-31.10. 2019	Wystawienie opery Karola Kurpińskiego „Zamek na Czorsztynie czyli Bojomir i Wanda”	Wydarzenie – 1 szt.		
12	Opera „Zamek na Czorsztynie, czyli Bojomir i Wanda” zadanie publiczne Województwa Małopolskiego w obszarze działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w art. 4 ust. 1 pkt 1-32a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie „Dofinansowanie wkładu własnego do projektów finansowanych z funduszy	04.05-31.10. 2019	Dofinansowanie wkładu własnego do projektów finansowanych z funduszy zewnętrznych	Dofinansowanie wkładu własnego do projektów finansowanych z funduszy zewnętrznych	Tak w 2021 r.	38 600,00

	zewnątrznych”					
13	„Strategia budowania marki turystycznej regionu pienińsko – gorczańskiego” Zadanie publiczne Ministerstwo Sportu i Turystyki	01.03-30.11. 2019	Celem projektu było stworzenie strategii rozwoju i promocji marki turystycznej regionu pienińsko – gorczańskiego przy wykorzystaniu lokalnych zasobów kulturowych i przyrodniczych.	<ul style="list-style-type: none"> - Opracowanie strategii marki turystycznej regionu wraz ze znakiem słowno-graficznym – 1 szt. - Szkolenie dla zespołu roboczego – 1 usługa - Wyjazd studyjny – 2 wyjazdy - Study Tour dla dziennikarzy – 1 wydarzenie - liczba warsztatów – 4 szt. - liczba spotkań z mieszkańcami – 4 szt. 	Tak – obecnie wdrażamy markę DUNAJEC	73 616,62
14	„Kultura ludowa Pienin i Gorców – ocalić od zapomnienia” Program EtnoPolska 2019 z Narodowego Centrum Kultury	03.06- 31.10. 2019	Zachowanie tożsamości regionalnej poprzez organizację warsztatów rękodzieła z lokalnymi twórcami oraz promocja projektu poprzez wystawę prac uczestników i wydanie publikacji	<ul style="list-style-type: none"> - liczba wydarzeń – 5 szt. - liczba osób zaangażowanych w realizację zadania – 40 - wystawa prac – 1 szt. - druk publikacji 1500 egz. 	Tak w 2021r.	53 578,00
15	Audyt marketingowy: Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – Subregion Podhalański Fundacja Rozwoju Regionu Rabka	01.04- 15.06. 2019	Przeprowadzenie analizy organizacji, jej otoczenia rynkowego, wewnętrznego systemu marketingowego i efektywności poszczególnych działań marketingowych miało na celu ocenę aktualnej sytuacji.	Audyt marketingowy Stowarzyszenia LGD „Gorce – Pieniny”		2 000,00

16	<p>Wsparcie w zakresie usług doradztwa specjalistycznego prawnego</p> <p>Fundacja Rozwoju Regionu Rabka</p>	26.02-30.06.2020	Przygotowanie dokumentów marki DUNAJECT – regulamin nadawania znaku oraz załączniki	Opracowanie regulaminu marki DUNAJECT – 1 szt.		4 500,00
17	<p>„TKAMY POD TRZEMA KORONAMI”</p> <p>W ramach Programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego -Kultura ludowa i tradycyjna-2020</p>	15.03-15.12.2020	Projekt zakłada przeprowadzenie zajęć z zapomnianego już rękodziela ludowego z zakresu tkania ręcznego na krosnach	Cztery młode osoby pod czujnym okiem Mistrza uczyły się trudnej sztuki tkania na krosnach. To już trzeci projekt stowarzyszenia.		20 000,00
18	<p>„W dawnej kuchni Pienin i Gorców” w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury w 2020 r. pn. „Mecenat Małopolski – I edycja”.</p>	01.09-31.12.2020	<p>Przeprowadzenie warsztatów kulinarnych dla KGW</p> <p>wydanie książki kucharskiej, która zawiera przepisy potraw przygotowanych i sfotografowanych podczas warsztatów kulinarnych,</p> <p>popularyzacja kuchni lokalnej</p>	<p>Przeprowadzono 4 spotkania warsztatowe;</p> <p>Liczba uczestników warsztatów - 20 osób;</p> <p>Druk publikacji – 1200 egzemplarzy;</p> <p>Profesjonalna sesja zdjęciowa potraw – 40 zdjęć</p>		28 800,94

19	<p>"CudoTWÓRCY Pienin i Gorców"</p> <p>w ramach programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Kultura Dostępna 2020</p>	03.08-31.12.2020	<p>Przedmiotem zadania jest upowszechnienie dorobku kulturowego regionu Pienin i Gorców poprzez realizację cyklu reportaży edukacyjnych dot. rzemiosła ludowego i artystycznego.</p>	<p>Projekt polegał na realizacji cyklu sześciu filmów edukacyjnych z twórcami ludowymi trudniącymi się m.in. cyfrowaniem portek góralskich, haftem, rzeźbą, lutnictwem, kowalstwem, malarstwem.</p>	<p>Liczba filmów – 6 szt.</p> <p>Liczba artystów biorących udział – 7 osób</p>	32 500,00
----	--	------------------	--	---	--	-----------

Źródło danych: dokumentacja LGD „Gorce-Pieniny”, 2021.

5.5. Działalność Biura LGD

Organizacja pracy biura

W biurze zatrudnione są dwie osoby – kierownik biura oraz specjalista ds. projektów; w czasie minionego okresu programowania finansowego zawsze zatrudnione były dwie osoby, jakkolwiek była rotacja pracowników. Podział obowiązków między pracownikami jest zgodny z regulaminem. Jednak pracownicy ściśle z sobą współpracują i z uwagi na posiadane kompetencje uzupełniają się i zastępują w razie potrzeby. Relacje pracowników biura z organami LGD – radą i zarządem są wzorowe. Istnieje co prawda ścisły podział obowiązków między biuro i organy statutowe i każda grupa pracuje według swego regulaminu, jednakże pracownicy biura wspierają organy statutowe w sensie technicznym, organizacyjnym oraz merytorycznym w okresie sprawozdawczości. Jeśli chodzi o rozkład czasu pracy pracowników biura pomiędzy poszczególne czynności, to trudno to dokładnie określić. Można ocenić, że czas pracy jest wykorzystywany elastycznie, tzn. w okresach naborów wniosków przeważają czynności związane z informacją i doradztwem, monitoring prowadzony jest na bieżąco, ogólne czynności biurowe również wykonywane są na bieżąco.

LGD – zdaniem przedstawicieli zarządu i rady programowej działa wzorowo i w tej i poprzedniej kadencji. Pracownicy biura, którzy są ~~od samego początku tworzenia~~ LGD znają bardzo dobrze mechanizmy działania i procedury. Gdyby była możliwość zatrudnienia dodatkowych pracowników, to pozwoliłoby to na szersze działania. LGD „Gorce-Pieniny” prowadzi działania także poza PROW i wsparcie personalne pomogło „rozwinąć LGD skrzydła”. Ponadto respondenci zauważyli, iż usytuowanie biura w centrum obszaru jest bardzo dobre z uwagi na dostępność dla beneficjentów, ale niestety warunki pracy nie są najlepsze z uwagi na niewielkie pomieszczenia.

Biuro dobrze dostosowało się do narzuconych warunków działania z uwagi na pandemię CoViD-19, beneficjenci uzyskiwali wszelką pomoc na bieżąco zdalnie - telefonicznie, mailowo. Nie wpłynęło to na pogorszenie pracy biura, ale beneficjenci mogli to odczuć, z uwagi na brak możliwości bezpośredniego dostępu do pracowników. Rada programowa pracowała zdalnie, a spotkania bezpośrednio odbywały się z zachowaniem reżimu sanitarnego. Nie było z tego powodu jakiś specjalnych ograniczeń i spowolnienia w pracy - nie udało się zorganizować np. mszy na Lubaniu. Natomiast pandemia pokrzyżowała plany w realizacji projektów poza PROW - imprez, projektów, zwłaszcza w 2020 roku, nie udało się zorganizować np. Opery na Zamku w Czorsztynie i musiano zmienić zakres projektu co spowodowało przedłużenie realizacji zadania, ale te perturbacje nie miały wpływu na dezorganizację pracy.

Godnym podkreślenie jest fakt, iż generalną zasadą pracy biura jest podsumowywanie mailowo każdego doradztwa, dla przykładu klient otrzymuje poradę w biurze, po zakończeniu spotkania otrzymuje mailowo podsumowanie tego spotkania. Taka praktyka przynosi efekty w postaci profesjonalnego przygotowania wniosku aplikacyjnego, lub prawidłowego przygotowania rozliczenia, a także efekt w postaci zadowolenia klienta.

Szkolenia pracowników

W okresie objętym analizą, pracownicy biura LGD „Gorce-Pieniny” uczestniczyli w 31 szkoleniach. Tematyka szkoleń była różnorodna, lecz można zauważyć, iż najwięcej szkoleń dotyczyło podniesienia poziomu kompetencji pracowników biura. Wśród tych kompetencji było między innymi doskonalenie praktycznych umiejętności w zakresie prowadzenia przez LGD doradztwa dla wnioskodawców i skutecznej komunikacji ze społecznością lokalną, a także wypracowanie skutecznych metod komunikacji ze społecznością lokalną dla wzmocnienia roli LGD w środowisku lokalnym; praktycznych umiejętności w zakresie oceny formalnej wniosków w ramach PROW na lata 2014-2020, ze szczególnym naciskiem na weryfikację planów biznesu i dokumentacji technicznej projektów inwestycyjnych oraz generalnie praktycznych umiejętności wdrażania LSR. Natomiast członkowie organów statutowych LGD uczestniczyli w 22 szkoleniach, głównie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR, a także procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR w kontekście RODO.

W badaniach IDI pracownicy biura jako najbardziej przydatne wskazali szkolenia z zakresu zasad wdrażania LSR; procedur oceny projektów i zmiany przepisów dotyczących wyboru operacji (prowadzone przez UM), szkolenia z zakresu marketingu i promocji NGOs. Co do przyszłości, to oczekiwania pracowników są związane ze szkoleniami z zakresu prawnych aspektów funkcjonowania NGOs, doskonalenia umiejętności interpersonalnych i komunikacyjnych z mieszkańcami, kształcenia cech liderów społeczności lokalnej, a także z zakresu ochrony RODO, z zakresu procedur przygotowania i oceny wniosków aplikacyjnych (w tym zmian uregulowań prawnych), finansowania przedsięwzięć, prawa budowlanego z uwagi na wiele tego typu projektów realizowanych na obszarze LGD „Gorce-Pieniny”, marketing i promocja w Internecie, a dla organów LGD przede wszystkim szkolenia z zakresu procedur aplikowania i oceny wniosków.

Tabela 20 Szkolenia pracowników LGD „Gorce-Pieniny” w okresie 01.01.2016-31.05.2021

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych pracowników LGD
Szkolenia pracowników LGD w okresie od 1.01.2016 do 31.05.2021			
06.09.2016	Kształtowanie świadomości bezpieczeństwa teleinformatycznego w odniesieniu do zasad "Polityki Bezpieczeństwa" oraz "Instrukcji Zarządzania Systemami Informatycznymi"	LGD Spisz-Podhale	2
12-14.09.2016	Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) w nowej perspektywie PROW 2014-2020	CDR w Brwinowie O. Kraków	1
16.09.2016	Ochrona danych osobowych w praktyce	Zespół Ekspertów Manager Kraków	1
19.09.2016	Poddziałanie 19.2 PROW 2014-2020	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	2
08.11.2016	Przygotowanie do sprawnego wdrażania LSR kierowanego przez społeczność lokalną LGD „Gorce-Pieniny” na lata 2016-2023	LGD „Gorce-Pieniny”	2
9.12.2016	Szkolenie dla LGD: Poddziałanie 19.2 w zakresie: Przygotowanie LGD do sprawnego wdrażania LSR oraz Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania 19.2	Małopolska Sieć LGD	2
16-17.01.2017	Podniesienie kompetencji w zakresie oceny formalnej wniosków w ramach PROW na lata 2014-2020, ze szczególnym naciskiem na weryfikację biznesplanów i dokumentacji technicznej projektów inwestycyjnych	Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich (FAOW)	2
07.03.2017	Podniesienie kompetencji , w tym praktycznych umiejętności w zakresie prowadzenia przez LGD doradztwa dla wnioskodawców i skutecznej komunikacji ze społecznością lokalną, a także wypracowanie skutecznych metod komunikacji ze społecznością lokalną dla wzmocnienia roli LGD w środowisku lokalnym	Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich (FAOW)	2
18-19.05.2017	Podniesienie kompetencji w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich (FAOW)	1

26.07.2017	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny”	LGD „Gorce-Pieniny”	2
04.12.2017	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD) dotyczące wdrażania lokalnych strategii rozwoju (LSR)	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1
17.01.2018	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD)	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	2
27.06.2018	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD) – granty, projekty współpracy, operacje własne	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1
2018	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD) z zakresu bezpieczeństwa informacji i ochrony danych osobowych, RODO - zmiany niezbędne do wprowadzenia w stowarzyszeniach	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1
06.02.2019	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD)	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1
17.04.2019	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD)	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1
24.06.2019	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD)	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1
28-29.06.2019	Przygotowanie członków rady i pracowników Biura LGD do sprawnego wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju kierowanego przez Lokalną Społeczność LGD „Gorce-Pieniny” na lata 2016-2023 oraz Szkolenie z zakresu Procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny”	LGD „Gorce-Pieniny”	1
18.09.2019	Szkolenie dla LGD - ocena i wybór operacji	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego Lokalizacja: Nowy Targ	2
15.11.2019	Szkolenie z zakresu prawnych aspektów funkcjonowania organizacji pozarządowych, zakładania działalności gospodarczej oraz działalności jednostek sektora finansów publicznych	LGD „Gorce-Pieniny”	2

17.12.2019	Ewaluacja Lokalnych Strategii Rozwoju	MRiRW Warszawa	1
13.01.2020	Szkolenie dla Lokalnych Grup Działania (LGD)	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1
18-19.02.2020	Monitoring i ewaluacja w LGD - praktyczne porady w kontekście obowiązujących wytycznych	CDR w Krakowie	1
30.04.2020	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD)-wideokonferencja	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1
24.06.2020	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD)-wideokonferencja	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1
16.09.2020	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD) -wideokonferencja	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1
14.12.2020	Rozwój FAOW, czyli wzmacniamy głos pozarządowej wsi. Perspektywa rozwoju obszarów wiejskich	FAOW	1
16.12.2020	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD) - wideokonferencja	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	2
9.04.2021	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD) -wideokonferencja	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	2
22.04.2021	Ewaluacja ex-ante i jakość wskaźników związanych z przygotowaniem projektów	Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne	1
19.05.2021	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD) - dodatkowe środki	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1

Tabela 21 Szkolenia członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 do 31.05.2021

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych członków zarządu	Liczba przeszkolonych członków rady
30.09.2016	Szkolenie w zakresie procedur oceny oraz wyboru projektu do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny” na lata 2016-2023	LGD „Gorce-Pieniny”	7	11
08.11.2016	Przygotowanie do sprawnego wdrażania LSR kierowanego przez społeczność lokalną LGD „Gorce-Pieniny” na lata 2016-2023	LGD „Gorce-Pieniny”	3	12
2-3.12.2016	Przygotowanie członków rady i pracowników biura LGD do sprawnego wdrażania lokalnej strategii rozwoju kierowanego przez lokalną społeczność LGD „Gorce-Pieniny” na lata 2016-2023	LGD „Gorce-Pieniny”	8	14
26.07.2017	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny”	LGD „Gorce-Pieniny”	3	12
08.08.2017	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny”	LGD „Gorce-Pieniny”	0	8
05.03.2018	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny” na lata 2016-2023	LGD „Gorce-Pieniny”	0	12
07.05.2018	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny” na lata 2016-2024	LGD „Gorce-Pieniny”	0	12
04.06.2018	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny” na lata 2016-2025	LGD „Gorce-Pieniny”	0	12
6-7.07.2018	Przygotowanie członków rady i pracowników Biura LGD do sprawnego wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju kierowanego przez Lokalną Społeczność LGD „Gorce-Pieniny” na lata 2016-2023 oraz Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny”	LGD „Gorce-Pieniny”	7	13
24.06.2019	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD)	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1	0

28-29.06.2019	Przygotowanie członków rady i pracowników biura LGD do sprawnego wdrażania lokalnej strategii rozwoju kierowanego przez lokalną społeczność LGD „Gorce-Pieniny” na lata 2016-2023 oraz Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny”	LGD „Gorce-Pieniny”	4	12
29.07.2019	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny”	LGD „Gorce-Pieniny”	0	13
18.09.2019	Szkolenie dla LGD - ocena i wybór operacji	Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego Lokalizacja: Nowy Targ	4	10
12.11.2019	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny”	LGD „Gorce-Pieniny”	0	10
05.12.2019	Szkolenie z zakresu procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny”	LGD „Gorce-Pieniny”	0	11
13.01.2020	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD)	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1	0
11.05.2019	Szkolenie z zakresu Procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny”	LGD „Gorce-Pieniny”	0	10
5.06.2020	Szkolenie z zakresu Procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny”	LGD „Gorce-Pieniny”	0	9
16.09.2020	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD) -wideokonferencja	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1	0
5.10.2020	Szkolenie z zakresu Procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny”	LGD „Gorce-Pieniny”	0	13
23.11.2020	Szkolenie z zakresu Procedur oceny oraz wyboru projektów do finansowania w ramach LSR LGD „Gorce-Pieniny”	LGD Gorce-Pienin	0	7
9.04.2021	Szkolenie dla lokalnych grup działania (LGD) - wideokonferencja	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	1	0

Źródło danych: dokumentacja LGD Gorce Pieniny, 2021.

Realizacja planu komunikacji

Niezbędnym warunkiem osiągnięcia celów założonych w LSR jest prawidłowo przygotowany i realizowany plan komunikacji. O rozpoczęciu realizacji działań zapisanych w strategii poinformowano potencjalnych beneficjentów poprzez rozpoczęcie działań w ramach kampanii informacyjnej rozpoczętej w 2016 roku na temat głównych założeń LSR na lata 2016-2023. Narzędziami wykorzystanymi w tej kampanii były m.in. artykuły na stronie internetowej LGD i profilu społecznościowym na Facebooku, spotkania informacyjne z grupami docelowymi, materiały informacyjne, kontakty e-mailowe i telefoniczne oraz informacje i doradztwo w biurze LGD. Następnie w każdym roku organizowano kampanie informacyjne nt. zasad oceny i wyboru operacji przez LGD. Sukcesywnie informowano o warunkach i sposobach realizacji projektów, możliwości samozatrudnienia, czy też wzięcia udziału w działaniach kwalifikacyjnych w ramach realizowanych projektów, prezentowano realizowane projekty oraz ich efekty. We wszystkich tych działaniach komunikacyjnych wykorzystywano szeroką gamę środków i narzędzi komunikacji. Począwszy od 2017 roku regularnie dokonywano monitorowania i podsumowywania działań komunikacyjnych. Wykorzystywano w tym celu ankiety (a więc informację zwrotną o jakości świadczonej pomocy w postaci konsultacji i doradztwa) i obserwacje własne.

Analiza danych zawartych w tabeli wskazuje, iż LGD „Gorce-Pieniny” wykorzystywała wszystkie zaplanowane sposoby komunikowania, jakkolwiek część z nich stosowana była z dużą częstotliwością, a niektóre okazjonalnie.

Opracowany plan komunikacji był rzetelnie i profesjonalnie przygotowany, a jego realizacja nie stwarzała problemów. Wyraźnie zaznaczone zostały w nim etapy komunikowania, opracowane i realizowane zgodnie z regułami logiki. Realizacja planu komunikacji sprawiała, że działalność biura i organów statutowych była transparentna. Wiele narzędzi komunikowania było typowymi, powszechnie stosowanymi – i one sprawdzały się najbardziej **w opinii pracowników biura LGD**. Prowadzone ankiety były swoistym narzędziem monitorowania efektów planu komunikacji, ale także podstawą do wprowadzania niezbędnych zmian. Korzystanie z wielu sposobów i narzędzi komunikacji sprzyja dotarciu do szerokiego spektrum grup wiekowych, zawodowych, defaworyzowanych itp. w społeczności lokalnej.

Plan komunikacji – w zasadzie nie ulegał zmianom w czasie wdrażania LSR. Jedynie pandemia CoViD sprawiła, że niektóre działania komunikacyjne były przesunięte w czasie, a także ulega w 2018-6, która zmieniła plany komunikacyjne.

Plan komunikacji opracowany przez LGD „Gorce-Pieniny” i jego realizację prezentuje tabela.

Tabela 22 Plan działań komunikacyjnych LGD „Gorce-Pieniny” w okresie wdrażania LSR

Działanie komunikacyjne	Nazwa wskaźnika	Docelowa wartość wskaźnika	Wartość wskaźnika osiągnięta na dzień:					
			31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.05. 2021
Poinformowanie o rozpoczęciu realizacji LSR, planowanych działaniach i możliwościach								
Artykuł na profilu LGD na portalu społecznościowym	Liczba osób, które zobaczyły artykuł	30	867	0	0	0	0	867
Artykuł na www LGD	Liczba wejść na www z artykułem	30	144	0	0	0	0	144
Spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) konkursu w każdej gminie	Liczba osób, które wzięły udział w spotkaniach	50	54	0	0	0	0	54
Informacja i doradztwo w siedzibie LGD	Liczba osób korzystających z doradztwa	30	31	0	3	58	0	92
Kontakt poprzez rozmowę telefoniczną	Liczba osób	30	22	0	10	3	0	35
Kontakt przez e-mail	Liczba osób	10	10	0	0	6	0	16
Materiały informacyjne w regionalnych portalach internetowych	Potencjalna liczba odbiorców	500	1 559	0	0	319	0	1 878
Podsumowanie dotychczas zrealizowanych działań oraz przedstawienie planowanych								
Artykuł na profilu LGD na portalu społecznościowym	Liczba osób, które zobaczyły artykuł	30	0	116	0	0	3 529	3 645
Artykuł na www LGD	Liczba wejść na www z artykułem	30	0	612	0	0	578	1 190
Prezentacja informacji podczas wydarzeń na	Liczba wydarzeń	3	1	1	1	1	0	4

obszarze LGD								
Informacja i doradztwo w siedzibie LGD	Liczba korzystających z doradztwa	30	0	0	43	1	29	72
Kontakt poprzez rozmowę telefoniczną	Liczba osób	30	0	0	29	2	21	52
Kontakt przez e-mail	Liczba osób	10	0	0	10	0	15	25
Ankieta elektroniczna rozsyłana na adresy e-mail wnioskodawców	Liczba wypełnionych i zwróconych ankiet	50%	0	0	0	70,37%	0	70,37%
Poinformowanie o planowanym konkursie								
Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach gmin wchodzących w skład LGD	Liczba gmin, w których umieszczono ogłoszenie	4	4	0	0	0	0	4
Artykuł na stronach www urzędów gmin z linkiem do www LGD	Liczba osób, które zobaczyły artykuł	15	8	7	0	0	4	19
Artykuł na profilu LGD na portalu społecznościowym	Liczba osób, które zobaczyły artykuł	30	112	0	0	0	1 421	1 533
Artykuł na www LGD	Liczba wejść na www z artykułem	30	103	0	0	0	2 427	2 330
Bezpłatny biuletyn LGD w wersji papierowej i elektronicznej	Liczba wydanych biuletynów	100	50	0	0	698	114	862
Spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) konkursu w każdej gminie	Liczba osób, które wzięły udział w spotkaniach	50	56	0	0	0	0	56
Utworzenie mobilnego	Liczba osób korzystających	40	25	36	0	0	0	61

punktu informacyjnego	z doradztwa							
Informacja i doradztwo w siedzibie LGD	Liczba osób korzystających z doradztwa	30	28	32	13	35	21	129
Kontakt przez rozmowę telefoniczną	Liczba osób	30	28	13	1	17	20	79
Kontakt przez e-mail	Liczba osób	30	21	0	1	0	20	51
Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów	Liczba osób biorących udział w szkoleniu	50	20	15	15	14	0	64
Materiały informacyjne w regionalnych portalach internetowych	Potencjalna liczba odbiorców	500	496	0	152	0	0	648
Spotkania dla grup defaworyzowanych określonych w LSR	Liczba spotkań	1	1	0	0	0	0	1
Poinformowanie o wynikach konkursu								
Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach gmin wchodzących w skład LGD	Liczba gmin, w których umieszczono ogłoszenie	4	4	0	0	0	0	4
Artykuł na stronach www urzędów gmin z linkiem do www LGD	Liczba osób, które zobaczyły artykuł	15	8	4	3	0	0	15
Artykuł na profilu LGD na portalu społecznościowym	Liczba osób, które zobaczyły artykuł	30	453	0	0	0	0	453
Artykuł na www LGD	Liczba wejść na www z artykułem	30	3 971	0	0	0	0	3 971
Informacje i doradztwo w siedzibie LGD	Liczba osób korzystających z doradztwa	30	20	26	7	0	0	53
Kontakt przez rozmowę	Liczba osób	30	20	12	0	0	3	35

telefoniczną								
Kontakt przez e-mail	Liczba osób	10	10	0	1	24	24	59
Poinformowanie o planowanych i dokonanych zmianach								
Artykuł na stronach www urzędów gmin z linkiem do www LGD	Liczba osób, które zobaczyły artykuł	2	0	0	0	2	4	6
Artykuł na profilu LGD na portalu społecznościowym	Liczba osób, które zobaczyły artykuł	30	0	395	0	2	118	515
Artykuł na www LGD	Liczba wejść na www z artykułem	30	0	0	0	1 233	2 433	3 666
Otwarte spotkania informacyjne w każdej gminie	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach	20	66	0	0	0	0	66
Informacje i doradztwo w siedzibie LGD	Liczba osób korzystających z doradztwa	30	27	27	9	0	1	64
Kontakt przez rozmowę telefoniczną	Liczba osób	30	21	11	0	0	0	33
Kontakt przez e-mail	Liczba osób	10	0	0	0	0	74	74

Źródło danych: dokumentacja LGD „Gorce-Pieniny”, 2021.

Elementem realizacji planu komunikacji są m.in. informacje o działalności LGD i naborze wniosków aplikacyjnych. W tym celu LGD „Gorce-Pieniny” wykorzystywała wiele sposobów wyszczególnionych w planie komunikacji.

Celem dokonania oceny na ile informacje o działalności LGD i naborach wniosków aplikacyjnych docierają do mieszkańców i potencjalnych beneficjentów przeprowadziliśmy badania ankietowe. Uczestniczyło w nich 104 mieszkańców obszaru LGD „Gorce-Pieniny” oraz 27 beneficjentów działań LGD.

Z badań mieszkańców wynika, iż najczęściej sięgali oni po informacje o działalności LGD zamieszczone na stronie internetowej LGD (85 wskazań tej odpowiedzi) oraz na profilu LGD na Facebooku i stronie internetowej swojej gminy (po 81 osób wskazało na tę odpowiedź). Ponadto w znacznej mierze korzystali też z informacji prasowych (77 wskazań) i informacji przekazywanych im przez znajomych lub członków rodziny (75 wskazań). Najbardziej badani mieszkańcy korzystali z transferu informacji za pośrednictwem tablic informacyjnych, plakatów, billboardów (tylko połowa ankietowanych – 54 osoby). Niewielka liczba badanych pozyskała informacje ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD „Gorce-Pieniny” (prawdopodobnie nie uczestniczyli w tych spotkaniach).

Natomiast beneficjenci najczęściej sięgali po informacje o naborach wniosków aplikacyjnych na stronę internetową LGD (25 wskazań), na profilu LGD na Facebooku (21 wskazań) oraz po informacje zamieszczane w wydawanych przez LGD publikacjach i/lub materiałach promocyjnych po (po 20 wskazań na te odpowiedzi). Najbardziej korzystali z informacji zamieszczanych na tablicach informacyjnych, plakatach i billboardach (12 wskazań), z informacji pozyskanych w czasie odwiedzania stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów (13 wskazań) oraz w publikacjach prasowych (15 wskazań). Szczegóły prezentuje tabela oraz wykres. Na pytanie o to, czy informacje te były wyczerpujące i wystarczające, 24 beneficjentów odpowiedziało twierdząco (18 odpowiedzi ze wskazaniem „tak” i 6 odpowiedzi ze wskazaniem „raczej tak”). Tylko jeden beneficjent nie był zadowolony z pozyskanych informacji wskazując, iż raczej były one niewystarczające, a dwóch beneficjentów nie umiało ocenić przydatności uzyskanych informacji wskazując odpowiedź „trudno powiedzieć”.

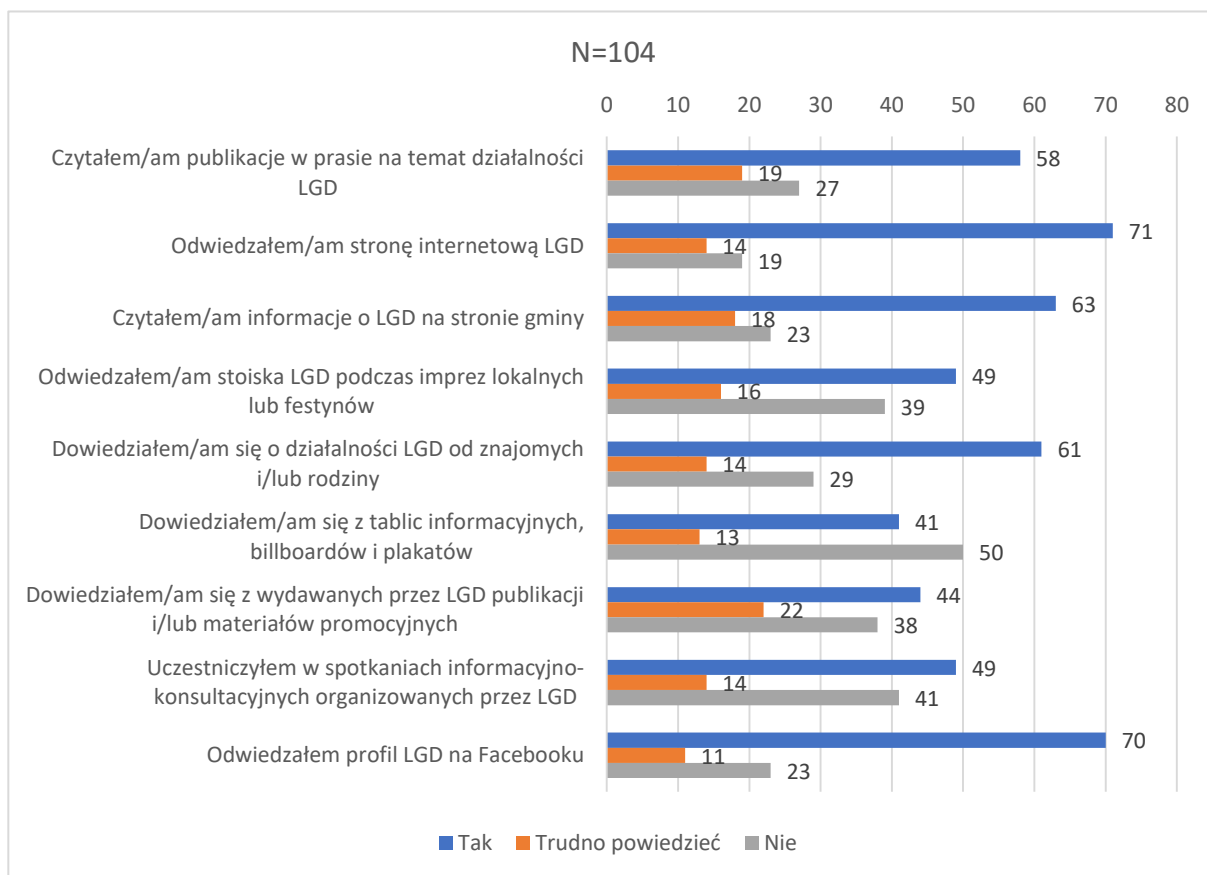
Są to opinie tylko badanych grup mieszkańców i beneficjentów i w związku z tym nie mogą być uogólniane na całe środowisko lokalne. Jednak zaprezentowane tu wyniki badań ankietowych mogą być przydatne do opracowania planu komunikacji w przyszłości, a także do wprowadzania ewentualnych korekt w istniejącym planie komunikowania w przypadku braku lub niewielkiego odzewu na ogłaszane nabory wniosków aplikacyjnych.

Tabela 23 Sposoby transferu informacji docierających do mieszkańców o działaniach LGD – opinie mieszkańców obszaru LGD „Gorce-Pieniny”

Sposoby transferu informacji do mieszkańców o naborze wniosków aplikacyjnych	Wskazania źródeł informacji			N
	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	
Czytanie publikacji w prasie na temat działalności LGD	58	19	27	104
Odwiedzanie strony internetowej LGD	71	14	19	104
Czytanie informacji o LGD na stronie gminy	63	18	23	104
Odwiedzanie stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	49	16	39	104
Informacje o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	61	14	29	104
Informacje z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	41	13	50	104
Informacje z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	44	22	38	104
Uczestnictwo w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	49	14	41	104
Odwiedzanie profilu LGD na Facebooku	70	11	23	104

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 8 Sposoby transferu informacji docierających do mieszkańców o działaniach LGD – opinie mieszkańców obszaru LGD „Gorce-Pieniny”

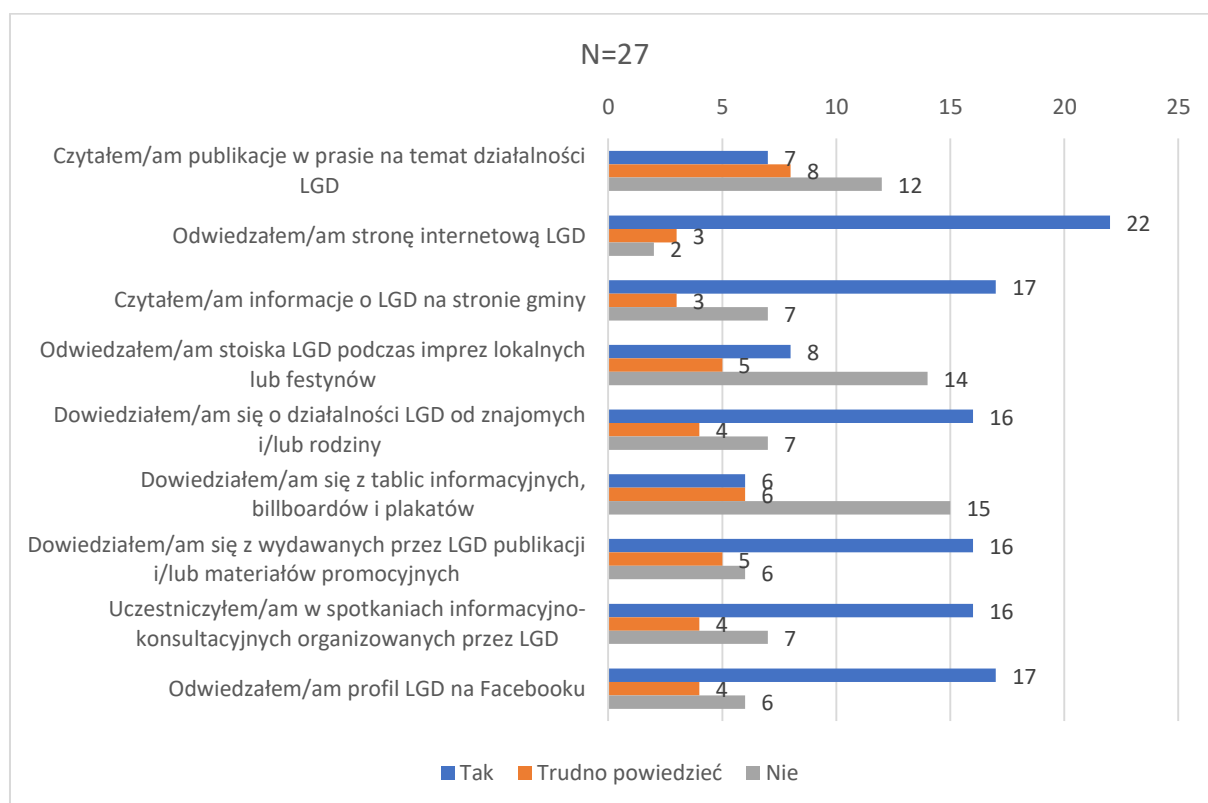
Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Tabela 24 Sposoby transferu informacji docierających do beneficjentów o działaniach LGD – opinie beneficjentów obszaru LGD „Gorce-Pieniny”

Sposoby transferu informacji do beneficjentów o naborze wniosków aplikacyjnych	Wskazania źródeł informacji			N
	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	
Czytanie publikacji w prasie na temat działalności LGD	7	8	12	27
Odwiedzanie strony internetowej LGD	22	3	2	27
Czytanie informacji o LGD na stronie gminy	17	3	7	27
Odwiedzanie stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	8	5	14	27
Informacje o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	16	4	7	27
Informacje z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	6	6	15	27
Informacje z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	16	5	6	27
Uczestnictwo w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	16	4	7	27
Odwiedzanie profilu LGD na Facebooku	17	4	6	27

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 9 Sposoby transferu informacji docierających do beneficjentów o działaniach LGD – opinie beneficjentów obszaru LGD „Gorce-Pieniny”

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Doradztwo w biurze LGD

Doradztwo – jedna z efektywnych metod komunikowania – realizowane przez biuro LGD „Gorce-Pieniny” zamyka się liczbą 422 podmiotów, które w analizowanym okresie skorzystały z porad. Największą liczbę porad indywidualnych udzielono w biurze LGD (236 porad), w tym najwięcej w roku 2019 (77). Najmniejszym zainteresowaniem cieszyły się porady udzielane drogą elektroniczną. Skorzystało z nich w całym okresie 74 osoby.

Tabela 25 Liczba podmiotów, które skorzystały z doradztwa świadczonego przez biuro LGD „Gorce-Pieniny” w okresie 31.12.2016-31.05.2021

Wyszczególnienie	Dane na dzień						Ogółem w okresie 2016-2021
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.05. 2021	
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze	32	33	45	77	44	5	236
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa udzielonych telefonicznie	22	15	29	15	30	1	112
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa mailowo/ przez Internet	15	0	10	13	28	8	74
Ogółem liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	69	48	84	105	102	14	422

Źródło: dokumentacja LGD Gorce-Pienin, 2021.

Jak można przypuszczać, na liczbę udzielanych porad nie miała wpływu pandemia CoViD-19, bowiem w latach 2019-2020 udzielono najwięcej porad. Jak wskazują statystyki i informacje biura LGD, doradztwo było w większości prowadzone w biurze, ale przy zastosowanych środkach ostrożności narzuconych tzw. restrykcjami pandemicznymi.

Badania ankietowe beneficjentów wykazały, że zdecydowana większość z nich (od 21 do 25 respondentów) skorzystała z różnych zakresów pomocy LGD na etapie przygotowania wniosku aplikacyjnego. Największa liczba beneficjentów skorzystała z porad w zakresie możliwości uzyskania wsparcia finansowego przedsięwzięcia (25 osób), a następnie z pomocy w zakresie zasad uzyskania dofinansowania, szczegółowych informacji dotyczących wypełniania wniosku aplikacyjnego (po 24 osoby wskazały na te odpowiedzi).

Tabela 26 Zakres korzystania z pomocy LGD „Gorce-Pieniny” na etapie składania wniosku aplikacyjnego – opinie beneficjentów

Zakres pomocy	Tak	Nie	N
Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	25	2	27
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	24	3	27
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich	22	5	27
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	22	5	27
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	24	3	27
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	21	6	27

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

W badaniu ankietowym beneficjenci ocenili także poziom wsparcia doradczego na trzech etapach procesu, a mianowicie aplikowania wniosku, wdrażania projektu i rozliczania projektu. Wskaźnikami tej oceny był poziom spełnienia oczekiwań beneficjenta odnośnie zakresu udzielonych porad, przydatności uzyskanych porad oraz przygotowania merytorycznego doradców. Badania ankietowe wykazały, iż zdecydowana większość beneficjentów korzystała ze wsparcia doradczego na wszystkich etapach procedowania wniosku i realizacji projektu. Tylko jeden beneficjent nie korzystał ze wsparcia doradczego na etapie realizacji i rozliczania projektu. Zdecydowana większość beneficjentów oceniła to wsparcie pozytywnie (przeważały odpowiedzi „zdecydowanie tak” w liczbie od 21 do 24). Nikt nie wskazał odpowiedzi „raczej nie”, a tylko jedna osoba wskazała odpowiedź „zdecydowanie nie” w odniesieniu do etapu realizacji projektu. Tylko pojedyncze osoby nie umiały dokonać oceny i wskazały odpowiedź „trudno powiedzieć” (i dotyczyło to etapu składania wniosku aplikacyjnego i jego etapu rozliczania inwestycji). Być może w imieniu tych osób przygotowaniem wniosku i jego rozliczaniem zajmowały się wyspecjalizowane w tym zakresie firmy. Szczegóły prezentuje tabela i wykres.

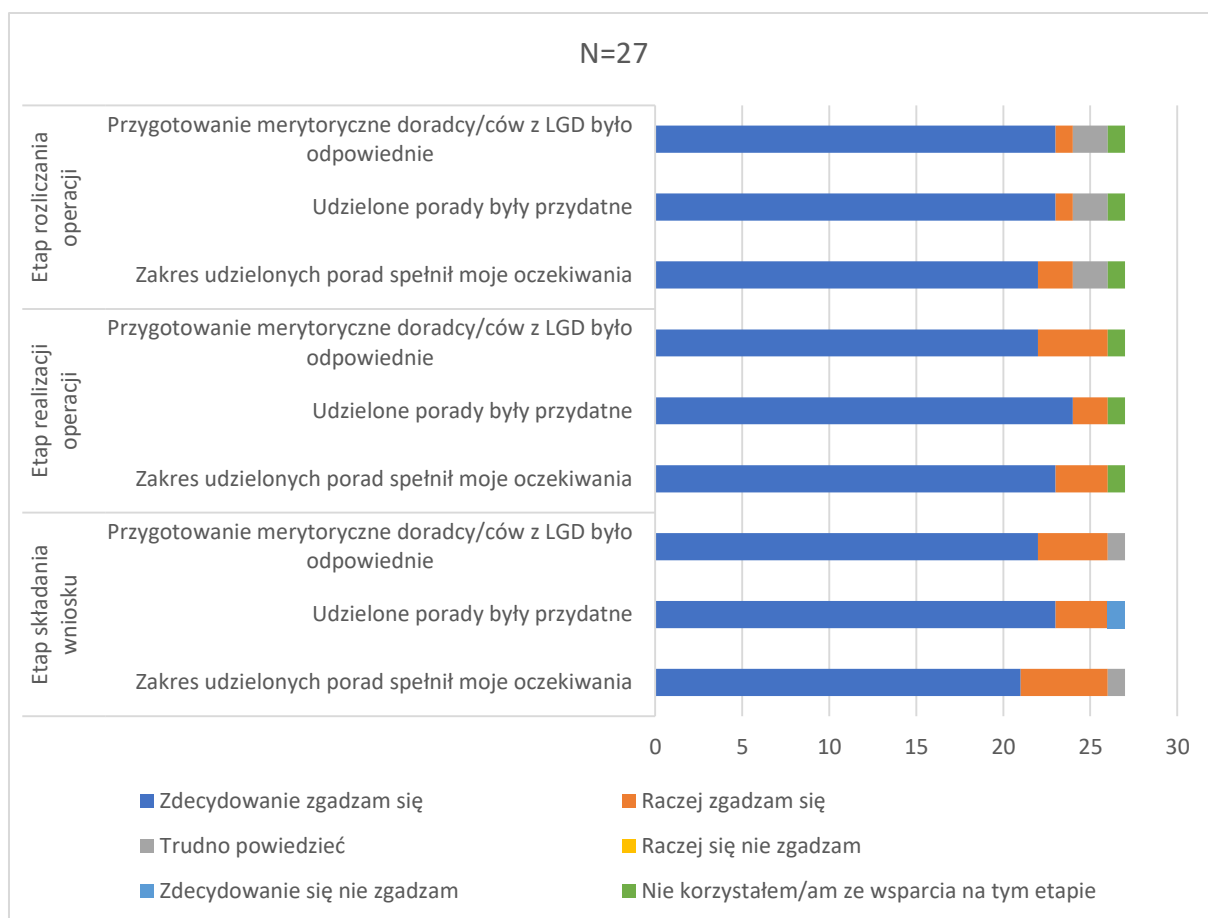
Tabela 27 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD „Gorce-Pieniny” na różnych etapach prowadzenia operacji

Etap i zakres wsparcia		Stopień oceny poszczególnych zakresów wsparcia					Nie korzystałem ze wsparcia na tym etapie	N
		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie		
Etap składania wniosku	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	21	5	1	0	0	0	27
	Udzielone porady były przydatne	23	3	0	0	1	0	27

	Przygotowanie merytoryczne doradców LGD było odpowiednie	22	4	1	0	0	0	27
Etap realizacji operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	23	3	0	0	0	1	27
	Udzielone porady były przydatne	24	2	0	0	0	1	27
	Przygotowanie merytoryczne doradców LGD było odpowiednie	22	4	0	0	0	1	27
Etap rozliczania operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	22	2	2	0	0	1	27
	Udzielone porady były przydatne	23	1	2	0	0	1	27
	Przygotowanie merytoryczne doradców z LGD było odpowiednie	23	1	2	0	0	1	27

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 10 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD „Gorce-Pieniny” na różnych etapach prowadzenia operacji

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

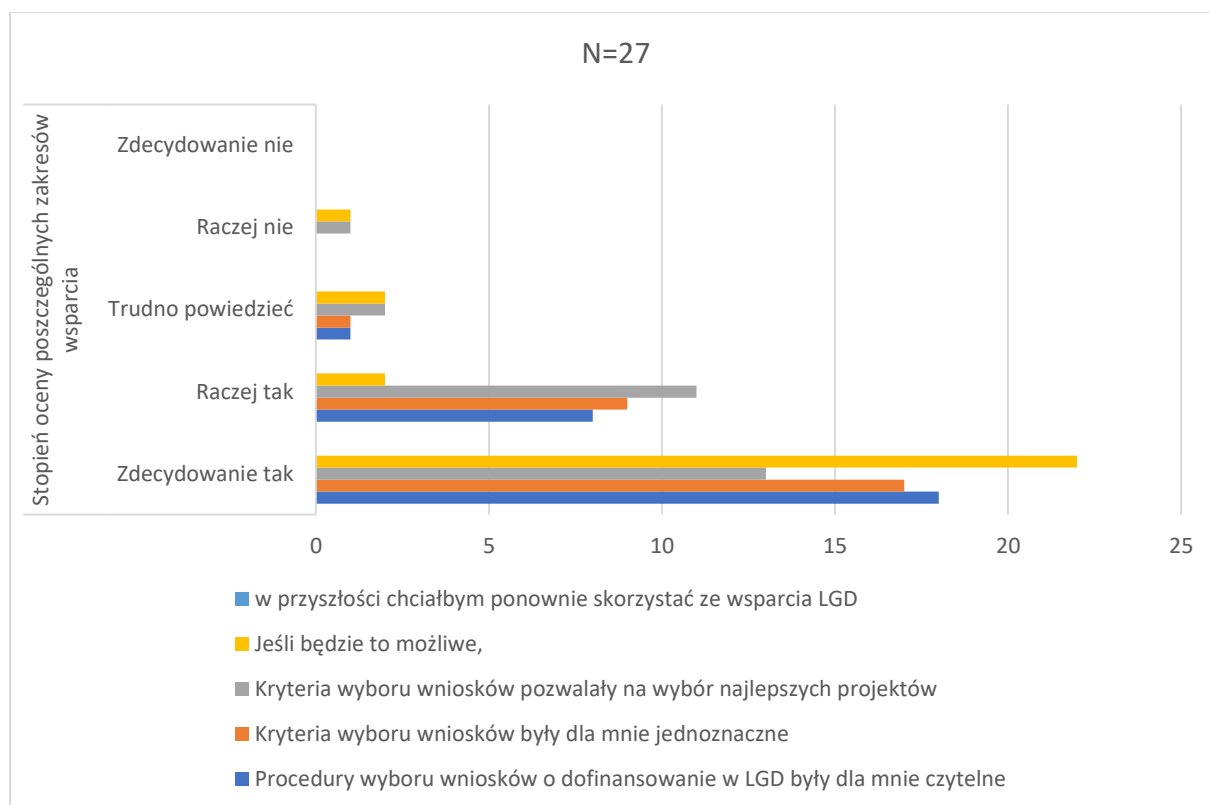
Podobnie wysoko ocenili beneficjenci procedury wyboru i kryteria oceny wniosków aplikacyjnych, o czym świadczą oceny pozytywne w liczbie od 24 do 26 wskazań na oceny „zdecydowanie tak” i „raczej tak”. Nikt nie wskazał oceny „zdecydowanie nie”, a oceny „raczej nie” i „trudno powiedzieć” były jednostkowe. Świadczy to o przejrzystości kryteriów i procedur wyboru wniosków aplikacyjnych. Ponadto aż 22 respondentów stwierdziło, iż jeśli będzie to możliwe, to w przyszłości zamierzają ponownie aplikować o wsparcie finansowe swoich przedsięwzięć, a tylko jeden beneficjent wskazał odpowiedź „raczej nie”.

Tabela 28 Ocena procedur wyboru i kryteriów oceny operacji przez beneficjentów działań LGD „Gorce-Pieniny”

Procedury i kryteria oceny wniosków aplikacyjnych	Stożieć oceny poszczególnych zakresów wsparcia					N
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	
Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	18	8	1	0	0	27
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	17	9	1	0	0	27
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	13	11	2	1	0	27
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	22	2	2	1	0	27

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 11 Ocena procedur wyboru i kryteriów oceny operacji przez beneficjentów działań LGD „Gorce-Pieniny”

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Z badań IDI wynika, iż sposób organizowania działań doradczych wybierany był generalnie w zależności od sytuacji. W biurze LGD nie ma odrębnego pomieszczenia dla prowadzenia doradztwa. Pracownicy biura prowadzą doradcze punkty mobilne przed naborami wniosków aplikacyjnych, 1-2 razy w roku organizują spotkania z mieszkańcami gmin, prowadzą doradztwo na szkoleniach. Zdaniem pracowników biura każdy sposób prowadzenia doradztwa ma swoje zalety i przynosi określone rezultaty. Na pytanie o popularność doradztwa respondenci stwierdzili, iż mieszkańcy chętnie korzystają z tych form informacji

i uznali, że osoby korzystające z doradztwa mają szerszą wiedzę i doświadczenie dotyczące przede wszystkim wypełniania wniosków aplikacyjnych oraz znajomości procedur ich oceny, a także procedur rozliczania projektów. Oczywiście samorządy lokalne są w bardziej komfortowej sytuacji, bo zatrudniają osoby zajmujące się tego typu procedurami i są bardziej kompetentni niż przedsiębiorcy, którzy – niejednokrotnie – po raz pierwszy składają wnioski aplikacyjne i wymagają pomocy w tym zakresie.

W badaniach IDI zapytano też o przyszłość – czy są jakieś oczekiwania ze strony pracowników biura LGD w zakresie usprawnienia doradztwa. Poza szkoleniami, które są czymś naturalnym, oczekują oni usprawnienia procesu wnioskowania o środki. W tematyce szkoleń oczekują warsztatów z zakresu doskonalenia umiejętności przekazu informacji dla beneficjenta i generalnie doskonalenia szerokiego spektrum umiejętności komunikacyjnych. Ich zdaniem zachęty dla potencjalnych beneficjentów nie są potrzebne, z roku na rok beneficjenci są bardziej świadomi w tym względzie, wystarczy zatem dobrze przygotowany proces informacyjny i doradczy. Określili to zdaniem „beneficjent wie czego chce, jest świadomy przygotowując projekt i wnioskując o jego finansowe wsparcie, w takiej sytuacji wprowadzenie jakiś dodatkowych zachęt nie jest potrzebne, a mogło by się okazać szkodliwe”.

5.6. Zmiany na obszarze objętym LSR w ocenie członków lokalnej społeczności

Ocena zmian na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” oparta została na opiniach mieszkańców wyrażonych w ankietach oraz analizie danych statystycznych pozyskanych z BDL, a także ocenie postępów w realizacji rzeczowej i finansowej LSR. Ankiety zostały zamieszczone

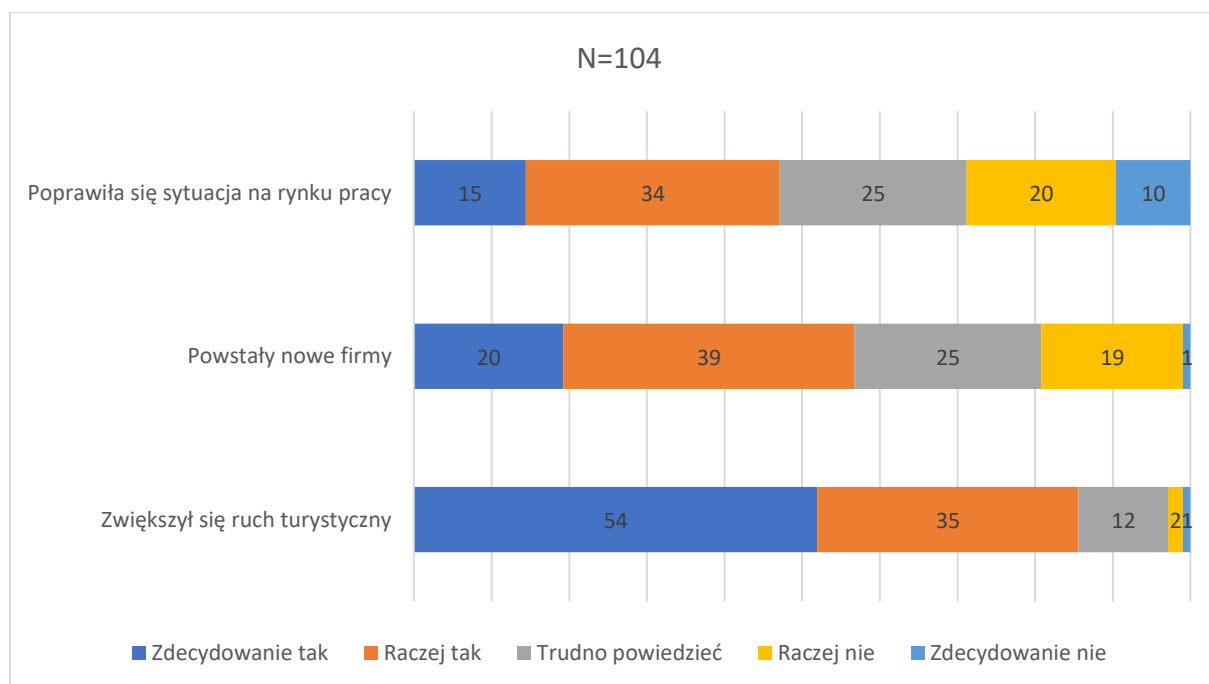
w Internecie i każdy z respondentów miał do nich dostęp bezpośredni. Ankieta zawierała pytania zamknięte, wśród których respondent mógł wybrać zaproponowaną odpowiedź oceniającą stopień zgadzania się z nią. Założono, iż minimalna liczba zebranych ankiet od mieszkańców to 100. W badaniach wzięło udział 104 mieszkańców.

Badaniami ankietowymi objęto następujące zakresy zmian na obszarze LGD w ostatnich pięciu latach: rozwój przedsiębiorczości, zmiany kulturowe, aktywizację mieszkańców, efekty działań LGD i ich dostępność dla ogółu mieszkańców. Respondentom postawiono także pytanie o kierunki interwencji w ramach LSR w przyszłości. Oto ich oceny.

Przedsiębiorczość

W pytaniu o przedsiębiorczość chodziło o ocenę zmian w odniesieniu do sytuacji na rynku pracy, rozwoju w zakresie zwiększenia liczby przedsiębiorstw oraz zwiększenia ruchu turystycznego na obszarze objętym działaniami LGD „Gorce-Pieniny”. Wyniki badań wskazują, iż nieco mniej niż połowa respondentów uważa, iż w mijającym okresie wdrażania LSR poprawiła się sytuacja na rynku pracy (w sumie 49 opinii „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Blisko jedna trzecia ankietowanych (30 respondentów) uważa jednak, że sytuacja w sferze zatrudnienia nie uległa zmianie. Zdania są również podzielone jeśli chodzi o rozwój przedsiębiorczości. Ponad połowa respondentów zauważa nowo powstałe firmy w ich otoczeniu, ale 20 osób odpowiada „raczej nie” i „zdecydowanie nie”. Zdecydowana większość ankietowanych zauważa zwiększony ruch turystyczny na obszarze LGD. Trudno jednak w tym przypadku kategorycznie stwierdzić czy ruch ten zwiększył się w porównaniu do roku bazowego 2015, czy też jest to wrażenie zwiększenia ruchu turystycznego, jakie nastąpiło po okresie restrykcji związanych z przemieszczaniem się ludzi i zamknięciem hoteli z powodu pandemii. Dla znaczącej grupy (25 osób) jest trudne do określenia czy sytuacja na rynku pracy uległa poprawie.

Wykres 12 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat – opinie mieszkańców

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Tabela 29 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat

Zmiany na obszarze LGD	Stopień oceny poszczególnych zmian					N
	Zdecydowanie nie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	15	34	25	20	10	104
Powstały nowe firmy	20	39	25	19	1	104
Zwiększył się ruch turystyczny	54	35	12	2	1	104

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Kultura

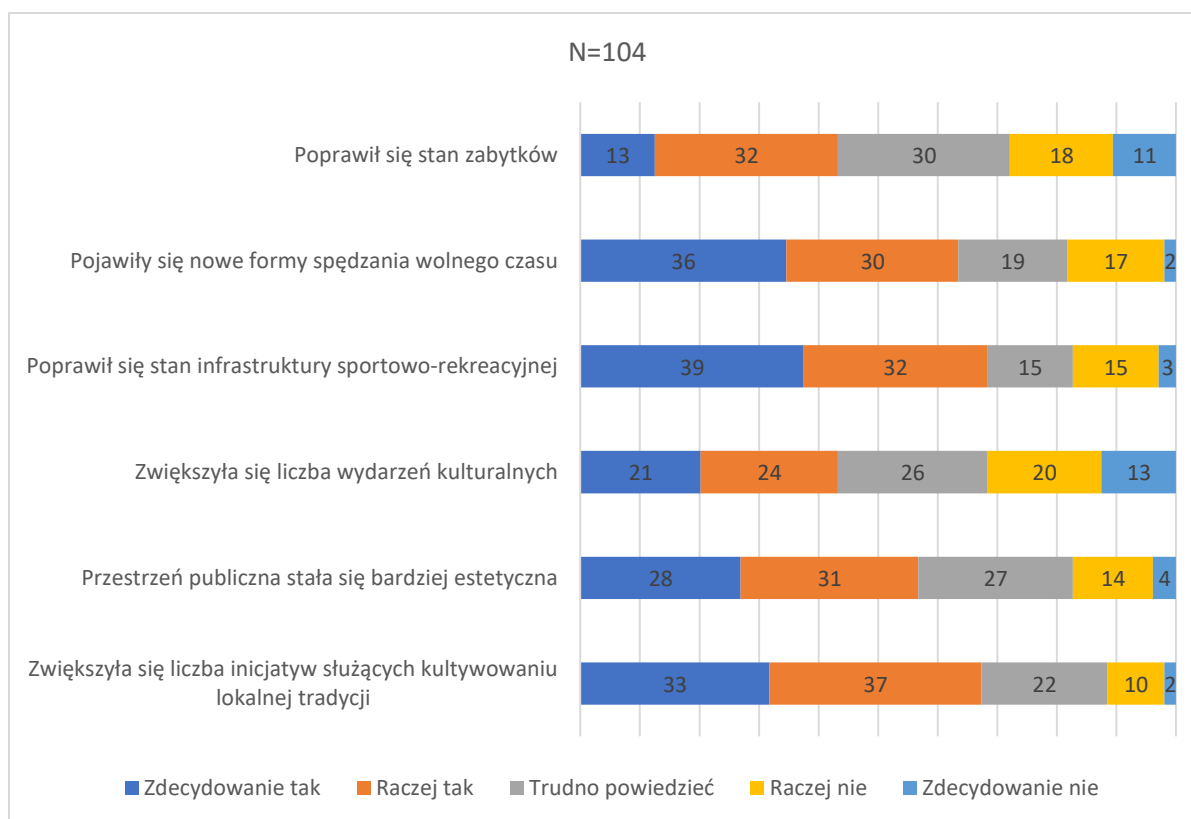
W pytaniu o zmiany w szeroko rozumianej kulturze, jakie nastąpiły w ostatnich pięciu latach chodziło o ocenę zmian zarówno w poprawie stanu zabytków kultury, zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych, jak i poprawę estetyki otoczenia, czy form gospodarowania czasem wolnym mieszkańców. Analizując wyniki badań można zauważyć, iż w czterech zakresach zmian w sferze kultury przeważają odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” (od 59 do 75 wskazań na te odpowiedzi). Oznacza to, że mieszkańcy zauważają te pozytywne zmiany, jakie zaszły na ich obszarze w okresie ostatnich pięciu lat w wyniku przedsięwzięć prowadzonych w ramach działalności LGD.

Tabela 30 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat

Zmiany w sferze kultury	Stopień oceny poszczególnych zmian					N
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	
Poprawił się stan zabytków	13	32	30	18	11	104
Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	36	30	19	17	2	104
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	39	32	15	15	3	104
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	21	24	26	20	13	104
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	28	31	27	14	4	104
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	33	37	22	10	2	104

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 13 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

W wyniku analizy stwierdzono jednak, iż w tych czterech aspektach oceny pozytywne są niemal równo podzielone między odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”. Można więc sądzić, iż mieszkańcy nie do końca są pewni czy te zmiany w sferze kultury, które zauważają wokół siebie, nastąpiły właśnie w okresie ostatnich pięciu lat i czy jest to efekt działania wyłącznie LGD. Najmniej pozytywnych zmian zauważono w przypadku poprawy stanu zabytków kultury i architektury (tylko 45 osób zauważa te zmiany wskazując odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”).

Aktywizacja

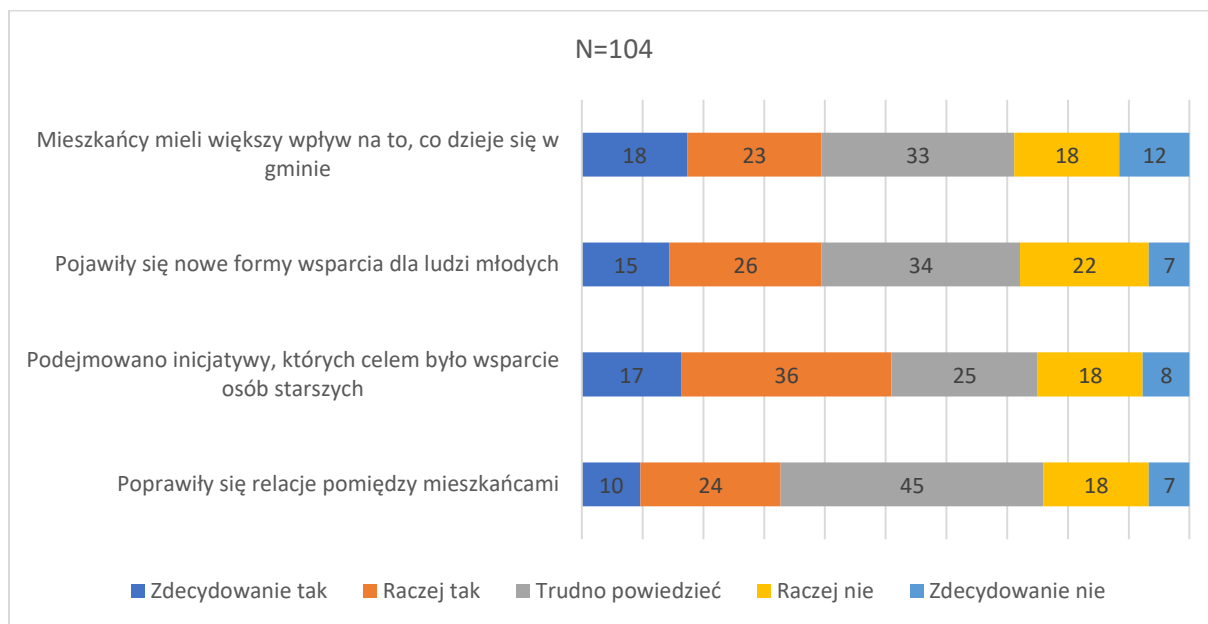
Pytając o zmiany w szeroko rozumianej aktywizacji mieszkańców chodziło nam o ocenę zmian w zakresie ich wpływu w ostatnich pięciu latach na inicjatywy podejmowane w gminie, w której mieszkają, a także o relacje między mieszkańcami. Z badań wynika, iż w każdym zakresie zmian związanych z aktywizacją społeczną wymienione zmiany zostały częściowo dostrzeżone i ocenione pozytywnie przez około jedną trzecią badanych. Badania wykazały także, iż dla znaczącej liczby respondentów trudno jest ocenić zmiany w zakresie aktywizacji społecznej. Największa liczba respondentów (45 na 104 badanych) nie potrafi ocenić czy poprawiły się relacje między mieszkańcami. Fakt ten jest zastanawiający, pytanie bowiem dotyczyło oceny ostatnich pięciu lat, a więc nie wszystko można usprawiedliwiać pandemią i związanym z tym brakiem kontaktów. Takie opinie mogą też świadczyć o tym, iż respondenci nie bardzo interesują się sytuacją w miejscu zamieszkania, lub nie utożsamiają się z tym miejscem i w związku z tym nie interesuje ich poziom relacji międzyludzkich. Przy każdym zakresie zmian pojawia się dość znaczna liczba ocen „raczej nie” i zdecydowanie nie” (od 25 do 30). Można zatem wysunąć wniosek, iż w zakresie aktywizacji społecznej jest jeszcze sporo do zrobienia w kolejnym okresie programowania i zapewne działania związane z tą problematyką powinny się znaleźć w przyszłej LSR dla analizowanego obszaru.

Tabela 31 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat w sferze aktywizacji – opinie mieszkańców

Zmiany w sferze aktywizacji	Stopień oceny poszczególnych zmian					N
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	
Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	18	23	33	18	12	104
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	15	26	34	22	7	104
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	17	36	25	18	8	104
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	10	24	45	18	7	104

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 14 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat w sferze aktywizacji – opinie mieszkańców

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Efekty działań LGD

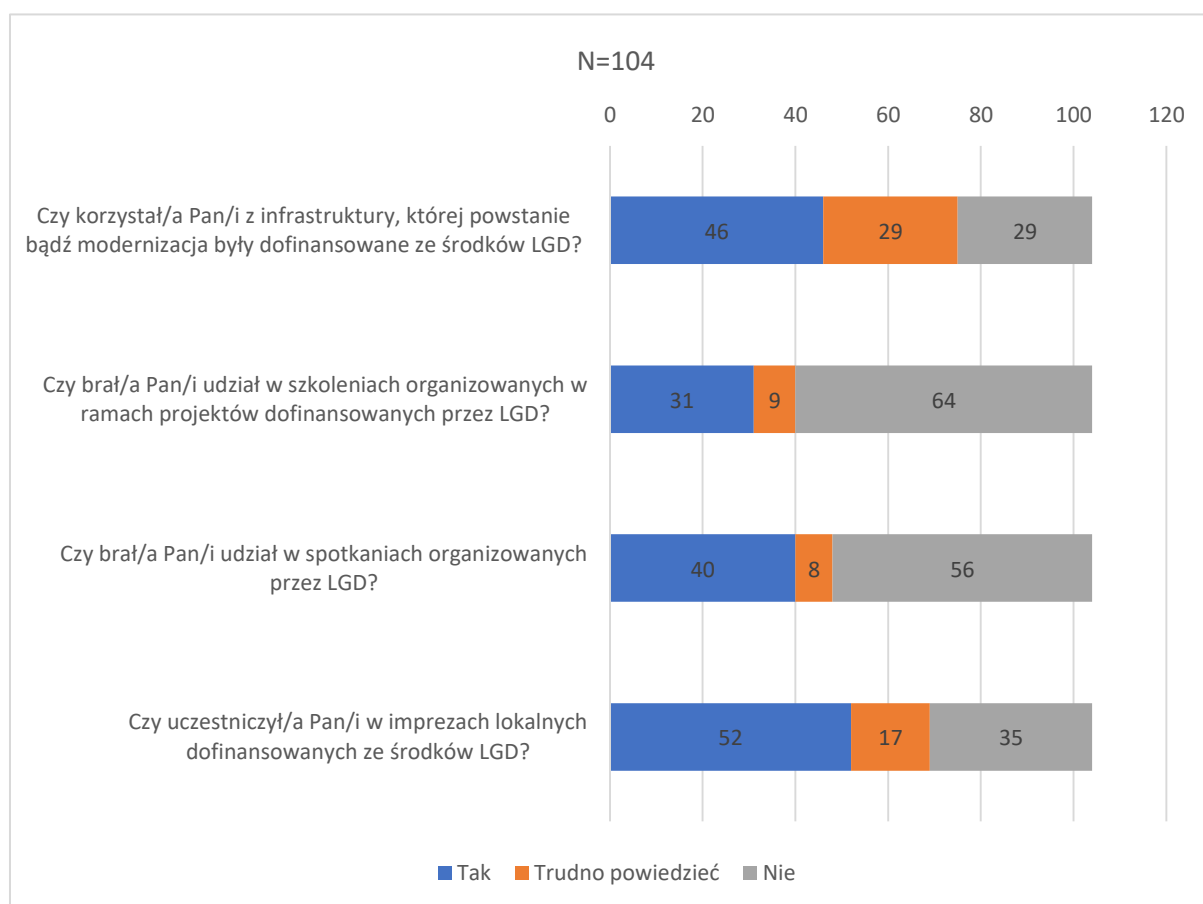
Celem pytania o efekty działań realizowanych w ramach LSR w ostatnich pięciu latach (w zakresie infrastruktury, programów edukacyjnych, organizowanych spotkań i imprez) było sprawdzenie na ile są one zauważane i czy respondenci korzystają z nich. Badania wykazały, iż znaczna liczba respondentów nie brała udziału w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD (twierdzi tak 64 osoby). Połowa badanych nie uczestniczyła w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD. Ale również połowa badanych uczestniczyła w imprezach lokalnych organizowanych i finansowanych przez LGD, a znaczna liczba (46 osób) korzysta z infrastruktury zrealizowanej w ramach projektów dofinansowanych przez LGD. Również i w tym przypadku są osoby, które nie umiały ocenić zmian (zaznaczyły bowiem odpowiedź „trudno powiedzieć” przy każdym z pytań), najczęściej w przypadku korzystania z infrastruktury (zmodernizowanej lub zbudowanej przy wsparciu finansowym za pośrednictwem LGD). Być może korzystają z tej infrastruktury, ale nie zwracają uwagi kto współfinansował to przedsięwzięcie.

Tabela 32 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat

Wyszczególnienie	Stopień udziału korzystania z efektów działania LGD			N
	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	
Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	46	29	29	104
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	31	9	64	104
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	40	8	56	104
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	52	17	35	104

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 15 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Przyszłość

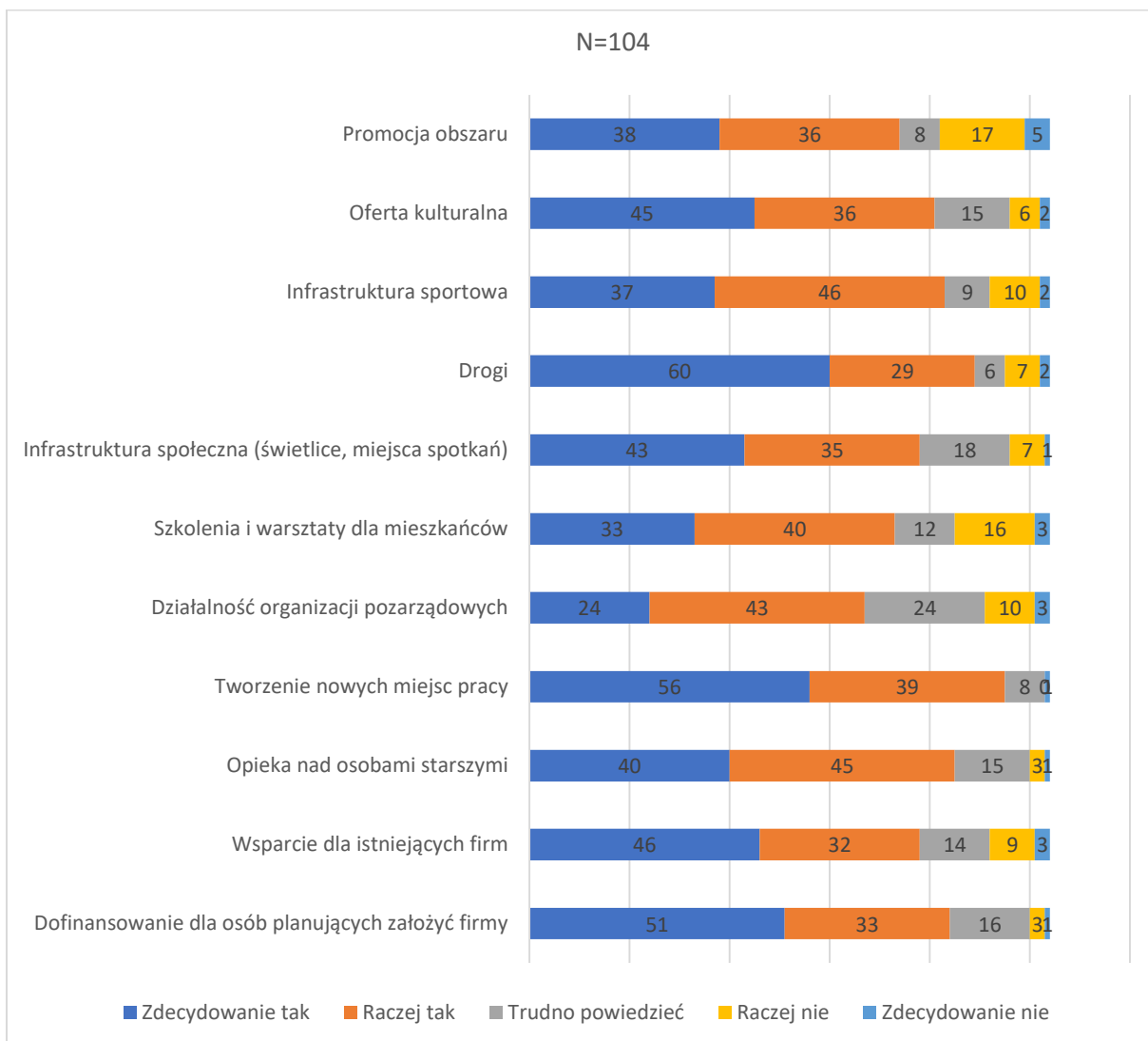
Respondentów zapytano także o obszary interwencji w gminie, w której mieszkają, jakie ich zdaniem powinny w przyszłości uzyskać wsparcie finansowe. Badania wykazały, że zdecydowana większość wskazała tworzenie nowych miejsc pracy (95 wskazań „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) oraz związany z tym rozwój już istniejących firm (84 wskazań pozytywnych) i wspieranie nowo powstających firm (łącznie 78 odpowiedzi pozytywnych). Zdecydowana większość wskazała też drogi jako ważny element infrastruktury wymagający interwencji (60 osób zaznaczyło odpowiedź „zdecydowanie tak” i 29 odpowiedzi „raczej tak”). Można postawić tezę, iż przyczyną takich opinii jest usytuowanie gmin wchodzących w skład obszaru LGD. Dostęp komunikacyjny do tych gmin jest nieco utrudniony z uwagi na brak bezpośredniego lub bliskiego dostępu do dróg szybkiego ruchu czy autostrady (a być może także złą jakością dróg lokalnych). Innym ważnym obszarem wymagającym interwencji w najbliższej przyszłości jest wsparcie seniorów (na przedsięwzięcia związane z opieką nad osobami starszymi wskazało w sumie 85 osób wybierając odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) oraz tyle samo wskazań na rozwój infrastruktury sportowej i 81 wskazań na poszerzenie oferty kulturalnej. W dalszej kolejności wskazywano pozostałe wymienione w ankiecie obszary interwencji. Wszystkie z nich otrzymały znaczącą liczbę pozytywnych wskazań „zdecydowanie tak” i „raczej tak” (od 74 do 78 osób wybrało te odpowiedzi).

Tabela 33 Kierunki zmian na obszarze LGD „Gorce-Pieniny”, które w opinii mieszkańców wymagają w przyszłości wsparcia finansowego w gminie

Obszary przyszłych zmian	Stopień oceny przyszłych zmian					N
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	
Promocja obszaru	38	36	8	17	5	104
Oferta kulturalna	45	36	15	6	2	104
Infrastruktura sportowa	37	46	9	10	2	104
Drogi	60	29	6	7	2	104
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	43	35	18	7	1	104
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	33	40	12	16	3	104
Działalność organizacji pozarządowych	24	43	24	10	3	104
Tworzenie nowych miejsc pracy	56	39	8	0	1	104
Opieka nad osobami starszymi	40	45	15	3	1	104
Wsparcie dla istniejących firm	46	32	14	9	3	104
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	51	33	16	3	1	104

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

Wykres 16 Kierunki zmian na obszarze LGD „Gorce-Pieniny”, które w opinii mieszkańców wymagają w przyszłości wsparcia finansowego w gminie

Źródło: Socjometr, badania własne, 2021.

6. Odpowiedź na wszystkie pytania badawcze.

Przedstawione w tym rozdziale treści związane są ściśle z metodyką badań i postawionymi pytaniami badawczymi. A zatem zostały tu w skrótovej formie zaprezentowane oceny: wpływu działania LGD na realizację głównych celów LSR; rozwoju kapitału społecznego; rozwoju przedsiębiorczości; turystyki i dziedzictwa kulturowego, rozwiązywania problemów grup defaworyzowanych, innowacyjności projektów, realizacji projektów współpracy; funkcjonowania biura LGD i procesu wdrażania LSR; wartości dodanej uzyskanej w wyniku działania LGD.

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

Ocena postępu rzeczowo-finansowego w procesie wdrażania lokalnej strategii rozwoju pozwala sprawdzić na ile osiągnięte efekty korespondują z założeniami strategii, w tym z określonymi w trakcie tworzenia LSR wskaźnikami, jakie lokalna grupa działania spodziewa się osiągnąć. Ewaluacja jest więc możliwa na podstawie danych dotyczących wskaźników wartości produktu, przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć na etapie tworzenia LSR. Zakładane wskaźniki są zatem narzędziem służącym ewaluacji postępów w realizacji strategii. Dlatego też umiejętny dobór wskaźników zwiększa możliwość dobrej orientacji w realizowaniu celów szczegółowych.

W LSR dla obszaru LGD „Gorce-Pieniny” określono jeden cel ogólny pn. *Tożsamość regionalna podstawą rozwoju przedsiębiorczości i turystyki*, oraz dwa cele szczegółowe i czternaście grup przedsięwzięć. Cel szczegółowy pierwszy pn. *Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego Gorców i Pienin do rozwoju przedsiębiorczości i turystyki* obejmował sześć grup przedsięwzięć. Cel szczegółowy drugi pn. *Integracja i wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD* obejmował realizację ośmiu grup przedsięwzięć.

Analizując dane dotyczące postępu rzeczowego w realizacji LSR stwierdzono, iż wskaźniki realizacji dla celu szczegółowego 1.1. *Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego Gorców i Pienin do rozwoju przedsiębiorczości i turystyki* na sześć grup planowanych przedsięwzięć osiągnięto założone wskaźniki dla pięciu z nich, a w niektórych przypadkach nawet przekroczono, np. w grupie przedsięwzięć pn. *infrastruktura turystyczna i rekreacyjna* zakładano powstanie czterech nowych lub zmodernizowanych obiektów turystycznych, rekreacyjnych lub/i kulturowych, a zrealizowano dwanaście. Innym przykładem jest przedsięwzięcie polegające na zastosowaniu spójnych działań marketingowych na rzecz regionu, gdzie zaplanowano trzy takie działania, a zrealizowano osiem. W tym celu szczegółowym nie został jeszcze (do 31.05.2021) zrealizowany projekt współpracy. Analiza realizacji celu szczegółowego 1.2. *Integracja i wzmocnienie kapitału*

społecznego obszaru LGD na osiem planowanych przedsięwzięć, do 31.05.2021 zrealizowano siedem osiągając założone wskaźniki, a w niektórych przypadkach również je przekraczając, np. zakładano utworzenie piętnastu nowych przedsiębiorstw, a utworzono dwadzieścia, w przedsięwzięciu polegającym na rozwoju działalności gospodarczej, planowano rozwój czterech firm, a zawarto umowy na rozwój pięciu firm. W LSR zakładano, iż 10 podmiotów działających w sferze kultury otrzyma wsparcie na zachowanie tożsamości regionalnej, a otrzymało to wsparcie 25 podmiotów. Wydarzenia sportowo-rekreacyjne planowane w ramach projektów współpracy nie zostały zrealizowane, a więc nie osiągnięto jeszcze zakładanych wskaźników.

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Kapitał społeczny można określić jako zasób społeczeństwa obywatelskiego, co w konsekwencji wpływa na demokrację i jej jakość. Stąd wartość kapitału społecznego można określić przy użyciu kilku mierników z grupy mierników strukturalnych (np. sieci społecznego zaangażowania) i mierników normatywnych (wartości, normy społeczne, wzajemne zaufanie). W prowadzonej ewaluacji nie skupialiśmy się wyłącznie na badaniu zmian jakościowych kapitału społecznego. Dlatego trudno definitywnie określić na ile zmiany jakościowe w kapitale społecznym są widoczne na obszarze LGD.

Ingerencja w doskonalenie kapitału społecznego to nie tylko działalność samej LGD, lecz także wielu innych organizacji działających na analizowanym obszarze, w tym oświatowych, edukacyjnych, kulturalnych, czy działających tu NGOs. Nie do przecenienia jest też rola liderów lokalnych (w tym liderów opinii, którymi często bywają beneficjenci działań LGD) mających kapitalny wpływ na samoorganizowanie się społeczności w ważnych dla niej sprawach, czy chociażby poziom udziału w wyborach lokalnych i krajowych, udział w powszechnym głosowaniu nad budżetem obywatelskim, będący wskaźnikiem postaw obywatelskich, lub po prostu mający znaczący wpływ na podnoszenie jakości relacji społecznych.

Dane dotyczące wpływu działalności LGD na kapitał społeczny obszaru „Gorce-Pieniny” świadczą o jej znaczącej roli w tym zakresie. Przeprowadzone badania ewaluacyjne wskazują na pozytywne zmiany w kwestii kapitału społecznego, stopnia zaangażowania lokalnej społeczności w podejmowanie przedsięwzięć związanych z podnoszeniem jakości życia, udziału w przedsięwzięciach organizowanych przez LGD, występowanie z inicjatywami społecznymi i gospodarczymi mającymi przynieść pozytywne efekty dla ogółu społeczeństwa. Potwierdziły to zarówno wyniki badań mające na celu ocenę działań rzeczowych w ramach LSR, ale także badania IDI przeprowadzone w biurze LGD, badania FIG z przedstawicielami zarządu i rady programowej, oraz badania ankietowe mieszkańców i beneficjentów LGD. Część ankietowanych mieszkańców zauważa pozytywne zmiany m.in. w podejmowaniu

takich inicjatyw, które służą grupom defaworyzowanym, kobiety i/lub osoby do 30 roku życia. Wskazali oni także na pozytywne zmiany w zakresie większego wpływu mieszkańców na podejmowane decyzje odnośnie zmian wprowadzanych na terenie ich gmin i na relacje międzyludzkie. Jednak spora grupa badanych mieszkańców obszaru LGD nie potrafi dokonać oceny zmian w tym zakresie. zwrócono na to uwagę przy analizie wyników badań ankietowych). Sytuacja ta skłania do określenia obszaru aktywizacji społecznej jako ważnego elementu w budowie przyszłej LSR. Można także spojrzeć na kapitał społeczny przez pryzmat beneficjentów i realizowanych przez nich projektów. W tym przypadku można zauważyć, iż efekty ich działań służą nie tylko im samym, lecz pośrednio rozwojowi obszaru, na którym działają i w rezultacie przyczyniają się do podnoszenia jakości życia społeczności lokalnej.

6.3. Przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość może być definiowana w dwojaki sposób – jako cecha charakterystyczna dla osoby skłonnej do podejmowania określonych działań oraz jako przedsięwzięcie, czyli podjęcie i prowadzenie określonej działalności. Rozpatrywana jako cecha, przedsiębiorczość pojmowana jest jako skłonność do podejmowania działań, niekonwencjonalnych przedsięwzięć, związanych z ryzykiem, odpowiedzialnością, ale także jako umiejętność dostrzegania potrzeb własnych i otoczenia oraz wykorzystywania w tym celu nadarzających się okazji i innowacyjnych pomysłów. Natomiast przedsiębiorczość rozpatrywana jako tworzenie czegoś nowego, to proces budowania lub rozwijania firmy celem generowania korzyści (w postaci materialnej lub niematerialnej) mających służyć przedsiębiorcy, jego rodzinie, jego firmie, ale też otoczeniu.

W prowadzonych przez nas badaniach ewaluacyjnych skupiliśmy się głównie na tym drugim podejściu do przedsiębiorczości, a więc do prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej. Analizując dane dotyczące liczby i zakresu naborów wniosków aplikacyjnych, stwierdziliśmy, iż największym zainteresowaniem cieszyły się nabory wniosków na podejmowanie działalności gospodarczej oraz na rozwój już istniejących przedsiębiorstw. Wyznaczone w LSR wskaźniki dla zakontraktowanych przedsięwzięć zostały osiągnięte, a nawet w niektórych przypadkach przekroczyły planowane wartości. Analizując dane statystyczne dotyczące liczby przedsiębiorstw działających na analizowanym obszarze w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, to można stwierdzić, iż wskaźnik ten miał tendencję wzrostową. Fakt ten świadczy nie tylko o efektach wspierania finansowego rozwoju firm, ale także o zaangażowaniu kapitału intelektualnego i kapitału społecznego obszaru LGD „Gorce-Pieniny”. Nie jest łatwo stwierdzić na ile realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości, ponieważ trudno jednoznacznie wskazać zakres udziału LGD w tych zmianach. Niewątpliwie jednak działania LGD miały swój udział w zwiększeniu nasycenia

obszaru przedsiębiorczością, świadczy o tym liczba zrealizowanych projektów związanych z przedsiębiorczością.

W kolejnej LSR należy także wziąć pod uwagę przedsiębiorczość (tworzenie i rozwój przedsiębiorstw), ma ona bowiem wpływ na rynek pracy, aktywizację zawodową ludności, wyzwalanie inicjatyw indywidualnych i społecznych, budowanie dobrych relacji osobistych i biznesowych, podejmowanie przedsięwzięć innowacyjnych, a w rezultacie na rozwój lokalny.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Turystyka to jedna z najważniejszych działalności gospodarczych na obszarze LGD „Gorce-Pieniny”. Z turystyką ściśle powiązane jest dziedzictwo kulturowe tego obszaru. Do najważniejszych zabytków tego obszaru należą liczne budowle sakralne, ruiny zamków w Czorszynie i Krościenku nad Dunajcem, architektura drewniana Szczawnicy reprezentująca styl szwajcarsko-tyrolski, zespół dworski w Tylmanowej, zespół młyński w Ochotnicy Dolnej. Ważnym elementem obszaru przyciągającym turystów-kuracjuszy jest uzdrowisko Szczawnica. Do walorów przyrodniczych obszaru należą pasma górskie Gorców i Pienin oraz Beskidu Sądeckiego z licznymi szlakami turystycznymi, dwa parki narodowe – Gorceński i Pieniński, parki krajobrazowe i rezerваты przyrody, rzeka Dunajec, z możliwością uprawiania sportów wodnych i rekreacji, liczne szlaki piesze, konne, kajakowe i stoki narciarskie. Atrakcjami turystycznymi są tożsamość regionalna i związane z nią tradycje. Generalnie obszar LGD „Gorce-Pieniny” posiada bardzo duży potencjał turystyczny, jakkolwiek wciąż jeszcze nie w pełni wykorzystany, częściowo z uwagi na pewne braki w infrastrukturze turystycznej i okołoturystycznej. Porównując liczbę obiektów noclegowych istniejących w 2020 roku do roku bazowego 2016 można zauważyć niewielką poprawę w tej dziedzinie, ale przybyło w tym okresie tylko dwa obiekty noclegowe. Mimo, iż infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna oceniana jest jako „dość dobrze rozwinięta”, to jej dalszy rozwój (głównie rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej) jest wciąż pożądanym zarówno przez zwiększającą się liczbę turystów, jak i lokalną społeczność, dla której turystyka jest źródłem dochodów.

6.5. Grupy defaworyzowane

Grupy defaworyzowane – to osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym, zawodowym, kulturowym itp. Wszystkie te konteksty wykluczenia społecznego wpływają na drastyczne obniżenie poziomu życia. Do osób wykluczonych planowane i kierowane są działania promujące i kształtujące postawy przedsiębiorcze, działania

edukacyjne i warsztaty, aktywizujące zawodowo i społecznie, zwiększające ich szanse na inkluzję społeczną, kulturową, czy szanse znalezienia zatrudnienia na rynku pracy. W LSR analizowanej LGD „Gorce-Pieniny” zwrócono uwagę głównie na osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, zawodowym i ekonomicznym. Wśród tych grup wskazano osoby bezrobotne, osoby nieznające możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy w wieku poniżej 30 lat (z uwagi na brak doświadczenia lub brak odpowiedniego do potrzeb rynku wykształcenia) oraz kobiety (z uwagi na trudności łączenia pracy zawodowej z obowiązkami wobec rodziny). Młodzież zaliczono do grupy defaworyzowanej z uwagi na utrudniony dostęp do pracy, jednak to właśnie w tej grupie pokłada się nadzieję, że będzie czynnikiem rozwoju regionu. Dlatego zaplanowano w LSR wsparcie tej grupy, by powstrzymać jej migrację do większych aglomeracji miejskich. Wskazano też, że wśród kobiet występuje najwyższy odsetek ukrytego bezrobocia z uwagi na to, iż nie rejestrują się one w urzędach pracy, mimo, że są gotowe do jej podjęcia. Przyczyn takich postaw jest wiele, ale – jak się przypuszcza – są też przyczyny wynikające z mentalności społecznej. Stąd też dla tej grupy dedykowane były w LSR przedsięwzięcia związane z podejmowaniem działalności gospodarczych.

Ideą zaplanowanych przedsięwzięć było zmniejszenie liczby osób wykluczonych, wprowadzenie przynajmniej części z nich na rynek pracy, ograniczenie migracji zarobkowej poza obszar LGD oraz ograniczenie liczbowe beneficjentów pomocy społecznej. Analizując dane statystyczne dotyczące obszaru działania LGD „Gorce-Pieniny” wskaźniki za ostatnie pięć lat są pozytywne, z wyjątkiem salda migracji. Co prawda w dwu gminach obszaru (Krościenko nad Dunajcem i Szczawnica) saldo migracji jest dodatnie, ale w dwu pozostałych gminach ujemne. Wzrosła liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON, a także liczba osób prowadzących działalność gospodarczą. Wzrosła też liczba zatrudnionych, zmniejszyła się liczba beneficjentów pomocy społecznej i zmniejszyło się bezrobocie, ale nadal jego poziom jest dość wysoki. Można więc ocenić, iż działalność LGD w tym zakresie miała bezsprzecznie swój pozytywny wpływ z uwagi na przedsięwzięcia dedykowane grupom defaworyzowanym.

6.6. Innowacyjność

Innowacja jest pojęciem różnie definiowanym i różne też czynniki brane są pod uwagę przy określaniu wskaźników innowacyjności. Innowację w klasycznym ujęciu można określić jako pojęcie odnoszące się do podejmowania nowej działalności, świadczenia nowych usług, lub jako wdrożenie nowego lub znacznie udoskonalonego produktu lub usługi, wprowadzenie nowej metody organizacyjnej w firmie lub w procesie produkcji, ale też jako wprowadzenie nowych form relacji z klientem. Natomiast innowacyjność jest szerokim

pojęciem zawierającym w sobie zarówno pojęcie innowacji produktowej i usługowej, jak i pojęcie innowacyjności (rozumianej jako cecha i działanie). A zatem innowacyjność można zdefiniować jako cechę przedsiębiorstwa przejawiającą się w zdolności i motywacji do ustawicznego poszukiwania i wykorzystywania w praktyce najnowszych wyników badań naukowych, nowych koncepcji, nowych wynalazków. Innowacyjność to też prace polegające na doskonaleniu i rozwoju już istniejących technologii w sferze produkcji, eksploatacji i usług; to wprowadzanie nowych rozwiązań w organizacji i zarządzaniu oraz doskonalenie i rozwój infrastruktury, np. dla gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji.

Odnosząc się do projektów realizowanych w ramach LSR na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” można stwierdzić, iż właściwie każdy zrealizowany projekt nosi w sobie pewną dozę innowacyjności. Nawet jeśli zaplanowane elementy projektu są znane na danym obszarze, to w odniesieniu do aktualnej sytuacji zewnętrznej i warunków wewnętrznych przedsiębiorstwa ubiegającego się o wsparcie finansowe przedsięwzięcia, projekt ten może być innowacyjny, np. usprawniający proces produkcji, organizację pracy, czy wnoszący efekt w postaci nowego produktu, który dotąd nie był wytwarzany przez danego przedsiębiorcę. Ocena innowacyjności określonego projektu jest więc trudna i powinna uwzględniać także warunki lokalne i warunki przedsiębiorstwa, a nie tylko ogólne kryteria innowacyjności.

Innowacyjność projektów, dla których składane były wnioski aplikacyjne o wsparcie finansowe w LGD „Gorce-Pieniny”, określana była w oparciu o ustalone wcześniej kryteria określające cechy innowacyjności. Przykładami zrealizowanych projektów noszących znamiona innowacyjności mogą być w ramach rozwijania działalności gospodarczej projekt „domek do wynajęcia z funkcją aromaterapii”, projekt „spływ kajakowy Dunajcem...” – wypożyczalnia kajaków wraz ze szkółką wiosłowania i raftingu, innowacyjna aplikacja dla programu lojalnościowego hoteli, usług rekreacyjnych – transportu rekreacyjnego (zakup melexa); innowacyjna linia produkcyjna oraz wdrożenie nowego produktu turystycznego „Góralski przysmak”.

6.7. Projekty współpracy

Projekty współpracy, jakie przygotowują i realizują lokalne grupy działania polegają na wykorzystaniu zdolności i umiejętności tworzenia więzi i współdziałania z innymi LGD. Projekty współpracy polegają nie tylko na realizacji wspólnych celów, ale także na umiejętności zespołowego wykonywania zaplanowanych zadań i wspólnego rozwiązywania problemów ważnych dla obszarów działania LGD uczestniczących w takim projekcie. Efekty takiego współdziałania mogą mieć zarówno wymiar gospodarczy jak i społeczny.

Analizowana LGD „Gorce-Pieniny” zaplanowała wraz z innymi LGD realizację projektu współpracy pn. Dziedzictwo kulturowe i naturalne ostoją Gorców i Pienin, lecz nie został on jeszcze zrealizowany z uwagi na dwukrotną rezygnację partnerów projektu. Projekt ten jest

jednak nadal w planie i zdaniem pracowników biura LGD będzie zrealizowany. Drugim zaplanowanym w ramach LSR projektem współpracy pn. Działania na rzecz rozwijania ponadregionalnej oferty turystycznej, z którego wycofał się jeden z partnerów, w późniejszym okresie to samo zrobił drugi partner, a w końcu pozostali trzej z partnerzy musieli wycofać wniosek o przyznanie pomocy, ponieważ musieli oni dostosować zapisy w LSR do nowej sytuacji. Obecnie wniosek czeka na rozpatrzenie w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Małopolskiego.

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Oceny funkcjonowania analizowanej LGD dokonano w oparciu o dane pochodzące z materiałów i dokumentów pozyskanych z biura LGD, badań IDI przeprowadzonych z pracownikami biura, badania FGI, w którym uczestniczyli przedstawiciele zarządu i rady programowej oraz z badań ankietowych przeprowadzonych z mieszkańcami i beneficjentami działań LGD „Gorce-Pieniny”.

Analiza działalności LGD „Gorce-Pieniny” wykazała, że sprawność organizacyjna biura LGD jest na wysokim poziomie. Działalność informacyjno-doradcza, organizacja i prowadzenie naborów wniosków aplikacyjnych, opierają się na kompetencjach pracowników biura, które oceniono wysoko. Świadczy o tym także skuteczność działania wyrażona wskaźnikami realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. Na dzień ewaluacji (31.05.2021) większość spośród zaplanowanych wskaźników rzeczowych została już zrealizowana, a nawet w kilku przypadkach przekroczone.

O sprawności działania biura LGD świadczy też liczba podmiotów, którym udzielono doradztwa – w analizowanym okresie były to 422 podmioty. Innym aspektem świadczącym o sprawności, a zarazem skuteczności działania biura LGD jest liczba też liczba przeprowadzonych naborów wniosków aplikacyjnych. Ogółem przeprowadzono 31 naborów, w ramach których złożono 123 wnioski aplikacyjne (zaakceptowano do wsparcia w ramach LGD 107 projektów). Do 31.05.2021 zawarto 71 umów na realizację zaakceptowanych projektów.

LGD to nie tylko biuro, ale także organy statutowe – zarząd i rada programowa. Ich funkcjonowanie oceniano przy wykorzystaniu badań IDI i FGI. Badania te wykazały, iż sprawność działania tych organów nie tylko nie była kwestionowana, ale została doceniona i oceniona wysoko.

Biorąc pod uwagę powyższe oceny nie ma uzasadnionych przyczyn do proponowania zmian w sposobie działania biura i organów statutowych LGD „Gorce-Pieniny”. Dotychczasowe metody pracy i narzędzia komunikowania spełniają oczekiwania i przynoszą pozytywne efekty.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Oceny procesu wdrażania dokonano w oparciu o materiały pozyskane z LGD „Gorce-Pieniny”, badania IDI z pracownikami biura, badania FGI z przedstawicielami zarządu i rady oraz dwa badania ankietowe – z mieszkańcami gmin wchodzących w skład LGD „Gorce-Pieniny”

i beneficjentów wsparcia ich projektów za pośrednictwem LGD.

Analiza wykazała, iż proces wdrażania LSR przebiegał bez problemów. Nabory wniosków aplikacyjnych przebiegały sprawnie. Poziom realizacji LSR – oceniając go przez pryzmat wskaźników realizacji budżetu – jest na dobrym poziomie. Kryteria oceny projektów były adekwatne do zaplanowanych w LSR przedsięwzięć. Potwierdziły to zarówno badania FGI jak i badania ankietowe przeprowadzone wśród beneficjentów, którzy w zdecydowanej większości wyrazili opinię, iż kryteria te były dla nich jasne, zrozumiałe i pozwalały na wybór najlepszych projektów. Stwierdzili oni również, iż w przyszłości, jeśli będzie to możliwe, będą także aplikować o wsparcie finansowe ich projektów. Oceniając zatem przyjęty system wskaźników realizacji planu wdrażania LSR można uznać go za adekwatny do zapisanych w LSR rodzajów przedsięwzięć i zaplanowanych wskaźników realizacji.

Realizacja celów i przedsięwzięć LSR jest na bardzo dobrym poziomie. Dla przedsięwzięć celu ogólnego pn. *Tożsamość regionalna podstawą rozwoju przedsiębiorczości* poziom realizacji budżetu wynosi 96,1%. Dla przedsięwzięć celu szczegółowego pierwszego pn. *Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego Gorców i Pienin do rozwoju przedsiębiorczości i turystyki* poziom realizacji budżetu wynosi 85,8%, a dla przedsięwzięć celu szczegółowego drugiego pn. *Integracja i wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD* budżet został zrealizowany w 114,1%.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

O wartości dodanej można mówić w aspekcie ekonomicznym (produkcja i usługi), a więc czymś dodatkowym, czego wartość można wycenić w pieniądzu; a także w aspekcie edukacyjnym (w tym o poszerzaniu wiedzy, zdobyciu doświadczenia, umiejętności); w aspekcie społecznym (np. o budowaniu zaufania, rozpoznawalności, aktywizacji itp.). Najbardziej popularna definicja mówi, iż wartość dodaną stanowią wszystkie elementy jakiegoś działania, które zostały osiągnięte ponad efekty planowane, a można je w określony sposób wartościować (ewaluować).

Badania wykazały, iż wartością dodaną wdrażania LSR są konkretne, mierzalne efekty w dziedzinie rozwoju gospodarczego, kultywowania tradycji i kultury lokalnej i aspektów społecznych. Efekty zrealizowanych przedsięwzięć są widoczne dla postronnego obserwatora i zostały zauważone przez ankietowanych mieszkańców, są doceniane przez radę programową LGD i samorządy lokalne, będące członkami LGD. Organizacje pozarządowe – funkcjonujące

w różnych formach prawnych na obszarze LGD – przyczyniają się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, angażują się w życie społeczne, są inicjatorami oddolnego podejmowania przedsięwzięć lokalnych. Beneficjenci działań LGD są na ogół świadomi istniejącego potencjału gospodarczego i społecznego obszaru, podejmują z powodzeniem próby jego wykorzystania w rozwoju gospodarczym i społecznym (co widoczne jest w realizowanych projektach). Poprzez czynne uczestnictwo w działaniach LGD stają się pozytywnym przykładem dla innych i znajdują naśladowców swych przedsięwzięć. Stają się też coraz częściej liderami opinii, co sprzyja budowaniu i zacieśnianiu więzi lokalnych, a także podejmowaniu wspólnych przedsięwzięć. Społeczność lokalna, jak wynika z badań FGI, IDI i badań ankietowych dzięki m.in. działalności LGD poszerza umiejętności samoorganizowania się, bardziej precyzyjnego określania i osiągania celów. Realizowane projekty poza PROW, w których uczestniczyła LGD „Gorce-Pieniny” miały także wpływ m.in. na pobudzenie działalności organizacji pozarządowych i samorządowych na obszarze LGD, których efektem jest pogłębianie współpracy i integracji mieszkańców w oparciu o wykorzystywanie zasobów lokalnych, co wpisuje się w cel ogólny i cele szczegółowe wdrażanej LSR.

7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.

Stwierdzenia podsumowujące odnoszą się do analizowanego okresu wdrażania LSR przez LGD „Gorce-Pieniny” i obejmują analizę wyznaczoną metodyką i ramami ewaluacji tego procesu. Tak więc zostały one ujęte tu w odniesieniu do: podstaw budowy LSR, zaplanowanych w LSR celów ogólnych i szczegółowych, historii zmian wprowadzanych do dokumentu LSR, organizowanych naborów wniosków aplikacyjnych, realizacji planu rzeczowego i finansowego, realizacji projektów poza programem LEADER, realizacji projektów współpracy, realizacji planu komunikacji, organizacji pracy biura LGD, prowadzonego doradztwa, uczestnictwa w szkoleniach i opinii pracowników biura i przedstawicieli organów statutowych. A zatem w wyniku przeprowadzonych analiz można stwierdzić:

1. Opracowana strategia rozwoju dla obszaru LGD „Gorce-Pieniny” zawiera cele (jeden ogólny i dwa szczegółowe) oraz przedsięwzięcia, które są odpowiedzią na zidentyfikowane podczas konsultacji społecznych problemy obszaru oraz wychodzą naprzeciw oczekiwaniom lokalnej społeczności zgłaszanym podczas konsultacji organizowanych w różnych formach.

2. Analizując zaprezentowane dane statystyczne i ich tendencje zmian na przestrzeni mijającego okresu realizacji LSR, można stwierdzić, iż diagnoza postawiona w LSR była trafna. Zaplanowane cele i przedsięwzięcia odpowiadały opracowanej diagnozie i potrzebom mieszkańców. Grupy docelowe zostały określone prawidłowo. Dokonując analizy porównawczej zmian ilościowych na obszarze w zakresie ludnościowym – ogółu ludności, w tym w wieku przed-, po- i produkcyjnym, wskaźników bezrobocia, liczby przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców (i na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym), wskaźnika G (dochodów z podatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca), wydatków na 1 mieszkańca, pozycji gmin wchodzących w skład obszaru LGD w ogólnej liczbie gmin województwa małopolskiego, czy liczby turystycznych obiektów noclegowych, infrastruktury turystycznej etc. – można zauważyć znaczące zmiany in plus. Jednakże, do stwierdzenia na ile realizacja LSR przyczyniła się do rozwiązania zdiagnozowanych problemów oraz niwelacji negatywnych zjawisk niezbędna jest głębsza analiza danych pozyskanych zarówno w wyniku prowadzonych badań ewaluacyjnych jak i innych prac diagnostycznych, np. dla potrzeb kolejnej LSR.

3. Zmiany w LSR wprowadzone zostały głównie z uwagi na zmieniające się zarządzenia organów nadzorujących operacje zapisane w lokalnej strategii rozwoju, a więc nie były spowodowane żadnymi nieprawidłowościami związanymi z działalnością LGD

„Gorce-Pieniny”. Potwierdzają to także wyniki wywiadów pogłębionych (IDI) oraz badań fokusowych FGI z przedstawicielami zarządu i rady programowej LGD „Gorce-Pieniny”.

4. Wszystkie nabory spotkały się z dużym zainteresowaniem ze strony beneficjentów. Ogólna liczba złożonych wniosków aplikacyjnych wynosiła w analizowanym okresie 123, spośród których 107 zaopiniowano pozytywnie, a na ich realizację podpisano 71 umowy. Zdecydowanie największą popularnością cieszyły się nabory wniosków aplikacyjnych na podejmowanie działalności gospodarczej, a w dalszej kolejności na jej rozwój. Nabory przeprowadzane były zgodnie z planem, w kolejności ich ogłaszania (plan był sukcesywnie uaktualniany z uwagi na pozyskane dodatkowe środki finansowe (dwa bonusy), czy odmowę przeprowadzenia naboru z uwagi na uzyskane zbyt wysokie wskaźniki realizacji).

5. Badania wykazały, że w takcie wdrażania LSR generalnie nie występowały trudności w osiągnięciu większości wskaźników. Pandemia CoViD-19 w zasadzie także nie wpłynęła negatywnie na realizację wielkości założonych wskaźników. Jedynie w kilku przypadkach beneficjenci występowali z prośbą o przedłużenie terminów osiągnięcia wskaźników. Założone wskaźniki rezultatu zostały w bardzo dużym stopniu osiągnięte i poziom realizacji wskaźników zbliżył się do planowanego. Postęp rzeczowy w realizacji lokalnej strategii rozwoju dla obszaru LGD „Gorce-Pieniny” nie budzi zastrzeżeń.

6. Analiza realizacji budżetu LGD „Gorce-Pieniny” zaplanowanego na okres wdrażania LSR wykazała, iż do końca maja 2021 roku przyznano na realizację przedsięwzięć 5 570 367,76 zł, a wypłacono 4 370 582,65 zł, co oznacza wysoki poziom realizacji budżetu (w przypadku przyznanych środków jest to ponad 90% ogółu środków budżetowych, a w przypadku rozliczonych projektów stanowi to 78%). Jak wynika z badań, w analizowanym okresie, LGD Pieniny-Gorce dodatkowe środki finansowe (z dwu bonusów) przeznaczyła na rozwój przedsiębiorczości i zachowanie dziedzictwa kulturowego, ponieważ tymi przedsięwzięciami było największe zainteresowanie. Pandemia w nikłym stopniu wpłynęła na realizację budżetu – tylko w nielicznych przypadkach umowy zostały nieco później rozliczone.

7. LGD „Gorce-Pieniny” w analizowanym okresie nie realizowała własnych projektów współpracy, ~~ale uczestniczyła w pięciu realizowanych projektach w ramach współpracy z innymi podmiotami/ instytucjami, m.in. z Małopolską Izbą Rolniczą.~~

8. Badania wykazały, iż LGD „Gorce-Pieniny” w okresie wdrażania perspektywy finansowej 2014-2020 prowadziła 18 projektów finansowanych z wielu różnych programów spoza programu LEADER. Były wśród nich projekty finansowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Małopolski Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej. Poza tymi projektami obecnie LGD „Gorce-Pieniny” jest w trakcie realizacji jeszcze sześciu innych

projektów. Efekty dla obszaru LGD są wymierne – to wzrost aktywności mieszkańców, pogłębione więzi społeczne, zbudowane marki („Dunajec”, „Opera Zamek Czorsztyn”), zwiększona liczba turystów, wyższe dochody własne samorządów lokalnych i wyższa jakość życia mieszkańców.

9. Opracowany plan komunikacji był rzetelnie i profesjonalnie przygotowany. Wyraźnie zaznaczone zostały w nim etapy komunikowania, opracowane i realizowane zgodnie z regułami logiki. Wiele narzędzi komunikowania było typowymi, powszechnie stosowanymi – i one sprawdzały się najbardziej w opinii pracowników biura LGD, korzystanie z wielu sposobów i narzędzi komunikacji sprzyja dotarciu do szerokiego spektrum grup wiekowych, zawodowych, defaworyzowanych itp. w społeczności lokalnej.

10. W procesie doradczym biuro LGD „Gorce-Pieniny” udzieliło porad 422 podmiotom. Badania wykazały, iż pandemia CoViD-19 nie miała wpływu na doradztwo, to właśnie w latach 2019-2020 udzielono najwięcej porad. Sposób prowadzenia doradztwa wybierany był w zależności od sytuacji i takie podejście przynosi określone pozytywne rezultaty. Warto podkreślić, iż biuro LGD „Gorce-Pieniny” stosuje zasadę pisemnego potwierdzania wyników każdego procesu doradczego, wysyłając po rozmowie e-mail do klienta podsumowujący ustalenia, jakie zapadły w czasie rozmowy. Jest to bardzo profesjonalne podejście do klienta i do procesu doradczego.

11. Celem szkoleń pracowników i członków organów statutowych LGD jest podnoszenie ich kompetencji. W analizowanym okresie pracownicy biura LGD uczestniczyli w 31 szkoleniach, natomiast członkowie zarządu i rady programowej w 22. Efektami tych szkoleń jest profesjonalne doradztwo świadczone beneficjentom i profesjonalna ocena wniosków aplikacyjnych, co zostało docenione w ocenie dokonanej przez beneficjentów w ankietach. Pracownicy biura oczekują w przyszłości szkoleń związanych przede wszystkim z zakresu prawnych aspektów funkcjonowania NGOs. Podobne oczekiwania mają członkowie organów statutowych LGD. Konieczne byłyby także szkolenia z zakresu doskonalenia umiejętności komunikacyjnych, prowadzenia procesów promocyjnych i marketingowych.

12. Badania FGI wykazały, iż przedstawiciele zarządu i rady programowej są za wprowadzeniem wielofunduszowości w LSR, ale bez wprowadzania zmian organizacyjnych w LGD. Specyfika każdego regionu jest inna i obszar LGD „Gorce-Pieniny” ma nadal te same problemy, te same kierunki strategiczne rozwoju (turystyka, budownictwo). Obszar ten łączy rzeka Dunajec. LGD „Gorce-Pieniny” jest obecnie w trakcie wdrażania marki *Dunajec-przełom się*. Już w mijającym okresie analizowana LGD uczestniczyła w realizacji kilku projektów poza RLKS – świetnie potrafi to robić i ma już w tym doświadczenie.

8. Spis tabel i wykresów.

Rysunek 1 Usytuowanie obszaru LGD „Gorce-Pieniny”	21
Tabela 1 Liczba ludności ogółem w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”,	22
Tabela 2 Dochody gmin obszaru LGD „Gorce-Pieniny” (wskaźnik G podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej).....	23
Tabela 3 Dochody gmin obszaru LGD „Gorce-Pieniny” (wskaźnik G podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej).....	24
Tabela 4 Wydatki gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015-2019 (stan na 31.12).....	24
Tabela 5 Gminy wchodzące w skład LGD „Gorce-Pieniny” na tle wszystkich małopolskich gmin	25
Tabela 6 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12).....	26
Tabela 7 Pracujący ogółem i według płci w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”,	27
Tabela 8 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)	29
Tabela 9 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015-2020 (stan na 31.12).....	30
Tabela 10 Pracujący ogółem i według płci w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”,	31
Tabela 11 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12).....	32
Tabela 12 Migracja ludności – saldo migracji ogółem w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2016-2019 (stan na 31.12).....	33
Tabela 13 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny” oraz w Małopolsce w latach 2015-2019 (stan na 31.12).....	35
Tabela 14 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”	38
Tabela 15 Nabory wniosków na przedsięwzięcia w ramach konkursów, operacji własnych.....	42
Tabela 16 Nabory wniosków na przedsięwzięcia w ramach konkursów, operacji własnych i projektów grantowych organizowane w okresie wdrażania LSR na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” (stan na 31.05.2021)	44
Tabela 17 Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” (stan na 31.05.2021).....	50
Tabela 18 Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w latach 2016-2021 (stan na 31.05.2021).....	38
Tabela 19 Projekty i działania realizowane w okresie wdrażania LSR 2014-2020 przez LGD „Gorce-Pieniny” poza programem LEADER (stan na 31.05.2021)	49
Tabela 20 Szkolenia pracowników LGD „Gorce-Pieniny” w okresie 01.01.2016-31.05.2021	51
Tabela 21 Szkolenia członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 do 31.05.2021.....	54
Tabela 22 Plan działań komunikacyjnych LGD „Gorce-Pieniny” w okresie wdrażania LSR.....	57
Tabela 23 Sposoby transferu informacji docierających do mieszkańców o działaniach LGD – opinie mieszkańców obszaru LGD „Gorce-Pieniny”	62
Tabela 24 Sposoby transferu informacji docierających do beneficjentów o działaniach LGD – opinie beneficjentów obszaru LGD „Gorce-Pieniny”	63
Tabela 25 Liczba podmiotów, które skorzystały z doradztwa świadczonego przez biuro LGD „Gorce-Pieniny” w okresie 31.12.2016-31.05.2021	64

Tabela 26 Zakres korzystania z pomocy LGD „Gorce-Pieniny” na etapie składania wniosku aplikacyjnego – opinie beneficjentów.....	65
Tabela 27 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD „Gorce-Pieniny” na różnych etapach prowadzenia operacji	65
Tabela 28 Ocena procedur wyboru i kryteriów oceny operacji przez beneficjentów działań LGD „Gorce-Pieniny”	68
Tabela 29 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat	72
Tabela 30 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat	72
Tabela 31 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat w sferze aktywizacji – opinie mieszkańców	74
Tabela 32 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat	76
Tabela 33 Kierunki zmian na obszarze LGD „Gorce-Pieniny”, które w opinii mieszkańców wymagają w przyszłości wsparcia finansowego w gminie	77

Wykres 1 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015-2020 (stan na 31.12)	29
Wykres 2 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015-2020 (stan na 31.12).....	30
Wykres 3 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2015 i 2020 (stan na 31.12).....	32
Wykres 4 Migracja ludności – saldo migracji ogółem w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”, w latach 2016-2019 (stan na 31.12).....	34
Wykres 5 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny” oraz w Małopolsce w latach 2015-2019 (stan na 31.12).....	36
Wykres 6 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach obszaru LGD „Gorce-Pieniny”	39
Wykres 7 Historia dokonywanych zmian w LSR dla obszaru LGD „Gorce-Pieniny”	41
Wykres 8 Sposoby transferu informacji docierających do mieszkańców o działaniach LGD – opinie mieszkańców obszaru LGD „Gorce-Pieniny”	62
Wykres 9 Sposoby transferu informacji docierających do beneficjentów o działaniach LGD – opinie beneficjentów obszaru LGD „Gorce-Pieniny”	63
Wykres 10 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD „Gorce-Pieniny” na różnych etapach prowadzenia operacji	67
Wykres 11 Ocena procedur wyboru i kryteriów oceny operacji przez beneficjentów działań LGD „Gorce-Pieniny”	68
Wykres 12 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat – opinie mieszkańców	71
Wykres 13 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat.....	73
Wykres 14 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat w sferze aktywizacji – opinie mieszkańców.....	75
Wykres 15 Zmiany na obszarze LGD „Gorce-Pieniny” w okresie ostatnich pięciu lat.....	76
Wykres 16 Kierunki zmian na obszarze LGD „Gorce-Pieniny”, które w opinii mieszkańców wymagają w przyszłości wsparcia finansowego w gminie	78

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.

Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD „Gorce-Pieniny”

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Gorce-Pieniny”. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa 10 minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania „Gorce-Pieniny”

1. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Powstały nowe firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan zabytków	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

2. Proszę wyobrazić sobie, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale środków finansowych w gminie, w której Pan/i mieszka. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Promocja obszaru	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Oferta kulturalna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura sportowa	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Drogi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Działalność organizacji pozarządowych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Tworzenie nowych miejsc pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Opieka nad osobami starszymi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Wsparcie dla istniejących firm	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

3. Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania? Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Tak → Proszę przejść do pytania nr 4.
b) Nie → Proszę przejść do pytania nr 5.

4. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

5. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD działające na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

6. Proszę wskazać, w którym przedziale wiekowym się Pan/i mieści. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) 18-25 lat
- b) 26-35 lat
- c) 36-45 lat
- d) 46-55 lat
- e) 56-65 lat
- f) 66 lat lub więcej

7. Proszę podać swoją płeć. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Kobieta
- b) Mężczyzna
- c) Wolę nie podawać.

Ankieta dla beneficjentów LGD „Gorce-Pieniny”

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Gorce-Pieniny”. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 10 minut.

Ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która jest lub była realizatorem projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania (np. polegającego na założeniu działalności gospodarczej). W przypadku, gdy beneficjentami wsparcia był podmiot (Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania „Gorce-Pieniny”

W jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- a) Zdecydowanie zgadzam się
- b) Raczej zgadzam się
- c) Trudno powiedzieć
- d) Raczej nie zgadzam się
- e) Zdecydowanie nie zgadzam się

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

materiałów promocyjnych			
Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Dlaczego zdecydował/a się Pan/i (lub podmiot reprezentowany przez Pana/ią) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD.

- a) Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- b) Nie otrzymałem/am dofinansowania z innych środków/innego programu
- c) Chciałem/am skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- d) Zostałem/am zachęcony/a do złożenia wniosku przez LGD
- e) Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcyców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania	Tak	Nie
---	-----	-----

dofinansowania dla mojego projektu		
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	Tak	Nie
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich	Tak	Nie
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	Tak	Nie
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	Tak	Nie
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	Tak	Nie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcyców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
---	--------------------------	--------------------	-------------------	------------------------	------------------------------	--

Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcyc/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy obecnie pozostaje Pan/i w kontakcie z LGD? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się w inny sposób	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Nie mam z LGD żadnego kontaktu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czy brał/a Pan/i lub organizacja którą Pan/i reprezentuje udział w tworzeniu LSR? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź.

- a) Tak
- b) Trudno powiedzieć
- c) Nie

Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/a projektu/ projektów? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje Pana/i projekt.

- a) Ja i moja rodzina
- b) Moja organizacja
- c) Ogół mieszkańców gminy/ obszaru LGD

- d) Turyści
- e) Przedsiębiorstwa
- f) Inne

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

- a) Tak → *Proszę odpowiedzieć na następane pytanie.*
- b) Nie → ***Dziękujemy za wypełnienie ankiety!***

Jakie to były problemy? *Na pytanie odpowiadają tylko osoby, które w poprzednim pytaniu wybrały odpowiedź „Tak”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.*

Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy formalno-prawne	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii	Tak	Trudno powiedzieć	Nie